

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • PROSINEC • DECEMBER • GRUDZIEN 1987 (ČÍSLO 355) CENA 10 ZŁ

POLSKO-RECKO. Během oficiální návštěvy v Řecku se předseda státní rady PLR Wojciech Jaruzelski setkal s prezidentem Christosem Sartzetakisem a ministerským předsedou Andrearem Papandreu. Došlo rovněž k setkání delegací PSDS a řeckého socialistického hnutí PASOK, jakož i k rozboru mezi ministry hospodářských resortů obou zemí. Wojciech Jaruzelski na tiskové konferenci v Athénách řekl: „Myslím, že naše spolupráce je příkladem, jak mohou dva státy, patřící k odlišným politickovojenským spojeneckým svazkům a mající různé zásady zřízení, dosáhnout vysoké úrovně vzájemného pochopení a spolupráce, aniž by oslabily svou totožnost, naopak, vzájemně ji obohacují.“ Na snímku: Wojciech Jaruzelski s Andrearem Papandreem.

V PALÁCI KULTURY A VĚDY V VARŠAVĚ se konalo vědecké zasedání mezinárodního programu „Interkosmos“, sdružujícího všechny socialistické státy. Připadlo na 20. výročí zahájení socialistickými státy prvních společných výzkumů vesmíru. Na snímku: sovětský kosmonaut Piotr Klimuk (vlevo) a prof. Jan Rychlewski.

26. ZASEDÁNÍ SEJMU tohoto volebního období bylo věnováno zhodnocení realizace volišských návrhů a postulátů. Byl rovněž poprvé v našich dějinách povolán mluvčí občanských práv. Tato funkce byla svěřena prof. Ewě Łętowské z Institutu státu a práva Polské akademie věd.

V ČÍSLÉ:

Referát predsedu ÚV KSSČaS	4—5
Jubilejné pozdravy	6
Přerov patřil krajanům	7—12
J.E. Purkyně	8
O Jánošíkovi po novom	13
Porada Života	18—19

VÝSLEDKY CELONÁRODNÉHO REFERENDA

29. novembra 1987 (už po odovzdání tohto čísla do tlače) sa v Poľsku konalo celonárodné referendum, usporiadane na základe rozhodnutia Sejmu PLR z 10. októbra 1987. Obsah referenda tvorili dve otázky určené Sejmom, ktoré boli publikované.

30. novembra t.r. Ústredná komisia pre otázky referenda oznamila výsledky hlasovania.

Počet osôb oprávnených zúčastniť sa referenda, čiže uvedených v zoznamoch podľa stavu v momente ukončenia hlasovania, dosahoval 26 201 169. Hlasovania sa zúčastnilo 17 638 483 oprávnených osôb, čiže 67,32 perc. Platných hlasov bolo odovzdaných 17 568 963 a hlasov neplatných 69 520.

Na základe platných hlasov boli určené nasledujúce výsledky hlasovania:

NA PRVÚ OTÁZKU: Odpovede „áno“ odovzdalo 11 601 975 osôb, čo znamená 66,04 perc. platných hlasov.

Odpovede „nie“ odovzdalo 4 866 207 osôb, čo znamená 27,70 perc. platných hlasov.

Nedalo odpovede na predloženú otázkou bud prečiarklo lístok na mieste otázky 1 100 781 osôb, čo znamená 6,26 perc. platných hlasov.

NA DRUHÚ OTÁZKU: Odpovede „áno“ odovzdalo 12 127 621 osôb, čo znamená 69,03 platných hlasov.

Odpovede „nie“ odovzdalo 4 317 401 osôb, čo znamená 24,57 perc. platných hlasov.

Nedalo odpovede bud prečiarklo lístok na mieste tejto otázky 1 123 941 osôb, čo znamená 6,40 per. platných hlasov.

V súlade s čl. 19 ods. 1 zákona zo dňa 6. mája 1987 o spoločenských konzultáciach a referende, výsledok referenda je rozhodujúci, keď sa za jedno z riešení vo veci, o ktorej sa hlasuje, vysloví viačaj ako polovica osôb oprávnených zúčastniť sa referenda.

Na základe celkových výsledkov hlasovania Ústredná komisia pre otázky referenda zistila nasledovné:

1. OTÁZKA

Počet odpovedí „áno“ v pomere k počtu oprávnených zúčastniť sa referenda dosahuje 44,28 perc.

Počet odpovedí „nie“ v pomere k počtu oprávnených zúčastniť sa referenda dosahuje 18,57 perc.

V súvislosti s tým, že počet odpovedí „áno“ odovzdaných na prvú otázkou v pomere k počtu oprávnených zúčastniť sa celonárodného referenda dosahuje 44,28 perc., výsledok referenda nie je v tejto veci rozhodujúci.

2. OTÁZKA

Počet odpovedí „áno“ v pomere k počtu oprávnených zúčastniť sa referenda dosahuje 46,29 perc.

Počet odpovedí „nie“ v pomere k počtu oprávnených zúčastniť sa referenda dosahuje 16,48 perc.

V súvislosti s tým, že počet odpovedí „áno“ odovzdaných na druhú otázkou v pomere k počtu oprávnených zúčastniť sa celonárodného referenda dosahuje 46,29 perc., výsledok referenda nie je v tejto veci rozhodujúci.

Výsledky referenda podal v televizii tlačový tajomník vlády a uverejnili ich denná tlač.

ZOZNAMME SA — takýto titulok má osobitna publikácia, vydaná vďaka iniciatíve redakcie Nowa Wieś, Tlačovej agentúry Novostí a Kancelárie zahraničnej turistiky Gromada. Je venovaná Sovietskemu zväzu a predovšetkým spoločensko-politickým zmenám, ktoré sa tam uskutočňujú. Publikáciu odporúčame všetkým, ktorí sa chečú čo najviac dozvedieť o „perestrojke“, jej prameňoch a perspektívach.

Snímky: CAF a archív

ŽIVOT V KAŽDEJ KRAJANSKEJ RODINE

Pripomíname všetkým krajanom, ktorí si nestihli predplatiť Život, že do 10. februára môžu ešte objednať náš časopis na tri štvrtroky 1988. Cena predplatného za 9 mesiacov je 180 zł a pre odberateľov v cudzine 270 zł.

OSLAVY VŘSR V POLSKU. V celém Polsku se u příležitosti 70. výročí Velké říjnové socialistické revoluce pořádaly slavnostní akademie, setkání a kulturní podniky. Polská společnost složila hold revolucionářům; místní paměti, pomníky a hřbitovy ozdobily květiny a věnce. Mnoha slavnosti se zúčastnily delegace ze Sovětského svazu. Na snímku: Skládání věnců u pomníku Felixe Dzeržinského ve Varšavě.

ADDIS ABEBA. Provinciu Harare vo východnej Etiópii postihla pohroma hladu. Hladuje okolo 600 000 osôb. Príčinou hladu je sucho, ktoré zničilo úrodu tradičných rastlín — kukurice a sorga. Medzinárodnú pomoc koordinuje UNESCO — Organizácia výživy a poľnohospodárstva (FAO). Na snímke: vo fronte na potraviny.

Snímky: CAF, AP, ČTK a archív

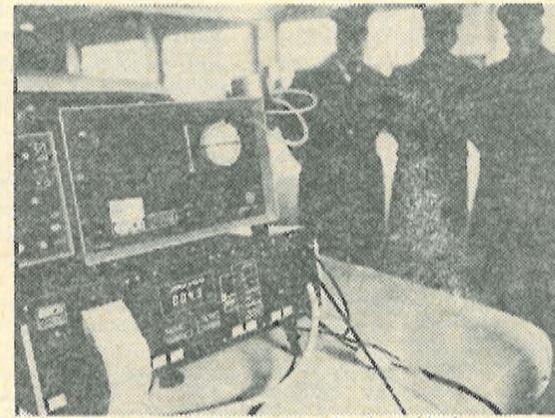
SEUL. V Jižní Koreji proběhlo referendum na téma nové ústavy. Hlasování se zúčastnilo přes 75 procent oprávněných voličů. Většina hlasovala pro novou ústavu, zavádějící mj. systém přímých volb (prezidenta dosud volilo kolegium elektorů a členové mnoha zákonodárných orgánů byli jmenováni). Nové prezidentské volby, které se mají konat v prosinci t.r., proběhnou již podle nového volebního řádu.

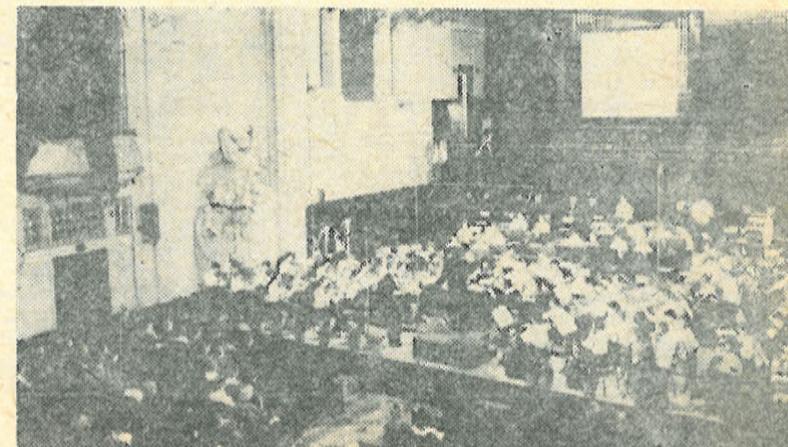
V SEVEROIRSKÉM MĚSTEČKU ENNISKILLEN v bombovém atentátu během slavnosti na památku padlých v obou světových válkách zahynulo 11 osob a 65 bylo raněno. K atentátu se přiznala IRA (Irská republikánská armáda), která vyjádřila politování v souvislosti s počtem obětí. Bomba totiž vybuchla předčasně.

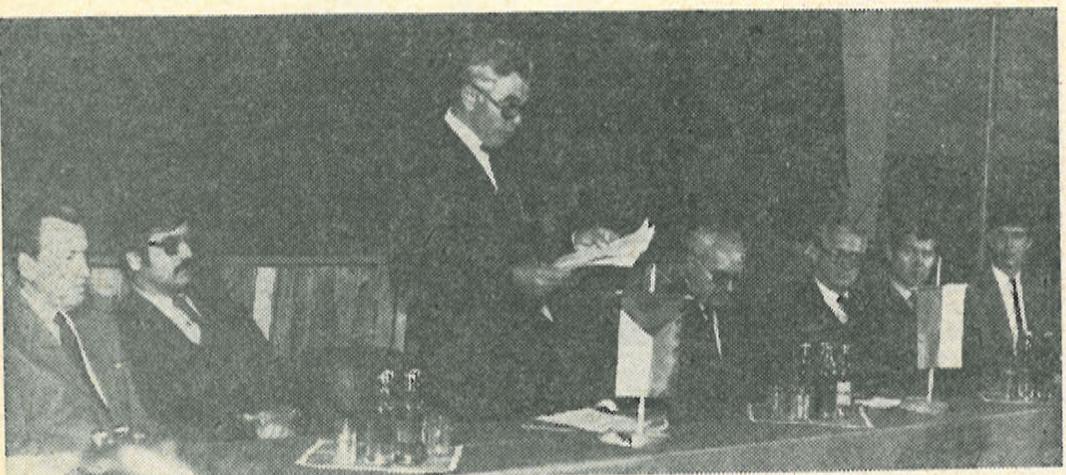
V HLAVNÍM MĚSTĚ JORDÁNSKA AMMANĚ se sešla konference šéfů arabských států a vlád, poprvé po pěti letech s účasti delegací všech členských států Arabské ligy kromě Egyptu, který byl pozastaven v členských právech v roce 1978 za podepsání separatistických dohod s Izraelem. Na snímku: setkání představitelů arabských států na nejvyšší úrovni.

PŘÍSLUŠNÍCI MAĎARSKÉ DOPRAVNÍ SLUŽBY dostali elektronickou aparaturu analyzující obsah kysličníku uheinatého a jiných škodlivin ve výfukových plynech a hlučnosti motorů. Aparatura byla poprvé použita v dubnu ve velké celostátní akci na hlavních maďarských silnicích. Řidiči „jedovatých“ automobilů budou tentokrát jen napomenuti, ale příště už zaplatí pokutu.

ČESKOSLOVENSKO. Sedmdesáté výročí Velké říjnové socialistické revoluce oslavil československý lid spolu s národy Sovětského svazu a dalších socialistických zemí a s pokrokovou světovou veřejností jako svůj velký svátek. Ve Španělském sále Pražského hradu se konalo slavnostní zasedání ústředního výboru KSC, ústředního výboru Národní fronty ČSSR, předsednictva Federálního shromázdění a vlády CSSR, na němž promluvil generální tajemník ÚV KSC, prezident republiky Gustáv Husák. V rámci oslav výročí VŘSR bylo v Praze slavnostně znovuotevřeno Muzeum V.I. Lenina. Na snímku: 120 studentů z SSSR, NRD, Maďarska, Bulharska a Československa pod názvem Mezinárodní mládežnického pražského filharmonického orchestru uctilo slavnostním koncertem v Praze 70. výročí Velkého října.

Za predsedníckym stolom — počas prejavu predsedu ÚV KSSČaS kr. Jána Molitorisa

PREJAV PREDSEDU ÚSTREDNÉHO VÝBORU

Naše slávostné zasadanie sa koná pri mimoriadnej priležitosti, akou je 40. výročie existencie našej krajanskej organizácie — Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Za toto obdobie prešla naša Spoločnosť dlhú a zložitú cestu svojho vývinu, v ktorom sme prežívali radosti a starosti, úspechy, ale aj neúspechy. Bola to však predovšetkým cesta poznačená tvrdou a pociťovou prácou desiatok, ba stováku obetavých krajanských činiteľov, ktorí nešetrili svoj čas ani sily, ale všeslof svoj um a srdece venovali práci pre rozvoj nášho krajanského hnutia.

Dnes, keď bilancujeme naše štyridsaťročné výsledky, dovolte mi, aby som sa aspoň stručne vrátil do minulosti, najmä do rokov, keď vznikala naša Spoločnosť. Život českého a slovenského obyvateľstva v Poľsku v období medzi dvoma svetovými vojnami neboli ľahký, najmä na Spiši a Orave. Boli to málo ľudné kraje, prakticky bez akéhokoľvek priemyslu. Preto mnohí tunajší obyvatelia boli nútene hľadať si obživu v ďalekej cudzine. Na dôvažok vtedajší burzozázy režim v Poľsku upíeral Slovákom národnostné práva, v dôsledku čoho boli vystaveni násilnej asimilácii.

Vznik ľudového Poľska vytvoril zároveň vhodné podmienky pre uspokojovanie národnokultúrnych potrieb Čechov a Slovákov. Hned po oslobodení uvedomelý krajanský aktív na Spiši a Orave začal uvažovať o založení vlastnej organizácie, združujúcej obyvateľov slovenskej národnosti na tomto území, ktorá by ich reprezentovala navonok a súčasne im uľahčila podmienky činnosti a sebarealizácie ako etnickej skupiny. Mnohí z vás sa iste pamäťajú, ako v jednotlivých obciach začali postupne vznikať prvé slovenské spolky, ktoré hned od začiatku vyuvinuli veľké úsilie pre zorganizovanie slovenského školstva. Postupne v rokoch 1946—1948 boli prakticky vo všetkých obciach na Spiši a Orave zavedené školy so slovenským vyučovacím jazykom, do ktorých prišli učitelia zo Slovenska. Medzitým sa mestne krajanské skupiny organizačne upevnily, stmeli a v roku 1947 sa z nich vykryštalizovali dva samostatné Spolky Čechov a Slovákov na Spiši a Orave.

Podobne vznikali krajanské organizácie aj v iných oblastiach Poľska. Patril k nim Zväz Čechoslovákov, založený v Lubline krátko po oslobodení tohto mesta Sovietskou armádou, Zväz Čechoslovákov existujúci od prvých povojnových rokov v Krakove a Zväz Čechov pôsobiaci v Kudove, Pstrážnej, Ciepliciach a Husinci.

Dôležitou udalosťou v živote Slovákov zo Spiša a Oravy bolo založenie v roku 1951 všeobecnovzdelávacieho lycea v Jablonke so slovenským vyučovacím jazykom — prvej a podnes jedinej strednej školy v týchto oblastiach. Lyceum vzniklo úsilím oravského a spišského krajanského aktív, ktoré si uvedomovalo, že pre svoj ďalší národný a kultúrny rast si musí vychovať vlastnú, vzdelenú a národné uvedomelú inteligenciu. Študovala tu väčšina krajanskej mládeže zo Spiša a Oravy, ktorú učili — podobne ako v spomínaných základných školách — profesori zo Slovenska. Neskôr viacerí absolventi tohto lycea začali učiť na spišských a oravských základných školách.

Významným medzníkom v krajanskom hnutí bol rok 1957, kedy na prvom organizačnom zjazde v Krakove došlo k zlúčeniu jednotlivých spolkov a zväzov a k vytvoreniu jednej celostnej organizácie — Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Jej súčasťou sa stal i český obvod Spoločnosti v Zelove a mestna skupina v Kučove, ktoré boli založené v tom istom roku.

Novovytvorená zjednotená organizácia, premenovaná na poslednom 7. zjazde v roku 1984 na Kultúrno-sociálnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku, si od začiatku využívala široký program svojej činnosti a do jeho realizácie zapájala stále širší okruh krajánov. Tento program zahrňoval medzinárom rozsiahlu kultúrnu a osvetovú činnosť, v tom najmä rozvíjanie ochoťnického a folklórneho hnutia, starostlivosť o výuku mládeže v materinských jazykoch, rozvíjanie čitateľstva a osvetu pre dospelých, kultivovanie dávnych zvykov, aktivizovanie krajánov do verejnoprospešných prác a socialistickej výstavby v Poľsku, popularizovanie pokrovkových tradícií spoločných bojov poľského, českého a slovenského ľudu, prehliadky a upevňovanie priateľstva a spolupráce medzi národnymi Poľskou a Československou.

Významný podiel na rozvíjaní kultúrneho diania na Spiši a Orave mali spomínaní slovenskí učitelia, ktorí pomáhali v obciach organizovať a viesť divadelné krúžky budúci folklórne súbory. Jednotlivé krúžky dokázali každý rok nacvičiť aspoň jednu divadelnú hru, s ktorou obchádzali okolité obce. Nacvičovalo sa najčastejšie slovenskú klasiku, neskôr i hry súčasných autorov, zavše aj poľských v slovenskom preklade. K najobľúbenejším patrili a patria hry Jána Chalupku, Jozefa Hollého, Jozefa Gregora Tajovského, Ferka Urbánka, Ivana Stodolou, Stefana Králiku a ďalších. Práve zásluhou

krúžkov poznali krajania ich tvorbu ako malokto. V tejto činnosti naša Spoločnosť pokračuje podnes. K najaktívnejším patria divadelné krúžky práve v tunajšej obci Nedeci, potom v Podvuku, Novej Belej a Malej Lipnici. Hoci dnes civilizačný pokrok vkročil i do tunajších horských oblastí a naši krajania majú priam bežný styk s kultúrnym dianím v Poľsku a Československu napríklad prostredníctvom rozhlasu a televízie — záujem o ochoťnické divadlo neprestáva. Práve naopak, na každom vystúpení krúžkov sú sály preplnené nadľho pred začiatom predstavení. V súvislosti s tým existuje naľehava potreba ešte viac zaktivizovať činnosť divadelných krúžkov a tvoriť nové ochoťnické kolektívy.

Vo viacerých mestnych skupinách pôsobia folklórne súbory, ktoré zohrávajú významnú úlohu v krajanskom kultúrnom dianí. Ich vystúpenia, podobne ako divadelných krúžkov, sa tešia veľkej obľube a spravidla znamenajú pre obce veľký sviatok. Súbory vo svojich programoch predvádzajú staré spišské a oravské tanče, piesne a zvyky, ktoré vyhľadávajú v jednotlivých obciach. Nebyť tejto zberateľskej väčsne mnohé z nich by upadli do zabudnutia. Dnes v najaktívnejším súborom patrí Veselica z Nedeca, Kordoň z Malej Lipnice, súbory z Novej Belej, Jurgova a Vierchovania z Harkabuza. Za uplynulých 40 rokov naše súbory zožali nejeden úspech medziiným na folklórnych slávnostach v Detve a iných miestach na Slovensku, ale aj na rôznych folklórnych podujatiach v Poľsku, ako napríklad Tyžden beskydskej kultúry v Žywci, Goralský karneval, Spišská zima, Oravská jar a kedysi Festival folklórnych súborov národnostných spoločností a mnoho ďalších.

Treba tu zdôrazniť veľký záujem mládeže o prácu v súboroch. Od vzniku Spoločnosti podnes sa jej v týchto umeleckých kolektívach vystriedali celé stovky. Dnes v nich účinkuje už tretia generácia mladých krajánov. Mnohí z nich patria k našim popredným aktivistom.

Okrem folklórnych súborov a divadelných krúžkov pôsobia v rámci Spoločnosti viačer ľudové kapely, dychovky, spevokoly, skupiny zábavnej hudby a iné umelecké kolektívy. K najdlhšie pôsobiacim patria medzinárom český zbor v Zelove. Aktívne sú kapely v Privarovke, Novej Belej, Harkabuze, Nedeci, Malej Lipnici a v poslednom období i v Podsrni, dychovky v Novej Belej a Dolnej Zubriči a ďalšie. Spejeme k tomu, aby v každej miestnej skupine sa vyvýjala aspon jedna z foriem tejto ochoťnickej umeleckej činnosti. Väčšina súborov je už vybavená peknými krojmi a a hudobnými nástrojmi. Každý rok Spoločnosť organizuje pre tieto súbory, krúžky a kapely osobitné prehliadky, na ktorých sa sútaží o meno najlepšieho a o pohár Života.

Za 40 rokov svojej existencie Spoločnosť organizovala v rámci svojej činnosti stovky rôznorodých kultúrnych podujatí — mestnych a celokrajanských, — ktorých sa zúčastnili tisíce našich krajánov a ostatných obyvateľov. Boli a sú prejavom životnosti našej organizácie, obetavosti jej aktív a znamenajú významný prínos pre rozvoj kultúrneho diania v obciach, kde pôsobí naša Spoločnosť. Okrem spomínaných prehliadiok sa veľkej obľube tešili medzinárom predstavenia súborov — našich a československých — krajanské vatry, rôzne slávnosti, stretnutia, veselice a pod.

Naša Spoločnosť od svojho vniku venuje veľkú pozornosť udržiavaniu slovenského a českého jazyka medzi krajánmi a v tomto kontexte jeho výuke na školách. Význam tohto vyučovania je mimoriadne veľký. Vedľa práve v škole nám vyrastajú ochoťníci pre súbory a budúci činitelia našej Spoločnosti. Vývin tohto školstva za tých 40 rokov bol zložitý. Teraz sa už stabilizovalo, aj keď sa zavše vyskytnú nejaké ťažkosti. Aktuálne sa slovenský jazyk ako dodatočný predmet učí asi 800 žiakov na 24 základných školach na Spiši a Orave a na lyceu v Jablonke.

Od prvých povojnových rokov existovali aj dve české školy v Zelove a Husinci, ktoré však neskôr boli zrušené. V iných stre-

diskách sa deti učili češtinu na nedeľných kurzoch ako napríklad v Kucove, kym v Zelove sa to uskutočňuje na večerných kurzoch, organizovaných v spolupráci s Československým kultúrnym a informačným strediskom vo Varšave.

V niektorých školach existujú žiacke folklórne súbory, ktoré vystupujú nielen na školských slávnostach, ale aj rôznych krajanských podujatiach. Veľkej obľube medzi školskou mládežou sa teší dvojkolové recitačné súťaže, organizované Spoločnosťou a redakciou Života v spolupráci so školami. Každý rok sa na nich zúčastňuje niekoľkost žiakov.

Vo väčšine miestnych skupín zriadila Spoločnosť kultúrne miestnosti — klubovne, ktoré plnia úlohu stredísk krajanského kultúrneho a organizačného diania. Možno si v nich prečítať slovenské bud' české časopisy a knihy, pozrieť zaujímavý film, a pod. V klubovniach nacvičujú súbory a divadelné krúžky, zasadajú výbory miestnych skupín, konajú sa členské schôdzky, stretnutia, večierky, besedy a iné podujatia. Sú v nich aj požičovne kníh, ktorými už roky zásobuje Spoločnosť Matica slovenská a Československý ústav zahraničný a v poslednom období prostredníctvom Života i viaceré české a slovenské vydavateľstvá.

Aktuálne naša Spoločnosť združuje vyše 3200 členov, má 3 obvody — na Spiši, na Orave a v Zelove — a 35 miestnych skupín, v tom 15 na Spiši, 14 na Orave a po jednej v Krakove, Varšave, Tychach, Zelove, Žlobnici a Husinci.

Najväčší podiel na všetkých výsledkoch, ktoré dosiahla Spoločnosť za 40 rokov svojej existencie, má nás obetavý krajanský aktiv. Sú to predovšetkým členovia výborov všetkých organizačných zložiek KSSČaS, kolektív Života, vedúci a členovia ochotníckych súborov, dopisovatelia našho časopisu a ďalší. Ich zoznam je dlhý a zahrňuje už praktický tri generácie krajjanov. Spomeňme však aspoň niektorých z tých, čo stáli pri zrade našej organizácie: Augustín Bryja a Andrej Šoltýs z Vyšných Lapšov, Ján i Vojtech Pivovaríkovi a Ján Magera z Kacviná, Vojtech Mačíčák z Jurgova, Ján Kovalík a Eugen Kott z Dolnej Zubričky, Lukáš Karnafel a Andrej Cisárik z Veľkej Lipnice, Ján Majerčák, František Chalupka, Dominik Kalata z Novej Belej, Valent Krištofek, Ján Kovalčík a Michal Petrášek z Krampach, Ignáce Kašpráka, Alojza Šperláka a Eugena Paníka z Jablonky, Pavola Žiemba z Lapšanky, Sebastian Milon z Čiernej Hory, Ján Svidroň z Chyžného, Anton Rafač z Oravky, Ludvík Tokár z Malej Lipnice, Ján Miškovčík a Valent Vaksmanský z Tribša a mnoho ďalších. Mnohí z nich už nežijú, ale mnohí ešte pôsobia podnes. Mnohí tiež, najzasiľejší, obdržali za dlhoročnú obetavú prácu vysoké štátne, vojvodské, regionálne a iné vyznamenania, ako aj medaily našej Spoločnosti.

Chceme zdôrazniť, že naši krajania úspešne pôsobia tak tiež v iných organizáciach: v Poľskej zjednotenej robotníckej strane, Zjednotenej ľudovej strane, zväzoch mládeži, Vlasteneckom hnutí národnej obrody PRON a iných. Sú vo svojich obciach iniciátormi brigádnických verejnoprospěšných prác. Svoju hlbockou angažovanosťou a spoločenským postojom prispievajú k jednote a svornému spolunažívaniu celého obyvateľstva. Všeobecne sú známi ako dobrí pracovníci, dobre hospodáriaci rolníci, ktorí si vzorne plnia svoje občianske povinnosti.

V radoch našej Spoločnosti pôsobia viacerí krajanskí účastníci protifašistického odboja v rokoch druhej svetovej vojny. Bojovali v partizánskych oddieloch, v I. československom armádnom zbere v ZSSR, v II. československej paradesantnej brigáde, v poľských oslobodenecích jednotkach v ZSSR a v Slovenskom národnom povstani, v ktorom mnohí aj padli. Rovnako čestne si zastali svoje miesto v protifašistickom odboji aj členovia dávnej slovenskej kolónie vo Varšave. Vytvorili si vlastný vojenský oddiel — čatu 535 Slovákov, ktoréj časť sa zúčastnila Varšavského povstania.

Neoddeliteľnou súčasťou nášho krajanského diania je mesačník ŽIVOT, tlačový orgán Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ktorý od začiatku viedie jeho šéfredaktor, zaslúžený aktivista a čestný predseda Spoločnosti, krajan Adam Chalupec. Časopis, ktorý na budúci rok oslávi už 30-ročné jubileum svojej pôsobnosti, vznikol z iniciatívy českej a slovenskej menšiny, ktorá sa stretla s pochopením ústredných stranických a štátnych orgánov. Od prvého čísla, vydaného v júni 1958, Život splňa dôležitú úlohu ako prostriedok informacie o živote krajjanov, nástroj udržovania ich národného povedomia a prostriedok zdokonaľovania znalostí materinských jazykov — českého a slovenského. Časopis je inšpirátorom krajanskej činnosti a spoluorganizátorom mnohých kultúrnych podujatí. Svojou angažovanou publicistikou prispieva k aktivizácii krajjanov pre socialistickú výstavbu krajiny, k prehlbovaniu ich vlasteneckého a internacionálneho postoja a k upevňovaniu priateľstva a spolupráce medzi našimi bratskými krajinami. S časopisom spolupracuje skupina dopisovateľov, volených na schôdzach miestnych skupín, ktorí obohacujú Život o krajanskú tematiku. Od začiatku si nás mesačník získal veľkú obľubu medzi krajjanmi, čo dokazuje i neustály rast jeho predplatiteľov.

Už mnoho rokov sa úspešne rozvíja široká spolupráca našej Spoločnosti s významnými československými kultúrnymi ustanoviznami — Maticou slovenskou a Československým ústavom zahraničným. Je to pre nás veľmi osoznaná činnosť, ktorá se uskutočňuje za plnej podpory stranických a štátnych orgánov a aj ona prispieva k upevneniu tradičných zväzkov bratstva a priateľstva medzi národmi Poľska a Československa. Treba tu spomenúť, že v rámci tejto spolupráce — okrem už spominaných kníh a časopisov posielaných do klubovní a škôl, — obe ustanovizne vyvijajú aj iné formy pomoci a starostlivosti o našich krajjanov. Medzi ďalším patria k nim choreografické kurzy pre vedúci súborov, vlastivedné zájazdy pre aktív Spoločnosti a letná rekreácia pre žiakov základných škôl, liečebné pobedy atď. Matica umožňuje tiež spišskej a oravskej mládeži získať stredné a vysokoškolské vzdelanie na Slovensku a zabezpečuje niektoré zariadenia pre klubovne. Je súčasne akýmsi spojivom medzi krajjanmi a starou vlastou. Veľmi sa tešíme z tejto spolupráce. Chcel by som v tento slávnostný deň čo najsrdečnejšie podakovať za doterajšiu starostlivosť tu prítomnému predsedovi Matice slovenskej, súdruhovi Vladimírovi Mináčovi a jeho spolupracovníkom, a súčasne prosíme prítomnú na našich oslavách krajanku redaktorku Hanu Vondráčkovú, aby tlmočila naše podakovanie vedeniu Československého ústavu zahraničného v Prahe. Zároveň chcel by som vyjadriť nádej, že táto spolupráca bude nadálej pokračovať a rozširovať sa.

Cestou od hraničného prechodu v Chyžnom na Spiš sa delegácia Matice slovenskej pod vedením jej predsedu V. Mináča zastavila v Základnej škole č. 2 v Jablonke (budova lycea), kde ich uvítali slovenski žiaci, učitelia a riaditeľ lycea J. Janaš. Na snímke — recituje B. Šperláková počas uvítacieho minikultúrneho programu.

Veríme tiež, že sa bude ďalej rozširovať naša súčinnosť s Československým kultúrnym a informačným strediskom vo Varšave.

Už dlhší čas Spoločnosť vyvíja kultúrnu výmenu v rámci pohraničnej spolupráce susediacich oblasti Poľska a Československa. Podieľaju sa na nej najmä krajania z miestnych skupín na Orave, ktorých folklórne súbory a rôzne hudobné kolektívy vystupovali viackrát v Dolnokubinskom okrese a naopak, tam吉e sú nás. Dlhoročnú spoluprácu udržuje tiež miestna skupina v Krampach so Spišskou Belou na Slovensku. Želali by sme si, aby sa táto výmena prehľbovala a súčasne rozširila i na Popradský okres.

Naša Spoločnosť od svojho vzniku prežila už 40 rokov a od momentu prvých organizačných snáh ešte viac. Je teda skoro rovesníčkom Ľudovej Poľska. Keď dnes bilancujeme toto obdobie, môžeme jednoznačne a dôrazne konstatovať, že všetky naše počinania vždy sprevádzalo pochopenie, starostlivosť a pomoc Poľskej zjednotenej robotníckej strany a Ľudovej moci, ktorým dnes na tejto slávnosti vyjadrujeme našu hlbokú vdăčnosť. Ďakujeme tiež ministerstvu vnútra, ktoré dotuje našu činnosť, ako aj nowosądzským stranickým a administratívnym orgánom a kultúrnym ustanovizniam, gminným orgánom a vôbec všetkým, ktorí nám v rámci svojich možností poskytujú pomoc a pomáhajú riešiť naše problémy.

Zároveň chceme vyslovíť presvedčenie, že v našej ďalšej činnosti, tak ako doteraz, budeme mať na zreteľ formovanie medzi členmi KSSČaS tvorivých, vlasteneckých a internacionálnych postojov, pocitu zodpovednosti za vlastnú prácu a hľbokej angažovanosti v realizácii programu socialistickej obnovy, ktorý načrtla Poľská zjednotená robotnícka strana. Je to program otvorený pre všetkých Ľudi dobrej vôle, teda občanov poľskej a iných národností. Zdôrazníl to zvlášť prvý tajomník ústredného výboru a predsedá Štátnej rady generál Wojciech Jaruzelski, ktorý na zasadanej Sejmú v januári 1982 medziinštitucionálne povedal:

„V boji za národné oslobodenie a poľskú štátnosť sa zúčastnili poľskí obyvatelia rôznych vieričných a národností. Ceníme si a vážime prínos národnostných menšín v našom živote a našej kultúre. Chceme, aby všetci, ktorí žijú na poľskej zemi, mali plnú možnosť rozvíjať svoju odlišnosť a malí trvalé miesto v štruktúre súčasného Poľska.“

Sú to pre nás povzbudzujúce slová. Preto zvýšeným úsilím na svojich pracoviskách budeme prispievať k spoločensko-hospodárskemu pozdvihnutiu svojich oblastí s celej krajinou. Našim cieľom bude i upevňovanie jednoty, vzájomného dorozumenia a harmonických medziľudských vzťahov, súhlasne s tradičným heslom našej Spoločnosti: Spoločne žijeme — spoločne budujeme.

Projev mimořádného a zplnomocněného velvyslance ČSSR v Polsku JIŘÍHO DIVIŠE

Vážení krajané,
jsem velmi rád, že ve funkci velvyslance Československé socialistické republiky mám tu čest pozdravit Vás u příležitosti Vašich jubilejných oslav — 40. výročí trvání Kulturní společnosti Čechů a Slováků v PLR. Chci předat nejupřímnější pozdravy našich čs. pracujících — Vašich rodných bratří a sester — všem krajanům žijícím v republice našich severních sousedů a zároveň osobně popřát Vám všechno najlepší.

40. výročí existence Vaši krajské společnosti je právě v roce, který je zároveň 40. výročím podepsání polsko-československé mslouvy o přátelství a spolupráci. Chtěl bych při této příležitosti zdůraznit, že je to přátelství a spolupráce oboustranně prospěšná a výhodná. Těžko dnes nalézt průmyslovou nebo jakoukoliv jinou oblast, v které by naše země neměly navázánu vzájemnou součinnost. Není pochyb, že i další rozvoj a realizace nových náročných záměrů a plánů spolupráce přecházejí až do budoucího stále významně přispěje k urychlení společenského a hospodářského rozvoje obou našich zemí.

Vážení rodáci,
při našem dnešním setkání bych Vás chtěl ujistit, že se u nás v republice těšíme z toho, že nezapomínáte na starou vlast svých předků. Je i pochopitelné, že se zajímáme o Vaši činnost, o činnost Vaši společnosti Čechů a Slováků. Sami jste se nejednou přesvědčili, že co je v našich silách, pomáháme řešit některé otázky s pomocí Čs. ústavu zahraničního, jakož i Matice slovenské, které udržují nejbezprostřednější styk s našimi krajanými žijícími téměř na všech kontinentech světa.

Zdravica STANISŁAWA DEMIANIUKA náčelníka spoločensko-administrativného odboru ministerstva vnútra

Vážení prítomní!

Zhromaždili sme sa dnes pri priležitosti 40-ročného jubilea založenia Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

Je to vhodná priležitosť, aby sme sa začali do minulosti a zhodnotili výsledky Spoločnosti za celé obdobie jej existencie. Je to tiež priležitosť, aby sme pouvažovali o budúcnosti a cieľoch Spoločnosti, prinajmenšom v najbližších rokoch. Podľa hodnotenia politických a štátnych orgánov činnosť vašej Spoločnosti za celé obdobie jej existencie je dobré slúžila upevňovaniu bratského spolunažívania občanov českej a slovenskej národnosti s celou poľskou spoločnosťou. Táto činnosť tiež dobré slúžila rozvíjaniu širokej spoločenskej aktivity, o čom hovoril predseda ústredného výboru, ako aj zabezpečeniu špecifických potrieb prostredia, v ktorom pôsobí, v oblasti zovsebechovania kultúry českého a slovenského národa. Vaša Spoločnosť zdržala vo svojich radoch a vychovala mnohých oddaných činiteľov, ktorí vedú zosúladit prácu v prospech prostredia s prácou v prospech našej spoločnej vlasti — ľudového Poľska.

Bratrské národy Československé socialistické republiky a Poľské lidové republiky nespojuje jen slovanská příslušnost, ale především současné společné idee a cesta, po které ve společenství socialistických zemí kráčíme. Myšlenky této společných ideí jsou hluboce humánní, lidské. Svědčí o tom jak vnitřní, tak zahraniční politika našich zemí. Československo a Poľsko jsou na té straně současného soupeření obou světových soustav, která vyjadřuje touhu většiny lidí všech kontinentů po míru a sociálním rozvoji. Není proto náhodné, že současná nová filozofie sovětské politiky a návrhy Michaila Gorbačova, jak řešit rozhodující otázky uvolňování mezinárodního napětí a jít krok za krokem ke světu bez válek a beze zbraní, (který je ideálem socialismu), nachází pozitivní odezvu ve světové veřejnosti a má její podporu. Máme oprávněné naděje, že po setkání ministra Ševaradnádzeho se Shultzem v Moskvě přinese i setkání Gorbačova s Reaganem nový významný krok k postupnému odzbrojení.

Jak jsem řekl, bude to první významný krok. Půjde však o to dále stupňovat zápas za odzbrojení především jaderné, za mezinárodní uvolnění, za vytvoření systému mezinárodní bezpečnosti. Musíme však počítat s tím, že existují síly, které mají jiné cíle a které tomuto vývoji budou bránit.

Síla socialistického společenství netkvi pouze v síle našich ideí. Tyto idee musí být podepřeny i ekonomickou silou všech socialistických zemí. Proto v Sovětském svazu, Poľsku, Československu a dalších socialistických zemích přistupují k přestavbě svých hospodářství a ruku v ruce s tím i k reformám v oblasti řízení, zdokonalování a prohlubování socialistické demokracie, krátce

řečeno k reformám a přestavbě společenského života.

Také u nás v Československu jsme již přistoupili k realizaci programu XVII. sjezdu KSC, který přijala za vlastní celá Národní fronta. Jeho podstatou je urychlit sociálně ekonomický vývoj republiky, výrazně posvetdnoti výkonnost a zdokonalit strukturu hospodářství a ve společném úsilí se socialistickými zeměmi se vyrovnat předním světovým trendům ve vědě a technice. Je to rozhodující předpoklad, abychom mohli lépe uspokojovat potřeby dalšího rozvoje společnosti a zabezpečit lepší a plnější život našich obyvatel. Jde nyní o to osvojit si ve všech oblastech života vymoženosti vědy a techniky, naučit se nově pracovat a řídit myset a jednat tak, aby to odpovídalo současným požadavkům. Jak vidíte, jde o podobné problémy a úkoly jako v Poľské lidové republice. Avšak v každé zemi přistupují k jejich řešení takovým způsobem a formami, které odpovídají historickým podmínkám jejího vývoje.

Vážení krajané,
jsme velmi rádi, že se Společnost Čechů a Slováků v Poľsku stala jednou z aktivních složek společenského života, která se výrazně podílí i na šíření kultury Vašich otců a dědů. Aktivně spolupracuje s jinými organizacemi, místními národními radami a zapojuje se do společenských, hospodářských a kulturních akcí celé poľské společnosti. Rada Čechů a Slováků je volena a pracuje v místních národních radách. Mnozí v Vašich řad v době 2. světové války neváhali se zapojit do protifašistického boje při osvobození Poľska a Československa. Těšíme se z toho, že i u mladé generace přetrvává zájem o naši vlast a že i ona usiluje o navázání kontaktu a spolupráce. Je to projev lásky k mateřskému jazyku a touha seznámit se s informacemi o kulturním, společenském a hospodářském dění v naší zemi. Není pochyb, že jak historie, tak zejména současnost pomáhají upevňovat bratrství mezi národy Československa a Poľska.

V závěru mi dovolte popřát Vám skutečně jen to nejlepší — radost z práce, radost ze života a mnoho štěstí ve Vašem osobním životě. Do dalších let Vaši činnosti přeji hodně úspěchů.

počítať so širokou pomocou a podporou tak politických, ako aj štátnych orgánov.

Je však nepochybné, že v najbližších rokoch vaša Spoločnosť bude pôsobiť v zmenených spoločensko-ekonomickej podmienkach, ktoré súvisia so zavádzaním druhej etapy hospodárskej a spoločenskej reformy. Táto reforma, ako aj pokračujúci proces demokratizácie života v našej krajine, bude prosipevať na jednej strane značnému rastu úlohy spoločenských organizácií v štáte, zasa na druhej strane stúpne zodpovednosť organizácií za realizáciu procesu vyčádzania z krízy, najmä hospodárskej, a kvality spoločenského života v krajine. Mimoriadne významná úloha pripadne spoločenským organizáciám, v tom aj vašej Spoločnosti, v stváraní úloh hospodárnosti a šetrenia, ako aj odstraňovanie prejavov spoločenskej patológie, najmä alkoholizmu z našej života.

Dovoľte, vážení zhromaždení, aby som vyjadril presvedčenie, že vaša Spoločnosť podobne ako doteraz, sa s plnou angažovanosťou zapoji do realizácie úloh smerujúcich k dovedeniu našej vlasti do 21. storočia, ako krajiny hospodárnej a modernej, úlohy vytýčených na X. zjazde PZRS a rozvinutých na ďalších zasadaniach ústredného výboru PZRS.

Na záver by som chcel v mene súdr. Budzinského a vlastnom vám a vašim prostredníctvom všetkým členom Spoločnosti srdečne poďakovať k výsledkom, ktoré ste dosiahli za 40 rokov jej existencie, a zaželať mnoho ďalších úspechov vo vašej zodpovednej a spoločensky veľmi dôležitej činnosti.

Pozdravy V. Mináča a J. Tomalského uverejníme v nasledujúcom čísle.

Před renovovaným domem na přerovském Horním náměstí se fotografie vydařila.

Přerov patřil krajánům

Působení Československého ústavu zahraničního v Praze a Odboru pro zahraniční Slováky Matice slovenské v Bratislavě by nebylo možné bez úzké spolupráce s krajanými. Každodenní pracovní úkoly této institucí vycházejí z požadavků krajanských spolků i jednotlivců, i v dlouhodobých plánu, jejichž podkladem jsou mezistátní kulturní dohody. Ty se pak rozpracovávají v jednotlivé úkoly, na nichž mnohdy záleží dobrá spolupráce a spokojenosť třeba i jednotlivých Čechů a Slováků, žijících v nejzápadlejších částech naší zeměkoule.

Důležitou součástí spolupráce je již tradiční každoroční setkání představitelů krajanských spolků, které organizují Československý ústav zahraniční spolu s Odborem pro zahraniční Slováky Matice slovenské. Letos to bylo setkání zvláště významné, protože krajané ze šesti evropských zemí (Rakousko, Francie, Belgie, Maďarsko, Polsko, Jugoslávie) a ze Západního Berlína a ze Spojených států amerických byli hosty nejen obou institucí, ale i města Přerova, Přerovských strojíren, a to hosty opravdu vážnými.

NEZNÁMÉ MĚSTO

Snad nikdo z přítomných krajanů (včetně Moravanů) neznal z dřívějška toto průmyslové město, které leží v údolí řeky Bečvy. Moravské okresní město Přerov s osmi továrnami a 55 000 tisíci obyvateli doslova žilo přítomnosti krajanských hostů. Právě probíhající Dny Přerovských strojíren 1987 měly bohatý program, v němž jeho organizátori velmi pozorně a podstatně pamatovali na hosty z ciziny. Pozornost ke krajanům tu byla zřejmá i při přijetích představitelů města, Přerovských strojíren, při besechách s pracovníky továrny a dalšími Pře-

rováky, kteří s námi zasedli na menší kulturní program nazvaný Láska a návraty, i druhý ve velké sportovní hale, otevřené ve dnech, kdy tu pobývali krajané.

Jedním z největších kladů přerovského setkání bylo, že vznikaly neformální diskuse o životní úrovni, výstavbě, životě v přerovských rodinách, na pracovištích. Zájem přerovských byl stejný. Zajímalo je, jak žijí krajané v jednotlivých zemích. A při těchto diskusích jsme seděli v jednom z nejhezčích historických domů ve středu města, na Horním náměstí, obnoveném Přerovskými strojírnami v závodní klub, určený pro pracovníky závodu.

V další obnovené starobylé budově radnice byli krajané přijati představiteli města, aby se z úst předsedy Městského národního výboru dovíděli, že jsou ve městě, které vzniklo již na přelomu 7. a 8. století našeho letopočtu na Předmostí i na přerovském kopci, kdy je osidlili Slované. Zanechali po sobě stopy, které probádali dnešní archeologové — hliněné nádoby, broncové a zlaté náušnice. V 11. století stál na skále nad řekou dřevěný hrad, pod ním trhová ves. Roku 1256 povýšil český král Přemysl Otakar II. Přerov na královské město. Koncem 15. století se Přerov dostal do vlastnictví pánů z Pernštejna.

ZÁK A UČITEL JAN ĀMOS KOMENSKÝ

Při prohlídce města v muzeu J.A. Komenského v přerovském zámku jsme se doveděli, že začátkem 17. století byl jedním z obyvatel města, zprvu jako žák a později učitel, Jan Āmos Komenský. V tomto městě začal tento „učitel národů“ psát své první pedagogické práce. Jejich rukopis je ve zdejším muzeu, stejně jako významný životní dokument Komenského, svatební

smlouva. V Přerově se totiž roku 1818 oženil s Magdalou Vizovskou. Manželé Okénkovi ze Západního Berlína, oba členové výboru Beseda-Berlin, si na filmovali videokamerou nejen tyto dokumenty, ale celý film o přerovském setkání krajanů a ještě tentýž měsíc jej promítali členům spolku.

Krajanští hosté ze sedmi zemí světa procházeli a více projížděli starým Přerovem, kolem zbytků dochovaných starých hradeb, nejstarší stavby Přerova kostelíčka svatého Jiří ze 12. století.

Ale pak už jsme se octli v přítomnosti.

Bydlili jsme v moderním hotelovém domě Strojař, na jehož průčeli byla modrá standarta s bílými písmeny: „Vítáme představitele krajanských spolků z Evropy i zámoří“. V téže budově byla po tři dny připravena bohatá tabule s chutnými krajovými jídly a mísami ovocu.

Tento náš přechodný domov byl v široké třídě spolu s vysokými moderními domy. Od druhé světové války tu přibylo nových bytů pro 15 000 obyvatel.

Přerovští se mají čím chlubit. V národním podniku Přerovské strojírny se vyrábějí obrovské celky pro cementárny, vápenky, cihelny, závody na výrobu keramiky a úpravu nerostů. Tyto výrobky i zařízení cementáren se vyzávají do 57 zemí světa. V Brazílii například pracuje 11 cementáren vyrobených v Přerově. Jeden z obrovských strojů — karuselový soustruh, který obrábi zuby na obřích ozubených kolech, si prohlédli krajané v rozlehlé hale. Však generální tajemnice Demokratického svazu Slováků v Maďarsku se se zájmem zastavila u různě zbarvených a tvarovaných špon — odpadu, který se znova zpracovává.

POKRAČOVÁNÍ NA STR. 12

Jan Evangelista Purkyně

Purkyně

(1787–1869)

„Úkolem lékařovým je život ne pouze obnovati a na krátkou dobu udržeti, ale od porušení chrániti a k vrcholu obdivuhodné krásy a dokonalosti přiváděti...“

Tato slova se stala krédem Jana Evangelisty Purkyně, od jehož narození uplyne letošní dvě stě let. Spatřil světlo světa dne 17. prosince 1787. Tento velký český přírodnovědec a lékař je nejen mnohostrannou osobností světové vědy, ale významně zasáhl i do politických, kulturních a školských dějin české společnosti, jakož i do dějin české vědy vůbec. Stal se jednou z vůdčích postav českého národního obrození. Zanechal nastupující generaci rozsáhlé životní dílo, velký odkaz jako originální badatel, myslitel a zároveň jako upřímný a obětavý vlastenec.

Jeho zásluhou byl dovršen proces národního obrození v oblasti přírodnovědy a medicíny. V dobách Bachova absolutismu (1851–1859), těžkých pro český národ, svou autoritou mezinárodně uznávaného učence zaštítily instituce, které sloužily kulturním potřebám národa, například Muzeum království českého, dnes Národní muzeum v Praze. Vždy se hlasil ke své mateřině, a to i v době, kdy působil jako profesor na univerzitě ve Vratislavě, jak to sám prohlásil v roce 1882: „Strávil jsem tam (ve Vratislavě) sedmadvacet let v radostech i starostech žití lidského; avšak nepřestal jsem ani na okamžík být věřen národu a vlasti své!“

Když pedagogicky a vědecky působil ve Vratislavě, neztrácel ze zřetele potřeby českého národa. Bohatá byla i jeho překladatelská činnost. Zasloužil se o získání v Lešně uložených komenian a zachránil pro český národ řadu významných dokladů z činnosti učitele národů, myslitele a humanisty 17. století, Jana Amose Komenského. Byla to především Didaktika česká, dílo neocenitelně pramenné hodnoty, která je dnes vlastnictvím Národního muzea v Praze.

27. října 1849 byl Purkyně povolán jako profesor na pražskou univerzitu. Vážily si ho jak vědecké kruhy českého života, tak i prostý lid. Vedle vědeckých a pedagogických poct, kterých se mu dostalo, byl členem i dělnického spolku Oul. Byl také jedním z prvních přispěvatelů na postavení pražského Národního divadla. Neohrozeně pozádoval české přednášky na pražské univerzitě, podporoval emancipační snahy žen, prosazoval zrovnanoprávnění češtiny s němčinou. Jeho činnost byla mnohostranná. Na počátku padesátých let 19. století se stal řádným členem Královské české společnosti nauk, v roce 1854 dokonce ředitelem této nejstarší české učené společnosti.

Svou dobu přesahuje Purkyně zejména mnohostranným vědeckým dílem. V životě se rozmáchl do neuvěřitelně širokého. Bohatě se v něm spinilo to, co Purkyně pociťoval už ve svém mládí: „Ano se ve mně vzbudí-

lo hluboké tušení, že vyvedu něco znamenitého v přírodnovědě.“ A skutečně – zvládlo vše než doslova. Všechny jeho práce přinesly objevně, namnoze dodnes platné výsledky. Náleží k nejvýznačnějším průkopníkům fiziologie, mikroskopické anatomie a histologie minulého století, přičemž jeho objevy přispěly k zdokonalení zejména lékařských vyšetřovacích metod.

Už jako student mediciny se Purkyně zabýval otázkami fiziologie vidění a neustále se k nim vracel. Vynikl např. jako dokonalý pozorovatel subjektivních úkazů. Objevil, že za určitého osvětlení člověk může spatřit stín výčtu ve vlastní sítnici, tzv. Purkyňovou cévní figuru. Studoval i zrakové stopy a srážkové kontrasty. Přetrávávání pocitů po odcizení podnětu využil Purkyně k sestojení kinesiskopu, v němž rychlý sled obrázků vyvolává dojem pohybu. Tímto způsobem se stal Purkyně jedním z nejranějších průkopníků kinematografie. Avšak mimo to odhalil ještě i řadu dalších jevů, které se staly diagnostickým základem rozmanitých zrakových vad.

Záhy se také Purkyně začal zabývat problematikou závratí a své mnohostranné výzkumy studoval pokusně na zvířatech. I když některé jeho poznatky byly v tomto směru později překonány, zákonitosti jevů, které popsal, byly správné – a právě tak vyšetřovací metody, kterých se dodnes používají.

Purkyně se rovněž zařadil mezi přední embryology. Hned jeho první a největší práce z tohoto oboru, která pojednávala o vývoji ptačího vejce před líhnutím, znamenala objevní prvenství. Slo zejména o určení vařeného jádra. Studii o této problematice vydal Purkyně s dalšími doplnky ještě dvakrát a usměrňoval také disertační práci svého žáka Bernhardta, která přinesla významný objev vaječného jádra u savců.

Když v roce 1832 získal Purkyně nový velký mikroskop, začal se usilovně zabývat skladbou orgánů lidského a zvířecího těla. Popsal složení různých tkání a zjistil, že ve všech se vyskytuje drobnohledná zrněčka s jádrem, které potom popsal Th. Schwann jako buňky. Avšak Purkyňovo pojednání těchto základních skladebních jednotek živých systémů bylo mnohem správnější, neboť kladl důraz na jejich životní vnitřní hmotu, kterou nazval dodnes užívaným slovem protoplazma. Proto jej považujeme za vlastního objevitele buněčné teorie.

Další oblastí Purkyňových zájmů se stalo srdce. Zabýval se jemnou vláknitou skladbou tohoto důležitého orgánu. Z Purkyňových studií funkčního charakteru se stal nejdůležitější poznatek sacího účinku srdce a stahu (systoly). Plnění srdce krví bylo tehdy dlouho jedním z nejrozpornejších problémů fiziologie krevního oběhu, avšak Purkyněmu se podařilo tyto otázky rozřešit.

Veliký vědec se zabýval i mnoha dalšími obory, např. farmakologií. Studoval účinky různých látek a konal často pokusy sám na sobě, které potom přesně popsali. Stal se tak jedním ze zakladatelů experimentálního lékařenství.

Oblasti, ve které Purkyně daleko předbil dobu, byla organizace vědeckého bádání. Snad nikdo jiný nepochopil v jeho době význam vědy tak uceleně a opravdově, jak právě on. Přišel s myšlenkou na zřízení akademie, která by představovala organizační a hmotnou základnu cílevědomé vědecké činnosti, a propracoval její strukturu a úkoly. Akademie měla mít dobré vybavené výzkumné ústavy, aby mohla sloužit pokroku a stala se jakýmsi „stálým vojskem vědec-kým“, bojujícím za uskutečnění ušlechtilých národních ambicí.

Tyto a další Purkyňovy myšlenky se ovšem uskutečnily teprve v naší dnešní době. „K zachování a podporování fyzického blaha národa lékařství musí být učiněno zájmem veřejným, aby tak kladouc si za cíl zdraví a tělesnou zdatnost celého národa a přisvojujíc si autoritu i výkonnou moc veřejnou, dokázalo to, oč by se marně pokoušely rozptýlené snahy jednotlivců“. Tato prorocká slova napsal Purkyně už v roce 1823 a formuloval v nich v plné šíři program státem řízeného zdravotnictví, zaměřeného na prevenci, jaký opět uskutečnila teprve současná epocha.

Purkyně ovšem mohl ve své době učinit jen o málo víc, než publikovat takové myšlenky. Přesto přispěl významně k rozmanitému lékařství jak svým vědeckým dilem, tak i organizačním dílem. Už v roce 1821 stál u zrodu českého odborného časopisu Krok. Po návratu z Vratislaví přivedl na svět Přírodnovědecký sbor českého muzea, v roce 1853 založil časopis Živa a roku 1862 Časopis lékařů českých. Obdobnou tradici vykazuje Československá lékařská společnost, která nese jméno J.E. Purkyně a byla vybudována na základě jím založeného Spolku českých lékařů, aby dále rozvíjela velkolepý odkaz vědeckého, státem řízeného a na prevenci zaměřeného zdravotnictví.

Jan Evangelista Purkyně však nezůstával pouhým vědcem. Podílel se na veškerém politickém a kulturním životě své doby. Odbornou práci ztotožňoval s národním úsilím. „Cítíme v sobě dosti sily a schopnosti postavit se konečně na své vlastní nohy, pěstovati umění a vědu samostatně a vlastní silou svou,“ byla jeho často citovaná slova. A Zdeněk Nejedlý velmi výstižně napsal:

„Roku 1861 je Purkyně již úplně v čele celého národního života českého u nás. Hned po roce 1861 se stává poslancem... Kam se však podíváme, tam najdeme Purkyně. Začládá se Umělecká beseda, je tam v čele. Zakládá se Sokol, je v Sokole, zakládá se Hlahol, Purkyně je tam — nemůžeme jmenovat druhou osobnost, která by skutečně všude reprezentovala celý český život, jako Purkyně.“

Ano, jako magnet k sobě Purkyně přitaňoval všechny pokrokové národní síly. Jako proslulý učenec a geniální objevitel se zároveň stal předním účastníkem boje o politickou svobodu svého národa.

I sebebohatší život však dospěje k svému konci. Jan Evangelista Purkyně zemřel v Praze dne 28. června 1869. Jeho pohreb vyústil ve velkou národní apoteózu. Zprvu poněkud zapomínán, v našem století byl znova objeven a stal se jednou z osobnosti, na které jsme právem hrdi. Náleží k těm, jimž náš národ splácí za všechno, co přijal z pokladu mezinárodního vědění. Je světlonošem na cestě ke stále šťastnější budoucnosti. Vždyž žil a pracoval v přesvědčení, že právě vědecké myšlení jednou uspořádá „sociální poměry a rozmanitá zřízení, přiměřená úlohám a vývojovým fázím národu. Idea vědy shromažďuje se v různých ohniscích vědění po celé zemi a osvětluje svou září pokolení lidská, která udržuje plamen od generace ke generaci a rozněcuje jej k vyššímu jasu!“

Vianoce

Z oceľových stožiarov miest,
tak fa spútali striebornou melódiou hviezd,
svet maštalí.

Hoci sa tisíc Jezuliatok narodilo,
každé, čo spasiteľské malo čelo,
ste rozfali.

Meč biedy, hviezdu pozlátený,
Herodes zaklial v úsmev ženy.
Tá hvieza stará tisíc liet.

A z matky mladej jarok krvi,
či pop jej žehnal, či biľag nosí kurvy,
vyteká do skál ciest.

JAROSLAV SEIFERT

Novoroční píseň o domově

Sněhem a hvězdami třpytivými
v půlnocném čase rozmezí
navrachel jsem se pod bezý,
jež křehnou teď pod okny mými.

A v oříšku jich černých poupat,
až, zimo, zas se nachýlíš,
sukénky květů vidím již
ve vláhém slunci jara stoupat.

Je půlnoc noci sněhobílé,
však ponocní už netroubí,
jen malostranská podloubí
výskají v noci rozmařilé.

Hlas laskavý jako by sváděl,
tu velí stanout, domove;
šeptají vločky sněhové:
to jsi se letos nevyváděl!

Vy, které slyším za sklem spáti,
hle, z jakých se to vracím cest,
a s pláčem padám na pelest,
kde bych chtěl jednou umírat.

SLOVNÍK ŽIVOTA (154)

ROZDELOVANIE SLOV (1)

Jednoslabičné slová nerozdeľujeme. Viacslabičné slová rozdeľujeme na hranici slabík podľa týchto pravidiel:

ZLOŽENÉ SLOVÁ A SLOVÁ S PREDPONOU

1. Zložené slová rozdeľujeme na šíiku zloženia, ak si zloženie dostatočne uvedomujeme, t.j. ak slovo možno rozložiť na samostatné významové celky. Napr.: jedno-značný, zeme-trasenie, delo-strelec, kazi-svet, dobro-srdečný, šesť-uholník.

Slabičné predpony oddeľujeme od slovného základu, a to aj vtedy, ak sa základ začína samohláskou a predpona sa končí spolu-hláskou. Npr.: ne-ochvejný, ne-dbať, do-čkať, doza-ista, pod-istým, prie-zvisko, po-treba, po-drobiť, pod-robiť (sa), na-drobiť, nad-robiť, vy-svetliť, po-hnút, nena-zdajky, na-späť, nad-oblačný, pred-ist, pred-išiel, ob-išiel, ob-ist, roz-oráť, vy-ob-racať, zo-mknút sa.

Neslabičné predpony s-, z-, v- nikdy neoddeľujeme.

Neslabičné predložky (k, s, z, v) píšeme podľa možnosti na ten istý riadok ako slovo, ku ktorému predložka patrí.

POESKY

międlie
między
między innymi
międzynastowy
międzynarodowy
międzynarodówka
miękkie

SLOVENSKY

trepáť (konope)
medzi
medziiným
medzimestský
medzinárodný
internacionálna
mäkký

CESKY

trdlit
mezi
mezi jiným
meziměstský
mezinárodní
internacionálna
měkký

mięcko
miękkość
mięknąć
mięsak
mięsieć
mięsień
mięśistość
mięsisty
mięsivo
mięsny
mięsna potrawa
mięso
sztuka mięsa
mięsopust
mięsożerny
mięśniak
mięśniowy
mięta
miętowy
miętość
mig
migiem
migi
migacz
migać (się)
gwiazdy migają

mäkko, milo
mäkkosť, povolnosť
mäknúť
sarkom
miesiť; mas rovať
sval
mäsitost
mäsitý
mäso, mäsitý pokrm
mäsitý, mäsový
mäsité jedlo
mäso
hovädzie varené
mäso
mäsožravý
nádor
svalový
máta, čaj z máty
mädlit, húžval
mäťový
okamih
ihned
posunký
reflektor; blinker
mihat (sa)
hviezdy sa trbliatujú

měkce, mile
měkkost, povolnost
měknout
sarkom
mísit; masirovat
sval
masitost
masitý
maso
masity, masný
masité jídlo
maso
kovězí maso
vařené
masopust
masožravý
nádor
svalový
máta
máťový
hnist, mačkat
okamžik
okamžité
posunký
reflektor; blinkr
blikat
hvězdy se třpytí

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(23)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLEHO ČÍSLA

Starý Adamicavojtech urobil Helene posledný kapric. Zomrel krátko po Troch králoch, teda hneď na začiatku fašiangov, cez ktoré chcela Helena prížení na Podkos Benjamina Gubana. Vendelin Črevo to oznámi Drienkovcom v nedeľu popoludní. Zvoniť nepravidelne, srdeč umieráčika sa mu často vracalo z polovičky cesty. Zvonenie pripomínalo nebožtíkov zvyk pri reči. Helena nemohla urobiť svadbu počas smútku. (...)

Vendelinova žena našla podvečer Genovévu bezvládnú a polopremrznutú v prípravni krmív medzi stodolou a maštaľou v bývalom dvore. Ležala na kope jačmennej slamy skrútená do kľuka. Rozbehla sa po chlapov na obecný dom. Augustín Leština so Šimonom bežali odušu. Vendelinova žena im nastačila. Keď sa Augustín pokúsil postaviť Genovévu na nohy, čo ho napadlo ako prvé, lebo chlapom zriedkakedy napadne niečo múdréjšie, spadla z Genovévy odpásaná sukňa a zástera.

— Panenamária! — skrikla Vendelinka, sotva lapajúc dych. — Tu je treba volať pôrodnú babu!

Všetci zdrevneneli. Nikto doteraz nemal potuhy, že Genovéva je tehotná. Od jesene chodila vždy len vo vlniaku. Široké sukne drienkovského kraja si opásavali ženy vysoko nad driekom.

— Bežte niektorý! Nestojte ako stĺpy! — kričala.

Augustín nevedel, čo si má počať. Čo vždy držal bezvládnú Genovévu v náruči. Šimon doslova zolovnatel. Mal pustú hlavu; nepočul, nevidel, nevnímal.

— Simon! Utekaj! — rozkázala mu Vendelinova žena, prichádzajúc trocha k sebe.

— My dvaja ju zatiaľ prenesieme do tepla na obecný dom!

Vytreštila oči na Šimona, keď vyjachtal, aby si vzala veci a išla s ním na obecný dom.

— Vari len nerodi Lantaj Tož...? — opýtala sa žartom. Baba Stušková pomáhala najlepšie svojou veselou povahou.

— Genovévu našli v maštaľi... — Šimon si utieral studený pot z čela.

— Panebože, panebože. Toto jej ešte chýbal...! A že som ja nič nepobadala, — krútila baba hlavou, vyfahujúc z truhly nástroje a fľaštičky, obvázy a ostatné.

— Prečo sa potiš? Ej, vy chlapi! Ako by si bol ty v kúte!

— Stušková brala z kúta izby palicu. — Podaj ruku, nech sa o teba opriem, skôr prebehneme.

Cernodrozd sa prestáhal k Pustému do výmenkárskeho obydlia. Nebolo mu sice u Lantaja zle, chcel však bývať sám, aby sa mohol nerušene stretnúť s Helenou z Podkosu, s ktorou od istého času mal lúbostný pomer. Veľmi tažká bola v tamto leto žatva. Najprv obrovská búrka a potom celotýždenný dažď nielen poválali, ale aj zničili dovtedy pekné obilie. Družstevníkom príšla vypomôcť brigáda z mesta, ktorú zorganizoval Benčík. Ovela tažšie však bolo súkromným gazdom. Obilie im tak poľahlo, že stroje boli neužitočné, a najlepšie sa vyžinalo kosákom a kosou. Na Podkose na všetku robotu museli vystačiť iba Cyprianove ruky. Starý Vojtech Adamica už nevládal pracovať a Helena si tentoraz netrúfala vziať kosu do ruky. A takto so všetkou robotou zaostávali. Po žatve národný výbor ohlásil Drienkovčanom, že budú upravovať pozemky a vymeriavať nové parcely. Gazdovia boli poburení najmä tým, že v dôsledku úpravy najlepšie pozemky získa družstvo, a oni dostanú pole v najhoršom chotári. S pozemkovou úpravou sa nemohol zmieriť ani Beňák, cítil sa ukriždený. Nezúfal však, veril, že spolu s Annou si poradí aj na novom pozemku. Nohy sa mu až vtedy podlomili, keď sa dozvedel, že Anna je tehotná a že Samuel Guban nielen nechce prist k nemu za zata, ale, že nechce prestúpiť ani na katolicku vieri. Beňák sa aj tak rozhodol urobiť s Annou poriadok a to tak ako si želala. Po žatevnych prácach ušiel z Podkosu Cyprián, do ktorej bol zaľubený, za Benjamina Gubana. Veľké sklamanie prežil aj Šimon, keď večer uvidel Helenu prichádzat k Černodrozdovi. V duchu totiž ešte stále na ňu myšleval.

a čo by si za nič na svete nebol priznal, aj so závislou.

Beňák si spomína, že voľakedy v neúrodnych rokoch vyžinali gazdovia aj horu. Ktorí si nedali pozor, nažali a nasušili aj papradie a dobytok sa im priotrávili. Dostal vnútorné krvácanie a nezriedka hynul. V jeseni potajomky nažal v hore papradinu, narazal a vysušil jej na lešení v stodole za dobré vrece. Ukryl ju do d'ateliny a čakal. Zrazu sa mu naskytla príležitosť. Vedel, že družstevníci majú pripravenú sečku na pol druha i na dva mesiace dopred. Tento večer budú funkcionári spať a Vendelin s Pustým budú vyspávať sливovicu. Rozhodol sa, že príšiel okamih jeho pomsty.

Vyčkával polnoc. Od večera predstieral že ne a dečeram, že sa mu žrebňa kobyla nevidí: akoby mala vrhnúť. Podchvíľou sa zviechal z posteľ a išiel do maštale. Melániu to už zunovalo:

— Čo buntošíš...? Nedáš spať...! — obrátila sa k nemu chrbotom, natiahla si perinu cez hlavu. — Do rána sa nič nestane... — hovorila ospalo.

— Ty akurát vieš! Pre vás by mohla aj potopa prist... Vzala by vás aj s postelami. Radšej tam chvíľu pobudnem... — obúval sa.

— Ze sa ti chce, — povedala Melánia už v polospánku.

Chvíľu počkal na dvore. Pretiahol sa do stodoly, kde mal za vrátami pripravené vrece s papradinovou sečkou. Poza humná sa opatrne tahal k Birkovmu dvoru. Pot mu vystupoval na čelo. Niekoľkokrát zastal. Prišlo naňho pokušenie, aby sa vrátil, aby vysypal obsah vrece do potoka. Zaťal zlostne zuby a tahal sa bližšie a bližšie. Na zahumný Birkovho dvora, celkom pri maštale, už niekoľko zim ležal starý valec na gniavenie hrúd. Vrece ukryl za valec a prilepil na stenu pritiahol sa k prípravni krmiva medzi bývalou stodolou a maštaľou. Skúsil odtisnúť vrátko. Poddali sa. Razdva sa očitol pred veľkou kopou sečky. Odhadol ju, v duchu sa usmial: „Akurát!“ Chcel sa vrátiť po vrece. Vysype papradie, pomieša ho... to bude chvíľka! Kto by ho mohol po polnoci vyrusiť?

Oblialo ho svetlo elektrickej žiarovky na strope. Zdúpnel na mieste. Vo vrátkach, s rukou ešte na vypínači, stál v zimníku a v baranici čierny Guban.

Pozerali na seba tvrdými pohľadmi. Guban stál vo vrátkach bez pohnutia. Beňák pomaly vypúšťal z dlane hrst sečky.

— Pod' do maštale. Tu táhá, — povedal Guban.

Beňák prešiel poslušne okolo neho. Guban zahasil svetlo.

V maštale bolo teplo. Guban si sadol na kraj drevenej lavice, na ktorej dojčky cedili mlieko. Kravy prežúvali, niektoré vyslo-

ko tečné občas mocne vyfukovali. Svetilo jedine svetlo nad vchodom.

Beňák si pokorne sadol. Obaja si prezerali nohy, akoby práve to bolo v tej chvíli najdôležitejšie. Beňák čakal, že sa Cuban spýta, čo tu chce. Cuban však mlčal. Benáka trápilo podozrenie, že ho Cuban videl bližiť sa s vrecom, a zrazu dostať strach. Cuban, hoci sú svatovia, ho nemilosrdne poženie na zodpovednosť. Pripasť hanby sa otvorila pred richtárom Beňákonom. Pot vystúpil na čelo.

— Na aké cesty sa dávaš, — nevyčítal, skôr bol lutostivý Cubanov hlas.

Beňák neopovedal. Ukrutánske poníženie mu zaťahlo na hrud.

— Po nociach sa kradneš ako zlodej... — pokračoval Cuban.

— Chcel som...

— Nič nehovor. Bude lepšie! — Cubanovi hlas stvrdol.

Dlhý čas sedeli ticho. Každý sa zapodieval svojimi myšlienkami.

— Ja za to ani nemôžem, — povedal potichu Beňák.

— Odstavili ma od všetkého... Z ničoho nici som sa stal nulou...

— Co táraš, — zastavil ho Cuban mierne. — Na svete to vždy tak chodievalo. Každý chvíliku tahá pilku! — Cuban chcel obrátiť reč na žart.

— Tebe je ľahko...! zvýšil Beňák hlas.

— Myslís...? — opýtal sa Cuban.

— A nie? Dostal si do domu gazzinú, takú treba pohľadať. A ja čo...? Ešte aj ďalšia sa mi uprela na tvojho... Tuším ste im počarovali, vy Cubaniská čierne či bieli! — Beňák kopol zlostne do slamy pod nohami.

Cuban vyuvali naňho oči:

— Aká ďalšia...? Na ktorého môjho...?

— Prostredná Alžbeta na Simona... — povedal Beňák do zeme.

Teraz zdúpnel Cuban. Tak mocne sa zaprel do lavice, že až zavŕzgal.

— Ako vieš...? opýtal sa Cuban ticho.

— Nie som slepý! Mater to taji predomou! Aj ona to taji... Ale ja mám oči v hlave! Myslia si, že neviem, prečo vyseďáva u Sidónie, — hovoril Beňák.

— Nie to! — povedal nevrlo Cuban. — Ako vieš, že Simon...?

— Odkedy si jej nosieval v noci múku, mast a čo ja viem... Mal som to predsa pod nosom!

— Nikdy si... — zasekol sa Cuban.

— Sme chlapci, nie voľajaké baby sviečkové, — odpovedal Beňák.

Potom mlčky sedeli. Cuban hľadal do zeme. Beňák zivil:

— Pôjdem...

— Vyprevadim ťa, — povedal Cuban.

— Trafím sám, — odmietał Beňák, no Cuban sa mu zavesil na päty.

Ked prešli kúskok za valec na záhumení, riekoval Cuban ticho:

— Tamto si vezmi, — ukázal na valec.

Beňák sa poslušne vrátil. Chytil vrece a vliekhol ho po zemi za sebou.

— Ignác! — zvolal polohlasom Cuban. — A sme si kvit!

— Sme, — odpovedal Beňák.

Reči, ktoré sa už dva mesiace motali po Drienkovciach, potvrdila skutočnosť; Simon priniesol k hluchonemej materi dieťa po nebohej Genoféve.

— Teda je to pravda! — povedala dutým hlasom Melánia Beňáková. (...)

— Vravievala som ti... — nedokončila, Alžbeta sa chveli ramená. — No nevidali... — utešovala ju potom neobratne. Odišla do dvora zvestovať novinu mužovi.

Alžbeta sa zaľúbila do Simona a mal to vedela. Ked povedala: „Vravievala som ti...“ tak iba zo zvyku, lebo skutočne jej nikdy nič nepovedala, Simon mal podľa Melánie Beňákové jedinú chybú. Podstatnú: bol bedár. Dobrý paholok, dobrý robotník, poslušný sluha. Potial to bolo všetko v priekope.

Iný bol pre Alžbetu. Bol od nej starší takmer o pätnásť rokov, a predsa sa doňho zadivala. Zaľúbila sa do čistej úzkej tváre,

ktorá sa tak podobala príťažlivej tvári jeho hluchonemej matere. Dozaista i Simonova statočnosť v robote, no nielen v robote, sa jej páčili odvtedy, ako sa začala obzerať po súcom frajerovi. V celých Drienkovciach hovorili o ňom ako o prikladnom čeladníkovi. Ked sa potom postavil proti gazzinej na Podkose a neskôr takmer proti celej dedine, Alžbeta ho skryto obdivovala.

Ked v onen marecový pondelok primiesol Simon malú Malvinu domov. Alžbeta sa rozpadli všetky ružové vidlniny. Cele popoludnie zápasila s pokušením isti hned k Sidónii, presvedčiť sa na vlastné oči, poznati pravdu, dozviedieť sa všetko! Presvedčiť sa? Poznal pravdu? Dozviedieť sa všetko? Ako...?

Zápasila márne. Podvečer išla. V izbici zhasinalo posledné svetlo večerných zôr. Oči jej padli na starodávnu kolísku s volánikmi po oboch stranach a s veľkým srdcom vyrezávaným v záhlavnej doske. Nič iné nevidela; ani Sidóniu stojacu medzi oknom a kolískou, ani Simona za stolom zhrbeného, s celom takmer na doske.

— Dobrý večer, — pozdravila puknatým hlasom. Odpovedalo jej meravé ticho. Simon zdvihol hlavu. Pozeral na ňu ako na zjavenie. Sidónia položila obidve ruky na okraj kolísky. Alžbeta urobila štýri golgotské kroky. Upieraťa oči na hláviku v prostom vankúšiku bez jedinej čipočky, bez jediného volánika. Hlávka ako väčšia makovica skorého maku rozplývala sa jej v očiach. Videľa v nej všetky Simonové čerty. Potom v nej zasa nenachádzala ani byťku podobnosti. Obrátila hlavu k Simonovi. Oči jej horeli, no hlas mala trasťavy:

„Ako si mohol...?“ kričali jej oči, ale ústa iba šepkali.

Pozeral sa na ňu neprítomným pohľadom: „Čo odo mňa chceš...?“ Nevyriecknuté slová vlnili sa mu na perách.

Tvár jej temnela hanbou, pohanením a urazennou hrdostou. Hlas sa jej lámal, keď znova prehovorila:

— To si urobil pre milosrdenstvo!

— Až tieto slová mu prenikli do myse. Krútil záporne hlavou.

Nemohla uveriť; ved' nik v dedine nikdy ani len nenaznačil, že by Simon mal dakedy niečo s niektorou ženou. A s Genofévou...? A tu prišlo Alžbeta na um, ako Genoféva skoro odložila smútok, ako sa jej zdala byť v kostole omladnutá.

— Odkedy si držal s ňou...?

— Prečo vyzvedaš...? — Simon sa zo všetkých sil snažil vložiť do hlasu príkrost. Ne-podarilo sa mu to.

Zarazila sa. Vari on naozaj netuší...? Ruky jej bezmoce ovisli. Plecia sa jej zachveli v utajovanom pláči. Zvrtla sa, že odbehne.

— Postoj, — vstával Simon od stola. Prešiel k nej. Bol takmer o hlavu vyšší ako

ona. — Prišla si mi kázeň robiť...? Alebo... — zarazil ho jej pohľad a bezmočný pohyb rúk, ktoré si priložila na hrud.

Tak stáli dlhú chvíľu blízko seba. Rovnako myšlienky im blúdili hlavou. Simon myslil na krátke streautia, keď stála na tom mieste ako teraz, na zopár prehodených viet, na letmé pozdravy a pohľady bez dotyku. A zrazu ho oblialo tušenie. Táto dievčina ho ľubi. Chce ho napriek všetkému, čo sa stalo. Prosi iba o lož z milosrdenstva!

Sadol si na lavicu, na ktorej vždy, pokial mu pamäť stiahla, sedávala mat. Líce si oprel o stenu, ktorá udržala chlad aj v najhorúcejšom lete. V tej chvíli ho necitil.

— Je to moje dietatto... Teraz už len moje... Ono za nič... — nedoriekol.

— Ako ho vychováte...? Vy dvaja...? Na to si nemyslel...? — vrvala medzi vzlykmi.

— Mlie! — zastonal Simon.

Dotkla sa jeho najboľavejšieho miesta. Tačko pomyslel mu trýznilo mysel od tej chvíle, čo sa rozhodol vziať si malú Malvinu. Smutné spomienky na vlastné detstvo ho prenasledovali každú minútu a na každom kroku.

— Kto ho naučí hovoriť...? — obrátila sa a podišla k nemu.

Simon vyskočil z lavice. Alžbeta sa dusila placom, hanbou, sklamáním. Zdalo sa mu, že sa posmievava tomu, ako sa on ľahko učil rozprávať. Bolo to nezmyselné zdanie; ona sa predsa na to nemôže pamätať!

— Mlie! Čo sa... — zastavil sa. Zdvihla k nemu oči zaliate slzami.

Zaplakal zrazu aj on. Slzy sa mu rinuli po líciach mocnými prúdmami, vysoké štíhle telo sa otrásalo vzlykmi. Plakal, a boľ mu čoraz voľnejšie. Kličila v ňom radosť i pýcha, že sa takto rozhodol konat. Toto je jeho odplata surovému svetu za všetky priekoria, ktorími ho častoval od zrodu. Nech vidia všetci tí, ktorí milujú bohatstvo, že je aj iné šťastie ako to, za ktorým oni vzpinajú ruky! Alžbeta sa vrátila ku koliske, sklonila sa hlboko nad ňu. V Simonovi vzklíčila nádej divoká ako búrka: Ona bude malíčku učiť hovoriť mama. Rozbúšilo sa mu srdece. Nádej ho ľahala k Alžbete. Stal sa vedľa nej. Bál sa, že odstúpi. Ostala na mieste. Spolu hľadeli do kolísky. Nepoznaná pýcha sa v ňom začala dviať. Seru v izbici zhustlo. Nevideli sa, iba sa cítili. Bojazlivu, akoby sa mu mohla každú sekundu pri najmenšom dotyku rozplynúť, objal ju okolo ramien. Pritúliala sa k nemu. Nemyslel na nič, iba cítil, ako v ňom rastie neha, ako ho rozpína, aká mu je úzka tá útulná matérina izbica, voňajúca už jarným slnkom.

— Pôjdem, — vyprosila sa mu nenásilne z objatia.

Nezdržiaval ju. Mal jej plnú hlavu, prekypovala mu zo srdca. Vedel, že pride.

KONIEC

Kresba: Četta Fedaková

POKRAČOVÁNÍ ZE STR. 7

O SPOLKOVÝCH OTÁZKÁCH

Stále jsme byli plni dojmů a překvapení pozornosti přerovských. V polovině času krajanského setkání bylo na programu plenární zasedání Československého ústavu zahraničního. Konalo se v klubu Přerovských strojíren a pro domácí z Československa i pro krajany bylo velmi poutné a zajímavé. Jednání řídil zástupce ředitele ČsÚZ ing. Ladislav Opatrný. Za předsednický stůl seděl ředitel ČsÚZ ing. Antonín Pelikán, vedoucí odboru pro zahraniční Slováky Matice slovenské ing. Ondrej Karkuš, místopředseda Výboru Čs. ústavu zahraničního profesor Antonín Robek.

Referát přednesl nově zvolený předseda Výboru ČsÚZ Václav Stáfek. Rekl mimo jiné:

„Vedle již tradičních úkolů jako je například podpora výuky českého a slovenského jazyka, udržování české a slovenské kultury a národních tradic, podpora mírového hnutí a spolupráce mezi národy, zamýšlím se nad tím, jak společně připravíme důstojné oslavy 70. výročí obnovení samostatnosti Československa, významné 60. výročí vzniku Čs. ústavu zahraničního a 125. výročí založení Matice slovenské a další významné akce doma i v zahraničí. Chceme vyslechnout názory a stanoviska přítomných představitelů krajanů a vyměnit si s nimi zkušenosti z krajanské práce v různých zemích, v různých a často náročných podmínkách. Myslím, že není třeba zdůrazňovat, jak významné jsou tyto otázky pro další budoucnost nejen organizovaného krajanského hnutí, ale také pro udržování národního povědomí u nastupující mladé generace našich krajanů. Je samozřejmé, že u většiny mládeže již nejde jen o zachování národního povědomí na základě jednotného jazyka, ale o hlubší poznání vlasti svých předků a otců se vznikem pocitu hrudnosti na slavnou minulost a socialistickou přítomnost jejího talentovaného a pracovitěho lidu. Pochopitelně bez živého styku s domovinou, s vlastí, takový kraján či krajanský spolek začne postrádat impulsy k oživování vlastenecké činnosti a reálné podněty pro spolupráci.“

V diskusi vystoupili všichni krajané. Většina z nich hovořila o působení na krajanskou mládež, udržování českého a slovenského jazyka, tradic.

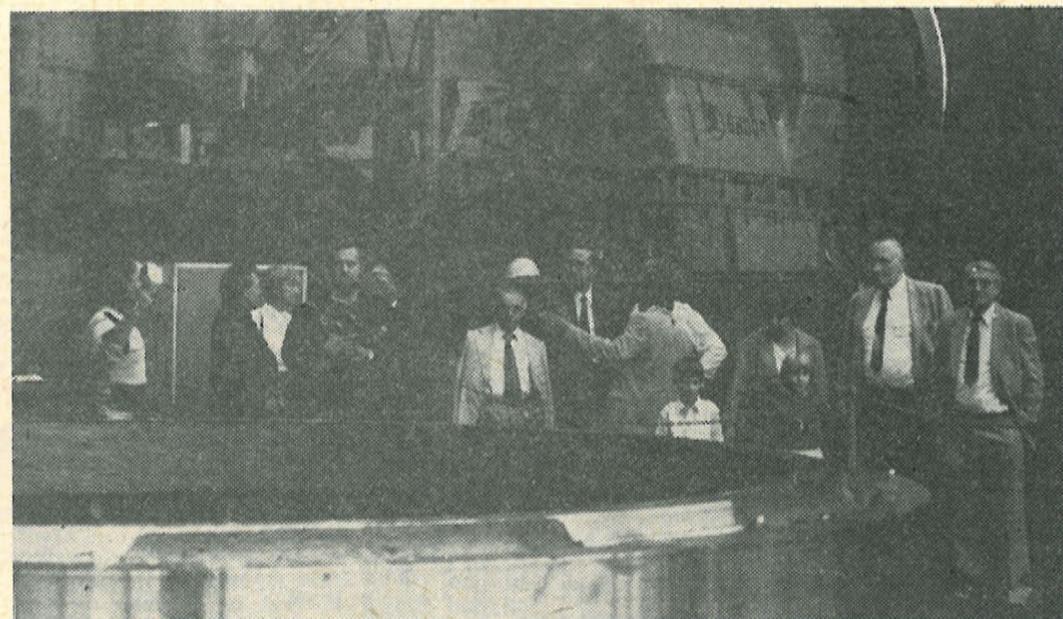
Předseda Spolku rodáků z Paříže Michal Gregor se zamyslil o zapojování dětí a mládeže do jejich folklorního souboru Naděje i vysílání do českých a slovenských pionýrských tábörů, jakož i pravidelném načičkování tanců členů souboru v Československu.

Jednatelka Besedy-Brusel z Belgie Jiřina Chmielová — Marlotová naznačila, jak se snaží vedení spolku získávat mladé lidi, protože jinak by jejich nepočetný spolek neměl budoucnost. Avšak jak ona, tak i předsedkyně Jindra Simáčková se shodly na tom, že získávání mladých lidí se jim daří, chodi na jejich zábavy, zajímají se o život v Československu, i když jich zatím mnoho.

Generální tajemnice Demokratického svazu Slováků v Maďarské lidové republice Mária Jakabová, která je i poslankyní v parlamentu za Maďary slovenské národnosti, sdělila mimo jiné plenárnímu zasedání, že v Maďarsku žije 100 000 Slováků a 12 000 dětí se dnes učí slovensky.

V delegaci Kulturní a sociální společnosti Čechů a Slováků v Polsku byli: Ján Molitoris, Adam Chalupec, Zenon Jersák a Alois Sperlák. Za pozvání a spolupráci poděkoval Československému ústavu zahraničnímu, tak i Odboru pro zahraniční Slováky Matice slovenské předseda Ján Molitoris a připomněl, že jejich společnost letos slaví 40. výročí založení.

Předseda OV KSSCaS v Zelově Jersák seznámil přítomné s historii města Zelova, kam přišli jeho předkové před staletími a kde stále zni čestina. Pořádají recitační součaje dětí a mládeže, kde se recitují verše

Přerovští hostitelé provedli zástupce krajanských spolků halami Přerovských strojíren.

známých básníků a rádi by vyslali mládežnický soubor do Československa a děti znovu na pionýrský tábor Spolany Neratovice, kde se jim velmi líbilo. „Jestli chceme přitahovat mládež,“ řekl Zenon Jersák, „musíme pro ně něco udělat. Potřebovali bychom nyní na příklad televizní přijímat na videozáznamy a na to nemáme prostředky.“

Séfektor časopisu Život Adam Chalupec informoval shromážděné o některých článcích, které obohacují jejich časopis a jsou sledovány čtenáři jak české, tak i slovenské národnosti. Jsou to otázky pěče o mládež; nejvíce se nyní hovoří o tom, že kromě Slováků a Čechů žijí v Polsku i Moravané, blízko československých hranic. „Sbiráme všechny materiály tohoto druhu, aby čtenáři nezapomnali na naše dědictví. Stejně tak jsme objevili hřbitov lidických dětí“, řekl Adam Chalupec, jehož obšírnou zprávu sledovali přítomní se zájemem.

Jan Okénský, předseda Besedy ze Západního Berlína dal ve svém projevu otázku, na niž si sám odpověděl: Co my děláme pro naši vlast — Československo? Přicházejí k nám stále noví krajané i občané německé národnosti a zajímají se o naši zemi. Podáváme jim informace a spolu se soubory, které k nám vysílá ČsÚZ, propagujeme naši hudbu, folklór, krásnou, barvitou českou řec.

TELEVIZNÍ STÁBY, NOVINÁŘI

sledovali krajanské hosty po celou dobu jejich pobytu na Přerovsku. Olomoucké studio Televizních novin Praha natáčelo aktuální šoty, natáčel se i dokumentární televizní film a nově zřízené oddělení Tiskové agentury Orbis připravilo videozáznam, který bude dárkem pro krajanské spolky a propagoval pro ty, kteří nemohli být v Přerově.

Novináři přerovského okresu i ostravského deníku Nová svoboda přinesli články o krajanských hostech. Titulky článků na prvních stránkách: Nová svoboda — Českoslovenští krajané na Přerovsku, Setkání s občany a pracujícími; týdeník Nové Přerovsko — Rádi se vracejí do vlasti, Krajané na návštěvě v okresním městě; týdeník zaměstnanců Přerovských strojíren Přerovský strojář informoval své čtenáře článkem Přivedl jsem zástupce krajanského hnutí, v němž píše mj.: „Po celou dobu svého pobytu nešetřili krajané slovy chvály na postup výstavby naší socialistické republiky, oceňovali přijetí u všech organizací a neformální besedy s našimi spoluobčany.“

Na otázku, jakou pozornost věnuji dění ve staré vlasti, odpověděl:

Mária Jakabová: Styky s Československem udržujeme pravidelně, zajímá nás všechno, nové i staré, hospodářství, kultura, tradice. Přitom nám velmi pomáhají naše krajanské noviny, týdeník Ludočkovy noviny.

Miroslav Brožák, předseda Sdružení Čechů a Slováků v Rakousku: Sledujeme pozorně vývoj v Československu, novou ekonomickou politiku, která určitě povede k větším úspěchům. O tom všem píšeme v našich Krajanských novinách, kterých jsem šéfredaktorem.

Jaký je vztah krajanské mládeže k Československu? Brožák: S mladou generaci máme určité problémy. Podařilo se nám v Rakousku zachovat jednu mateřskou, obecnou a hlavní školu. V nich se vyučuje česky. Pro mladé založíme klub 87, který bude organizovat kulturní a vzdělávací činnost pro 16–20 letou mládež. Máme také vlastní krajanské divadlo, jehož herci a ochotníci i přátelé jsou sdruženi ve spolku Vlastenecká omladina. Do Rakouska jezdí i československá divadla.

Jakabová: U nás v Maďarsku se hovořilo o zrychlené asimilaci, že našich krajanů ubívá. Není tomu ale tak. Našim krajanům dokonce slouží slovenská beletrie od našich autorů, máme školy a je o ně mezi mladými velký zájem. Neopadá ani zájem o bývalou vlast. Člověk v každém období bude zvědavý na to, odkud pochází a pohled na Tatry bude pokaždé připomínat kouzlo domova.

Z HANÉ DO BESKYD

jsme jeli poslední den. Rekreační středisko Přerovských strojíren na Horní Bečvě je v malebné krajině Moravskoslezských Beskyd a Vsetinských vrchů. První dojem Rozy Sickerové z texaského Houstonu byl: Vždyť je to krásný hotel s tenisovými kurty, chata mi a sruby. Taková dovolená by u nás byla hodně drahá!

Také zde nás přijimali přerovští strojáři jako hosty, kterých si opravdu váží. Krajané bydlili v útulných pokojích, opět byla připravena výborná krajová jídla.

Vyrcholením poslední noci bylo vyhřívání valašské muziky v krojích u táborového ohně. Hrálo se, zpívalo, opékaly klobásy.

Všechny zážitky, dojmy, vše, co jsme si naplánovali pro další roky, vše, co o sobě naši hosté a hostitelé chtěli vědět, se probíralo u ohně uprostřed beskydských kopců. V Beskydech, kdysi kraji chudobných horalů. Spočítal někdo, kolik valašských rodin odešlo do světa, protože je tato krásná příroda nemohla užít? Těžko. Letos byli krajané ze sedmi států hosty Valachů a Hanáků. Odcházel spokojeni z kraje, kde se už Hanáci neškorpi s Valachy, ale s hrdošitou ukázali svým hostům, co dokázali za poslední desetiletí v jednom městě. Mohli se pochlubit, že o jejich výrobcích ví svět.

Text a foto: HANA VONDRAČKOVÁ

MATEJ ANDRĀŠ

Pred súdom

(3)

POKRAČOVANIE Z MINULÉHO ČÍSLA

Tieň podozrenia za prezradenie Uhorečkovo malohontského pobytu padá aj na Turiaka-Huncagu. Okrem Jánošíka on jediný vedel, že sa zdržiava v Klenoveci. Huncaga, ktorý poznal Jánošíkovu skryšu v Handlovských horách, mohol mať záujem, aby ho chytili, lebo by bol ľahko prišiel k tejto skryši. Huncagove povahové vlastnosti túto alternatívu celkom nevylučujú. Bolo o ňom známe, že sa v Žiline zmocnil aj Hrošových (pochádzal zo Zákopčia) vecí, ktorého pravili lámaním v kolese.

Presné miesto Jánošíkovo pobytu v Málohontskej stolici sa liptovským stoličným orgánom podarilo vypátrať až koncom zimy v nasledujúcom roku. Keď zistili, že sa zdržiava u Martina Mravca, vyslali do Klenovca niekoľko desiatok drábov, aby Jánošika zlapali. Drábi obklúčili dom Martina Mravca v noci, a tak sa im po niekoľko-mesačnom pátrani a špehovaní konečne podarilo Jánošíka zatknuť. Spolu s ním zobraли aj Martina Mravca, o ktorom vlastne nevedeli, že je v skutočnosti Tomáš Uhorečik. Mravca zatkli najmä preto, že ukrýval Jánošika. Oboch odviedli do Liptovského Mikuláša. Jánošik s Uhorečkom sa dostali do väzenia Liptovskej stolice.

Súdny proces proti Jurajovi Jánošíkovi sa začal pred sedriou v Liptovskom Mikuláši, za predsedníctva podžupana Ladislava Okoličného 16. marca 1714. Zúčastnil sa na ňom aj zástupca trenčianskej sedrie. Ešte pred súdnou pravotou sa uskutočnilo dobrovoľné vypočúvanie obžalovaného predstaviteľmi trenčianskej a liptovskej sedrie. Je priznačné, že Jánošik spomenul len tých svojich druhov, ktorí zväčša už nežili: Satora zo Soli z Poľska, ktorého popravili v Tešíne, Pavla Gašpara alias Mlynárčika, Zradovského, ktorého takisto popravili v Tešíne, Barteka z Predmiera pri Turzovke, popraveného tiež v Tešíne, Ondráša z Dlhéj nad Kysucou, popraveného v Tešíne. Podľa Jánošíka to boli tí, ku ktorým sa pripojil v roku 1711 okolo sv. Michala. Vo svojej výpovedi označil Jánošik za Uhorečkých druhov z čias, kym sa on k nim pridal Pavla Bernatíka (Bernáta) z Novej Bystrice, Vrábia zo Staškova, Hunčiaka, ináč Huncagu alebo Turiaka zo Staškova, Kovalského z Rakovej, Bagaja z Rakovej, Turiaka Juraja z Rakovej, Gáborčíka, Jakuba Chliastakova z Oščadnice, Gavlova (Gavla) zo Soli v Poľsku, Kovalčíka z Moravy, ktorého tovariši na Beskyde zabili, Ondráša z Dlhéj z Kysúc, Satora z Poľska, Vavreka z Poľska, Pavla Mlynárčika a Zradovského.

Je pozoruhodné, že Jánošik, aby znemožnil pátranie nemenoval týchto svojich tovaríšov: Adama Šušalku z Turzovky, Zupicu z Ostravice z Moravy, Kovalčíka z Čeladnej, Valičku z Valašského Meziříčí, Holubku z Mentelovic na Morave a Ondreja Kindiso z Zborova. Týchto totiž označil Uhorečik ako Jánošíkových druhov. Jánošik nespomnul ani Jána Tlučku z Horelic, s ktorým sa istý čas v priebehu roku 1711 u Matúšku v Horelici ukrývali. Jánošik zatajil aj Stoligu z Jablunkova, na salaši ktorého sa neraz zadrižiaval. O Uhorečkovi vyhlásil, že zahynul v Kremnických vrchoch pri prestrelke so stoličnými drábmami.

Kým na všetky otázky zástupcu trenčianskej sedrie Jánošik dal konkrétnu odpoveď, alebo viac-menej presnú, celkom inak reagoval na otázky liptovskej sedrie. Akoby bol cítil vypočítavú a zámernú zlomyselnosť vyšetrovateľov, ktorí sa najprv zaujimali najmä o to, aké styky má s rákocziovskými

emigrantami. Ich cieľom bolo dokázať jeho povstaleckú orientáciu, čo sa napokon uviedlo aj do rozsudku. K otázkam liptovskej sedrie, ktorá ho dala zlapať, staval sa viac ako zdržanlivo. Z 29 otázok na 14 vôbec neodpovedal. Nejasnú a nekonkrétnu odpoveď dal na 10 otázok. Prijateľne odpovedal len na 5 otázok. Jánošik zamčal svoje styky s rákocziovskými povstalcami po Sámariskom mieri a ozbieranie Schardonky a zemana Ladislava Zmeškala. Zamčal aj sňatie Šustekho syna Mikuláša z kolesa na žilinskom popravisku v Rosinkách. Jakubovo syna Mikuláša, popraveného okolo 10. septembra 1712, vyložil kat a jeho pomocníci ešte živého, no s rozdrvenými končatinami na koleso, aby tam dokonal. Jánošik aj s niekoľkými druhmi ho v nočnom čase snažil z kolesa, aby mu nejakým spôsobom zmiernili bolesti v posledných hodinách života a napokon ho dôstojne pochovali.

Až po tejto predohre sa začal pred mikulášskou sedriou s hrdelnou právomocou súdny proces proti Jánošíkovi. Členmi sedrie boli aj služní a príslušní, právny zástupca a stoličný notár. Na sedriálnom zasadnutí bol okrem obžalovaného Jánošíka aj jeho obhajca ex offo, určený stolicou, Baltazár Palugayai.

Alexander Čemicický v hodnosti prokurátora Jánošíka obvinil, že sa stal vodcom zbojníkov a ako taký nielen zabíjal, ale ľudi aj ranil a mordoval. Prokurátor spomenul prípad pri Fačkove, kde poranili plebana z Domaniže tak, že zomrel. Obžalobca Čemicický nezabudol zdôrazniť, že Jánošik je kuruc, teda povstalec a Rákocziho prívrženec. Prokurátor navrhol trest smrti napichnutím na kôl, na hák alebo lámaním v kolese. Súčasne žadal, aby ho podrobili mučeniu, aby prezradil svojich priaznivcov, druhov a pomocníkov.

Po vnesení obžaloby prokurátorom s obhajobou Jánošíka vystúpil Baltazár Palugayai. Obhajca odmietol prednesú obžalobu a najmä obvinenie z vraždy, ktoré malo tvoriť podľa slov prokurátora základ súdneho procesu. Uvedol, že Jánošik sa od rákocziovských povstalcov vrátil, prihlásil sa do cisárskej armády s slúžil v posádke na Bytčianskom zámku. Potom, pretože ho rodičia vypýtali, odišiel k nim do Terchovej. Až potom ho Uhorečik naviedol na zboj a sprihal. Tým, že Jánošik všetko dobrovoľne priznal, nemôže byť podrobénym mučeniu. Obhajca preto požadoval, lebo podľa neho jestvujú aj iné poľahčujúce okolnosti, aby Jánošika zbavili pút a osloboďili ho.

Obhajca Palugayai správne postrehol viaceré poľahčujúce okolnosti v Jánošíkovom prípade. Bol to jeho mladý vek, skutočnosť, že vlastne len veľmi krátko zbijal, pričom nikomu telesne neublížil, nikoho nezranil a ani nezabil. Ako azda najmladší člen družiny nemohol zodpovedať za činy starších spoločníkov, ktorí ho nie vždy poslúchali. Nerazení na vlastnú pásť, čo Jánošik ani netušil. Nemohol byť teda zodpovedný za činy, o ktorých nevedel a ani ich neradiel. Pochybná bola aj jeho vodcovská funkcia, lebo sa zboju venoval iba krátky čas, pričom členovia družiny sa nezdržiaval zväčša spolu, ale na rozličných miestach, takže každý z nich mohol všeličo vykonať aj z vlastnej iniciatívy.

Podľa súdnej zápisnice základ procesu proti Jánošíkovi tvorila tragickej príhoda v Sučej doline pri Fačkove. Liptovská sedria však nevynaložila nijakú námahu, aby si overila pravdivosť tejto udalosti. Na do-

manišskej fare v úmrtnej matrike jestvoval už od 5. októbra 1712 záznam o úmrtí a pochovaní domanižského farára Juraja Vrtíka. Podľa tohto záznamu ho v Sučej doline pri Fačkove 4. septembra 1712 postrelili dva zbojníci, keď sa vracať z Frivaldu (dnes Račická Lesná) do Domaniže. Podľa Jánošíkovej výpovede vystrelili na neho Huncaga a Plavčík, pretože sa nechcel dať ozbijať. Domanižský farár zomrel na následky toho zranenia 2. októbra a pochovali ho 5. októbra 1712.

Pretože z matričného záznamu o úmrtí Vrtíka a Jánošíkovej výpovede vyplýva, že Jánošik pri tejto tragickej udalosti osobne neboli, bolo nesprávne brať ho na zodpovednosť, tým menej pripisovať mu tento čin, ako to urobil prokurátor Čemicický. Je isté, že nič také by sa nestalo, keby bol Jánošik vtedy v Sučej doline. Bolo známe, že nikdy nedovolil nikomu telesne ubližiť. Nepoznáme ani jediný prípad, že by bol Jánošik niekoho čo len poranil, a to vyžadoval aj od iných. Pretože Huncaga a Plavčíka konali bez jeho vôle a vedomia, jedine oni boli zodpovední za tento skutok. Bolo chybou Jánošíkovo obhajcu, že nepožadoval bližšie overenie a vyšetrenie prípadu.

Pri posudzovaní karpatského zbojníctva musíme rozlišovať popri zbojníkovi-bojovníkovi proti feudalizmu (akým bol Jánošik), typ zbojníka-koristníka, ktorého charakteristika sa hodí práve na Turiaka Huncagu, ako aj na Plavčíka. Pre mladšieho a svoju povahu dobrrosudečného Jánošíka bolo nešťastím, že tí dva sa pohybovali v jeho okruhu. Jánošik vo svojom doznaní o ozbijaní baróna Pavla Révayho uviedol, že Huncaga, hoci dostal peknú flintu, ukradol z koristi ešte aj striebornú šablú. Prokurátorovi nešlo o miernejši postup voči Jánošíkovi, najmä keď dobrovoľné priznanie odhalilo, že obvinený skutočne ozbíjal niekoľkých feudálnych páнов. Pravota pokračovala na ďalší deň, teda 17. marca 1713. Liptovská sedria na druhý deň hned na začiatku vyniesla rozhodnutie, aby Jánošika podrobili najprv ľahšiemu, potom ľahšiemu mučeniu. Toto rozhodnutie súd odôvodnil tým, že obžalovaný vo svojom dobrovoľnom priznaní neodhalil všetkých svojich podporovateľov a ochrancov, ani to, kde ukryl korist.

Jánošik sa pri svojej dobrovoľnej výpovedi, ako aj pri mučení správal pevne a statiočne. Záznam o jeho „útrpnom“ vypočúvaní obsahuje sedem odpovedí. Priznal ozbijanie zemana Ladislava Zmeškala v Svätojánskej doline a Nemky Schardonky medzi Východnou a Važcom. O svojej skrýši opäťovne hovoril len nejasne. Uvedol, že sa nachádza na mieste, ako sa ide z Jablonky na Klenovec k Cisárskym horám, v jednom buku, pri ktorom stojí jedľa „s výťatou rukou“. Okrem údajov o troch osobách v Malohonte, ktorým požíval menšie sumy peňazí, Jánošik na tortúre ani slovo neprezradil o priaznivcoch a podporovateľoch, ktorí mu pomáhali. Podľa Uhorečkovo svedectva to boli mlynár Sýkora v Krásne nad Kysucou i jeho synovia Adam a Tomáš, ktorí sa s Jánošikom strejili na zboj, Matúšek z Rakovej, Juraj Grulec zo Zákopčia, Pavlik z Veľkého Rovného, Kudliak a Juraj Stedrák z Krásna nad Kysucou, Moravec z Rakovej, Kišikovci zo Zborova, Kvášnovský z Oščadnice, Martin Oravček z Turzovky a ďalší. No Jánošik nevyzradil väčšinu svojich priaznivcov. Neprezradil, že v Terchovej ho ukrýval sám rechtor, pričom krémár Rafaj, ináč Rajčan, mu nosil stravu. Ostatných jeho druhov ukrýval Adam Čiž. Na Kysuciach Jánošikovi a jeho spoločníkom poskytli útulok Juraj Kindis v Dunajove a Matúško v Horelici. V Jablunkove nachádzali útočisko najmä u Stoligu, u ktorého Jánošik bol spolu aj s Uhorečkom i s Rafajom či už na salaši v horách, alebo v jeho dome v obci. Jánošik zamčal aj to, že v Terchovej zhromažďovali zbrane a v Čičmanoch súkno. Ani slovkom sa nezmienil „o kuruckej partie“, ktorú zhromažďovali „u kuruka“. Ten sa zdržiaval podľa všetkého v Žiline alebo vo Varíne. Zatajil aj svoj sklad u Vlačuhovej v Veľhore.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Jiří Marek

Pan rada v Paříži (4)

(POKRAČOVÁNÍ Z MINULÉHO ČÍSLA)

Pánové se rozcházeli až k ránu. Přesněji: byli rovnázeni.

Pan rada cestou vystoupil a šel velký kus pěšky. Šel dlouho a pomalu, aby měl na přemýšlení čas.

Paříž se ráno probouzí těžce jako každé velké město. Patří zametačům, popelářům, opilcům a posledním holkám. Podivil se, jak mnoho černých tváří je ráno v Paříži: ti, co zametají, ti, co pouštějí vodu podél chodníků, ti, co nakládají odpadky, i služky, které musí ráno brzy vstát, ti všichni sem přišli z Afriky. Aby Paříž mohla být vesela a ráno dle spát.

Jenže já jsem nepřijel proto, abych tady uvažoval o francouzské koloniální říši, brůčel pro sebe pan rada. Já si musím vyjasnit věci kolem sebe.

Tak především slečna Elsa... Velmi půvabná a byla ode mne asi hluost, že jsem se z večeře včas neztratil a nechal ji na sebe surově čekat v hotelovém pokoji. Pokud uvažuji jako muž, jsem prostě blbec... Ale, když začnu přemýšlet jako policejní rada, naskytne se hned první záhada. Včera mi řekla, že doufá, že zločince brzy dopadnu... Ale odkud může vědět, že jsem od policie? Já jsem ji to přece neřekl! Mohla se to dovédat v hotelu? Sotva, protože se zaměstnání na přihlašovacím lístku neuvažuje. V pase mám napsáno úředník... A proč by se vůbec měla v hotelu ptát na mé zaměstnání? Má se mnou snad vážné úmysly? Nebo se se mnou bavi jen proto, že jsem od policie?

Za druhé: co opravdu znamená ta poslední věta v telegramu: Jaký můj pán odjel do Paříže?

A dále: slečna se mnou navázala známost ve vlaku. Pak zmizela... Najednou se ale objevila v hotelu. Mám opravdu věřit, že teta musela odjet a neteři bylo v bytě úzkó? Není to všechno dost průhledné?

Mimochodem, člověče, je ti to průhledné až teď; ještě včera jsi o tom neuvažoval. A to nejhlavnější: velmi jí záleží na tom, abych ji navštívil v jejím pokoji. Proč vlastně? A proč právě tuto noc?

Nedá se nic dělat, dokud se tohle nevyjasní, já za ní prostě nepůjdou. Uvidíme, co udělá ona. Možná že se urazí... Pak jsem byl hlupák, stal jsem se obětí vlastní profesionální podezíravosti a mohu na pobyt v Paříži vzpomínat jenom se smutkem. Nebo to pochopí a bude zase tak milá a potom... Potom se jí omluvím a s kyticí v ruce ji klesnu k nohám.

A za třetí: někdo musel ty krádeže hodinek zorganizovat. Když pro nic jiného, tak proto, aby dal zprávu novinám o ostudě, která postihla kongres kriminalistů. Někdo z Prahy? Ten kapsář Smoukes by na to ukazoval. Ale věru nevím, kdo z pražské galerky by měl takový zájem na tomhle trochu drahém vtipu. Ne, ne, Smoukes tu je jenom angažován. Za ním stojí někdo jiný. Nejspíš hlava pařížského podsvětí. Pan

prefekt jásá nad úspěchem své policie. Ale pařížská policie prostě naběhla na připravenou past. Překupníkům se přece neprovádí kradené hodinky s adresou jejich majitele.

Podívejme se, řekl si, vypadalo to jako kongres, a zatím je to složitá kriminální záležitost! A já jsem vypadal jako solidní pán, a zatím jsem hotový donchuán!

Když došel do hotelu, byl unaven, ale v hlavě začinal mít jasno.

V hale seděli dva páni a četli noviny. Pan rada k nim přistoupil a tiše řekl: „Policejní?”

Pánové neodpověděli.

„Já jsem Vacátko z Prahy.“

Tu se pánové usmáli. Jeden řekl: „Vy nás znáte?“

Ted se zase usmál pan rada. Pozná přeci své lidi, ne?

„Nevšimli jste si, jestli někdo navštívil dámou na pokoji číslo patnáct?“

Pánové si nevšimli. Pan rada šel k recepci. Zde věděl, že nějaký pán se zde objevil kolem půlnoci a ptal se, jestli je dámá z pokoje patnáct doma. Když dostal kladnou odpověď, odešel. Nahoru se jít nepokusil.

Pan rada si vzal klíč, vrátil se ke dvěma pánum a řekl: „Prosím, neodecházejte, domnívám se, že vás bude zapotřebí.“

Když došel do svého pokoje, otevřel dvěře na balkón. Nebylo nic těžkého překročit na balkón sousedního pokoje, a to je dobré.

Vrátil se dolů a zjistil, že pokoj vedle něho je neobsazen. Požádal, aby mu pokoj otevřeli. Vrátný, který měl službu, váhal, ale pánové sedící v hale mu kývli, aby to udělal.

Pan rada se ve svém pokoji pomalu svalkl a dlouho se myl... Město se zatím probudilo, z ulice Buci zněly už výkřiky prodavačů zeleniny, pařížské šetrné ženy vyšly nakupovat a sváděly boje o každou sou. Pan rada se pečlivě a dlouho holil. Podivil se na hodinky (pořád je ještě měl) a zjistil, že vlak z Prahy dojel na nádraží de l'Est před pěti minutami.

Jestli se něco chystá, musí to každou chvíli začít.

Když se vrátil z koupelny, dveře do jeho pokoje se prudce otevřely. Stála mezi nimi slečna Elsa z Vídne. Byla v roztomilém župáku samý volánek. Třebaže volánku bylo mnoho, nestály sličnou majitelku zakryt. Ostatně to ani nebylo jejich poslání.

Její tvář byla vzrušená. Vstoupila dovnitř a nedbajíc, že pan rada je taky ustrojen — řekněme mírně — silně po domácku, zvolala: „Proboha, zachraňte mě!“

„Hned, slečno, jenom se obléknu, dovoďte-li...“

Pan rada otevřel dveře skříně a stoupil si za ně, aby si mohl dopnout kalhoty a natáhnout šle. Muž, jemuž padají kalhoty, má pramálo možnosti zachraňovat dámou.

„Ten člověk z vlaku, pamatujete se?“ drkotala slečna.

„Ano, pamatuji si ho. S jízvou na tváři. Co s ním je?“

Slečna se vyjeveně zadivala na pana radu, zřejmě ji udivilo, jak důkladně si muže zapamatoval.

„Byl u mne v pokoji!“

„Je tam dosud?“

„Nevím. Vybehla jsem rovnou k vám. Co mám dělat?“

„Podle mého názoru zavolat do recepce, aby pozvali policii,“ pravil pan rada uvážlivě.

„Ani zanic, bojím se!“

Slečna se skutečně bála. Tak velice, že uchopila pana radu kolem krku a přitiskla se k němu. Oblak vůně ji opřádal a volánky se rozhrnovaly, kamkoliv se v rozpacích podivil.

„Dobrá, slečno, ale takhle to nevyřešíme.“

Kupodivu, slečna se rozhodla to vyřešit po svém. Pustila pana radu a vklouzla do jeho postele.

„Pojďte ke mně,“ řekla tiše, ale rozhodně.

Pan rada se usmál. No tak vida, začíná být jasno. A ty to, má milá, hraješ znamení! Kolikapak máme asi hodin... No ovšem, z nádraží zde už může být drožka každou chvíli. Co se nezdařilo pořádně připravit včera, musí se jaksi improvizovat teď. Vlastně mě měli nalézt v posteli s tebou, děvčeno! Po kratší známosti... Bylo to asi vypočítáno tak, že budeme dnes ráno příjemně unaveni a budeme dle spát... Protože se program změnil, změnila se i takтика.

Už cestou do hotelu pochopil, co bylo v závěru telegramu: Vaše paní podle informaci odjela do Paříže dnes.

To jest včera... A dnes je v Paříži. A právě přijíždí.

Proč odjela, to ještě neví, ženské jsou někdy docela nelogické, ale třeba je v tom naopak logika hlubší, než člověk může zatím pochopit. Není zajisté lepší aféry, než když delegáta zastihne v posteli s milenkou jeho vlastní manželkou! Někdo tady uvažoval zrovna geniálně!

„Pojďte ke mně... Jste zlý!“ vrněla slečna.

„Na vás nelze být zlý. Ale zdá se mi, že jsem na to, abych tak řekl, příliš obléčen!“ podotkl věcně pan rada.

„Je to tak těžké se svléknout? Nebo jste snad celou noc hýřil a byl mi nevěrný?“

„Ani jedno, ani druhé,“ usmál se. „Stále jsem přece na vás myslil.“

V tom kdosi zabouchal na dveře. Slečna v posteli vyjekla.

Pan rada chláholivě zvedl ruku.

Chvíli bylo hluché ticho.

Bouchání se opakovalo: „Monsieur...“

Slečna vykřikla a kupodivu se nepřikryla, ale naopak, odhodila pokrývku a rozepjala župan.

Pan rada položil prst na ústa: „Videte, že mne neprozradíte!“

A světacky mrkl na slečnu, která na něho hleděla trochu nejistě. Pak otevřel neslyšně dveře na balkón a zmizel.

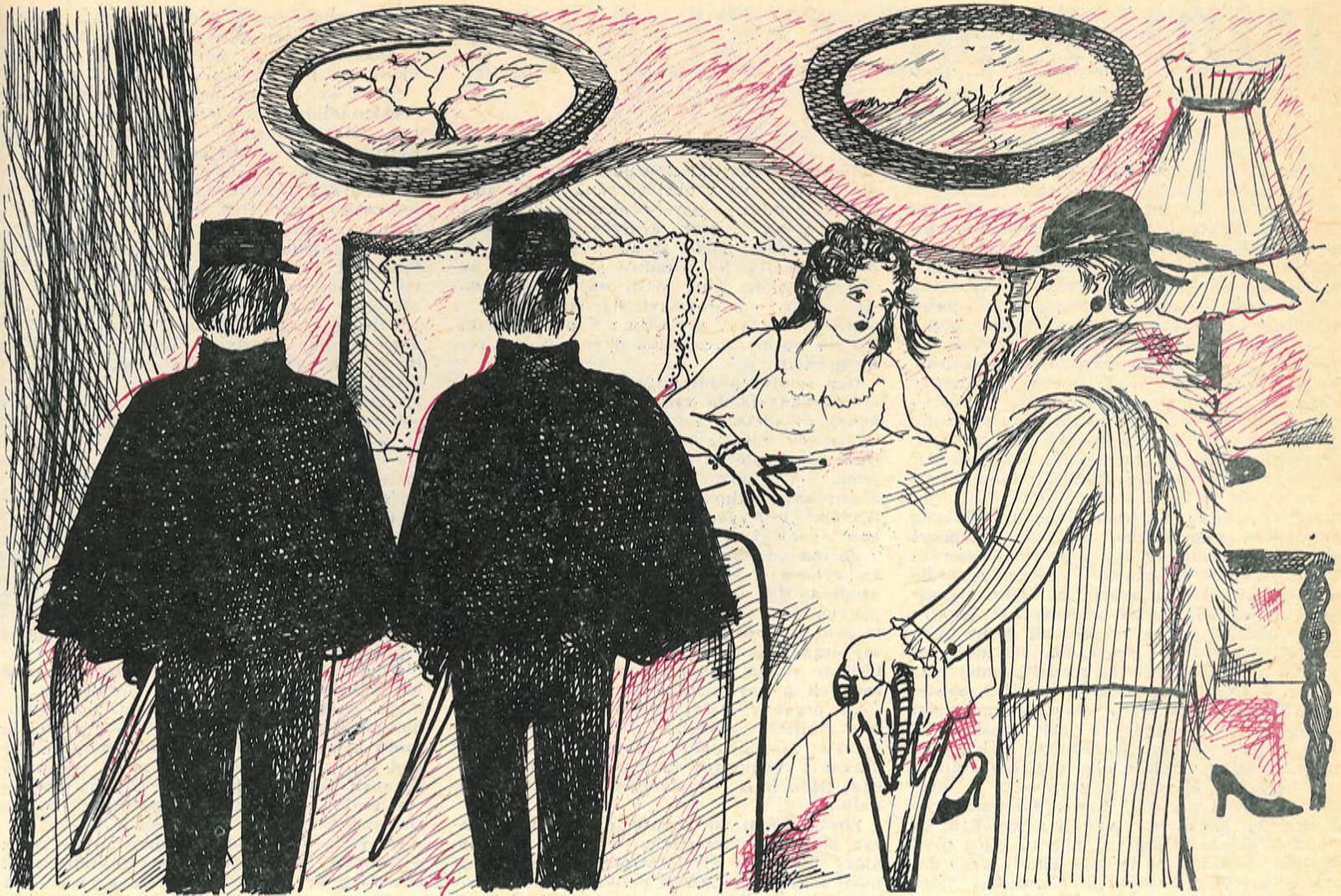
Slečna se usklíbla. V posteli nebo na balkóně, to je přece jedno, pomyslila si.

Pan rada, aniž by byl z pokoje viděn, překročil na sousední balkón a zmizel ve vedejším prázdném pokoji. Jak je dobré mítí výdycy připravenou ústupovou cestu! Pootevřel nepatrné dveře vedoucí na chodbu a dival se úzkou šterbinou.

Vůbec se nepodivil, když viděl svou ženu. Podivil se však tomu, kdo ji kufr. Nebyl to nikdo menší než pan Lebovič z Krakova.

Ještě jednou zabouchal, pak prudce ramenem vrazil do dveří. Byl to zkušený muž. Dveře však nebyly zamčené a rozlétly se. Pan Lebovič vléhl dovnitř. Paní Vacátková zřejmě zahledla slečnu a vykřikla. Pak vkrčila do pokoje.

A v tutéž chvíli se nahoru hrnuli tři muži s fotoaparáty.

Kresba: Areta Fedaková

Pan rada proběhl kolem nich po schodech dolů. Policie stáli v hale a hleděli na schodiště, čekajíce, co bude.

„Pánové, teď rychle!“ řekl pan rada. „Ten muž nahoře, který provázel onu ženu, je kasař Lebovič. Tvrdý muž, pozor při zatýkání. Ta paní, co ji sem vedl, ta je v pořáku. Je to mimochodem moje žena. A ta slečna v posteli, tu vezměte taky, jako svědkyni!“

Páni na sebe užasle pohlédli; shora se ozývaly vzrušené ženské hlasy. Nezbylo jim než běžet za panem rádou nahoru.

V pokoji jako umučení stála paní Vacátková, hleděla na slečnu v posteli a na pána, který ji tak laskavě čekal na nádraží a přivedl sem. Nic nechápala, ovšem slečna v posteli, kde měl ležet pan rada, jí leccos objasnila. Ale kde je její muž, který ji sem tak naléhavě povolal?

„Kde je, k čertu?“ křičel německy na slečnu Elsu i pan Lebovič, jenž zde pana radu zvláště silně postrádal. Bez něho to všechno bylo zbytečné!

„Povidám ti, že je na balkóně,“ volala slečna.

Novináři stiskli své magnéziové blesky, ale vlastně nic zajímavého vidět nebylo. Ledaže by se ta starší paní pustila do té kokoty v posteli. Takový snímek se potom platí.

„Hledáte mne, pane Lebovič?“ řekl hlas od dveří a do pokoje vstoupil pan rada, pravězen dvěma francouzskými policisty.

Ukázal na pana Leboviče, který se ani nastačil usmát, aby zablýskl svým pověstným briliantem. Páni ho stiskli mezi sebe a jeden mu zaklapl náramky. Byla to rychlá a profesionální práce.

„Nemáte právo,“ křičel pan Lebovič. „Jsem cizinec... Doprovodil jsem pouze tuto paní z nádraží!“

„Tak dost, Lebovič! Vyhlásil jste válku kongresu a prohrál jste ji!! Vymyslil jste si na mne dost drahý a složitý trik, ale nevyšel vám!“

„Nemáte důkazy!“ křičel posupně Lebovič.

„Mám. Přivezl jste, samozřejmě na falešný pas, Mráčka řečeného Smoukese z Prahy... Toho, co okradl pana radu Wahla... Přivezl jste na falešný pas i další osobu, například tuto paní! Policejní prefekt se touží s vám seznámit. Marš!“

Mezitím jeden z pánů vyzvedl z lože slečnu a vedl ji tvrdě ke dveřím, nedbaje na volánky.

Novináři pohotově zamířili své aparáty na Leboviče a slečnu Elsu. A pak na pana radu. Za hodinu musí být venku zvláštní vydání.

Když byl pokoj prázdný, obrátil se pan rada na svou ženu: „A co s tebou?“

„Co se mnou?“ řekla pobouřeně paní. „Viděla jsem toho až dost! Kdo byla ta dívka?“

„Společnice toho kasaře, jehož jsem dal sebrat... Ale ptám se docela vážně, co teď s tebou? Viš přece, že jsi tady na falešný pas?“

Paní se roztrásla a usedla na židli: „Ja? Co to říkáš? Ten pas mi přinesli z policejního ředitelství... Honem honem, povídali, prý jsi poslal telegram, abych přijela. Ze jsou tady všichni s paníčkami, a tedy já musím... Panebože, já nechtěla, já se bála, ale ten pán od vás měl už můj pas a jízdenku!“

„Žena policejního rady má mít víc rozumu, má milá! Nikdo z ředitelství s tebou nemluvil, to byli přece lidé z galerky! Ukaž ten pas... A jízdenku... Ta jediná je platná a tu jedinou mohu Lebovičovi přiřídit k dobru. Ale nemohu přiřídit k dobru tobě, že jsi byla schopna mne podezírat! To tedy ne! Nic nechci slyšet!“

Pan rada zvedl ruku, když se paní pokusila skočit mu do ruky, a ona umlkla.

„Vlastně bys měla být zatčena taky a poslána šupem na hranice, kde by tě měli naši sebrat. Tak to je, má milá, tak! Zatím si ale odpočíň a lehni si!“

„Do postele, kde ležela ta dívka? Nikdy!“ vykřikla žalostivě paní.

„Tak třeba na kanape. Máš domácí vězení až do té doby, než ti policejní prefekt na mou přímluvu dá svolení, abys tu na falešný pas se mnou zůstala a prohlédla si Paříž. Za peníze, které ti zaplatil kasař Lebovič, jemuž se zachránilo mne pořádné namočit. Nu co, málem to vyšlo.“

„Kristejněji,“ zaplakala paní a vrhla se kolem krku svému muži. „Já jsem ale bloupa husa.“

Pan rada dobrácky zavrtěl hlavou. „Ale nejsi, malití jiní pánové... Jsi trestána ovšem za svou nemístnou žárlivosť.“

„Tak já si do té postele lehnu,“ špitla paní.

Pan rada se usmál a políhal jí. „Vedle je koupelna, udělej si pohodlí. Já teď musím dát všechno do pořádku. Zitra kongres končí, pozítří půjdeme spolu do Louvru na Monu Lisu. A dám ti sem poslat snídani...“

Pak se manželé políbili a pan rada odešel na prefekturu, aby oznámil, že celý komplot proti kongresu byl jím zlikvidován a že je jenom otázka času, kdy seberou podle výpovědi pana Leboviče všechny ty výtečníky, které s sebou přivezl.

Zatím co páni jednali, na ulicích křičeli kameloti: „Zvláštní vydání, senzace na kongresu! Monsieur Vacátko odhalil mezinárodního kasaře, který chtěl znecít nejslavnejší kriminalisty celé Evropy!“

Když pan rada nazítří stál v Louvru před obrazem Mony Lisy, díval se pozorně na její úsměv. Vzpomněl si v koutku srdečna slečnu Elsu, na své zakolísání i prohlédnutí a řekl: „Rekl bych, že ta ženská se proto tak usmívá, že toho moc ví. Člověk, má milá, vždycky musí vědět víc než ti druzi, aby se mohl usmívat!“

Nad Paříží se rozklenula duha míru a pan a paní Vacátkovi se vedli v podpaží směrem k Notre Dame v růžovém oparu pařížského jara.

JUBILEJNÉ OSLAVY

Rok 1987 je v dejinách našej organizácie — Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku mimoriadnym rokom. Naše krajanské hnutie zavíšilo totiž 40 rokov svojej nepretržitej organizovanej činnosti. Bilancovanie tejto činnosti prebiehalo prakticky po celý tento rok vo všetkých krajanských strediskách. 40-ročnému jubileu KSSČaS boli preto venované všetky podujatia organizované Spoločnosťou, v tom o.i. zasadania ústredného výboru a miestnych skupín, súťaže kresieb i poézie, prehliadky ochotníckej tvorby a tri obvodné oslaviny — na Spiši, Orave a v Zelove. Vyvrcholením týchto osláv sa stala ústredná celokrajanská slávnosť, ktorá sa konala 25. októbra t.r. v Obecnom kultúrnom dome v Nedeci.

Dejisko osláv — Nedeca sa už oddávna starostlivo pripravovalo na toto významné podujatie, prakticky hneď po tom, ako sa predsedníctvo ústredného výboru rozhodlo na svojom zasadení zveriť jej úlohu organizátora. Krajania začali pripravovať svoju klubovne, ktorí pekne vymaľovali a upravili, súbory nacvičovali programy slávnostných vystúpení, výbor MS si rozdelil konkrétné úlohy a určil zodpovedných za ich splnenie. Krátko pred oným slávnostným dňom sa do Nedeca prestavaoval i celý organizačný štáb s pracovníkmi ústredného výboru. V preddeň osláv vládla v obci ozajstná pracovná horúčka. Mládež pripevňovala v kultúrnom dome posledné heslá, ukladala stoly a stoličky, kuchárky vyzvárali a vypekali, ba niektorí dokonca zametal hlavnú ulicu pred svojimi domami. Nedečania checeli ozaj do stojne privítať a pohostíť účastníkov slávnosti.

V nedeľu zasvitalo sice pošmúrny, ale bezdaživý deň, no v obci od rána vládlo slávnostné ovzdušie, plné očakávania. Bolo to vidieť i na tvárich krajanov, ktorí sa v čoraz väčšom počte začali schádzať zo širokého okolia. Na poludnie sa v Nedeci zastavuje kolóna áut: prišli najvzácnejší hostia osláv — predstaviteľia stranických a štátnych orgánov a hostia z Československa. Na ich počesť novobelská dychovka hrá rezký pochod.

Cez špalier pozdravujúcich krajanov všetci prechádzajú do veľkej, slávnostne vyzdobenej divadelnej sály. V jej centre veľký nápis: 40 rokov KSSČaS, vedľa ďalší — tradičný: Spoločne žijeme — spoločne budujeme. V mene hostiteľov pozdravuje účastníkov podpredseda Miestnej skupiny KSSČaS v Nedeci Michal Neupauer, ktorý končí svojským: Čítate sa u nás ako doma.

Začína sa slávnostne zasadanie ústredného výboru a aktív Spoločnosti. Otvára ho predseda ÚV Ján Molitoris. Srdečne vítá a pozýva do predsedníctva vzácných hostí, ktorí svojou prítomnosťou poctili jubileum našej organizácie. Vrelym, dlhotrvajúcim potleskom vitajú krajania predstaviteľov ústredných a vojvodských stranických a štátnych orgánov, veľvyslanectva ČSSR v Poľsku, Matice slovenskej a Československého ústavu zahraničného, zástupcov gminných orgánov, redaktorov domácej a československej tlače (mená oficiálnych hostí uvádzame dolu).

Zhromaždení so záujmom počúvajú referát predsedu ústredného výboru KSSČaS, ktorý bilancuje štyridsaťročné obdobie činnosti našej organizácie, poukazuje na najdôležitejšie dosiahnuté výsledky, vyzdvihuje

hlbokú spoločenskú angažovanosť a obetavú krajanskú prácu aktív a členov pre rozvoj Spoločnosti, kresli perspektívy a nastoľuje úlohy do budúcnosti.

Slová sa ujímajú hostia. Náčelník spoločensko-administratívneho odboru ministerstva vnútra Stanislaw Demianiuk, ktorý prehovoril v mene ústredných stranických a administratívnych orgánov, vysoko ocenil spoločenskú i kultúrnu činnosť Spoločnosti. S uznaním hovoril o jej záslužnej práci pri formovaní medziľudských vzťahov a angažovaní krajanov do verejnoprospešných prác. Poukázal tiež na súčasné premeny a rastúcu, zodpovednú úlohu spoločenských organizácií v nastávajúcom období, období reálizácie II. etapy hospodárskej reformy. Rovnako vysoko zhodnotil posobnosť KSSČaS ideologickej tajomník Vojvodského výboru PZRS v Novom Sáčci Janusz Tomalski, ktorý prirovnal výsledky našich ochotníckych súborov k najkrajšej kyticí ludových tradícií a folklóru v celom vojvodstve.

Sme veľmi radi — zdôraznil vo svojom prihovore ku krajanom veľvyslanec ČSSR v Poľsku súdruži Jiří Diviš — že Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku sa stala jednou z aktívnych zložiek spoločenského života, ktorá sa výrazne podieľa i na šírení kultúry vašich otcov a dedov... Mnohí z vašich radosťov sa počas 2. svetovej vojny neváhali zapojiť do protifašistického boja pri oslobodzovaní Poľska a Československá.

Predsedu Matice slovenskej, národný umelec Vladimír Mináč, ktorý prehovoril i v mene Československého ústavu zahraničného, zdôraznil, že Česi a Slováci v Poľsku môžu byť právom hrdí na svoj národný pôvod a výsledky dosiahnuté za 40 rokov pôsobnosti KSSČaS. Poukázal tiež na potrebu rozšírenia a skvalitnenia spolupráce Matice slovenskej s našou Spoločnosťou.

Krajania s veľkou spokojnosťou a vrelym potleskom prijali tak vysoké hodnotenie ich práce od predstaviteľov stranických a štátnych orgánov a hostí z Československa, ktoré

Z NOWOSAČSKÉHO VOJVODSTVA

JAN TOMALSKI, ideologickej tajomník VV PZRS, podpredseda VV VHNO; **STANISŁAW ZELEK**, vedúci Spoločensko-právneho oddelenia VV PZRS; **ROMAN KOSTANECKI**, riaditeľ Spoločensko-administratívneho oddelenia VÚ; **ANTONI MALCZAK**, riaditeľ Vojvodského kultúrneho strediska; **WIESŁAW ZABIERZOWSKI**, namestník Oddelenia kultúry a umenia VÚ; **ANTONI JADAMIEC**, organizačný tajomník GV PZRS v Nižných Lapšoch; **BOŻENA SZCZĘŚNA**, predsedníčka GV VHNO v Nižných Lapšoch; ppluk. **FRANCISZEK NOWAK**, zástupca veliteľa Karpatskej brigády WOP w Nowom Sáčci; kapt. S. **CEGIELSKI**, veliteľ Miestnej strážnice WOP v Czorsztynie; **EDWARD BIZIAK**, podpredseda GD Rožnická svojpomoc v Nižných Lapšoch.

JUBILEJNÍ HOSTIA

Z CSSR

JIŘÍ DIVIŠ, mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec ČSSR v Poľsku; **VLADIMÍR MINÁČ**, člen ÚV KSS, predsedu Matice slovenskej, národný umelec; **ONDREJ KARKUŠ**, vedúci Odboru pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej v Bratislave; **JÁN PASTERŇAK**, riaditeľ Československého kultúrneho a informačného strediska vo Varšave; **VIERA KANTÁROVÁ**, Matice slovenská; **PhDr. ZUZANA ČAPOVÁ**, Matice slovenská; **red. HANA VONDRAČKOVÁ**,

Ceskoslovenský ústav zahraničný; **red. VLASTA KUNOVSKÁ**, redakcia Slovensko.

Z VARŠAVY

CZESŁAW BUDZYŃSKI, predstaviteľ Spoločensko-právneho oddelenia ÚV PZRS; **STANISŁAW DEMIANIUK**, náčelník Spoločensko-administratívneho odboru Ministerstva vnútra; **BOLESŁAW STANEJKO**, zástupca Spoločensko-administratívneho odboru Ministerstva vnútra;

VYZNAMENANIA

MEDAILY KSSČaS

Predsedníctvo Ústredného výboru udeliло za dihorocnú obetavú a aktívnu činnosť medailu Za zásluhy pre KSSČaS aktivistom Spoločnosti:

DOLNÁ ZUBRICA: Eugeniusz Poluś; **HARKABUZ**: Florián Rapač; **HORNÁ ZUBRICA**: Władysława Bogaczová; **CHYŽNE**: Anton Capiak; **JABLONKA**: Ján Halač, Helena Paleniková; **MAĽA LIPNICA**: Zofia Stasiková; **ORAVKA**: Vladislav Otrebiak; **PODSRNIE**: Jozef Kadlubek;

PODŠKLE: Alojz Čisloň, Karol Hosaniak, Anna Karnecká, Anna Pytelová; **PODVLK**: Tereza Gajevská, Mária Niedzielaková, Eduard Prilinský, Ignáč Sýkora, Alojz Vojčák; **ČIERNA HORA I**: Marek Gurník, Mária Milonová; **ČIERNA HORA II**: Andrej Gurník, Ján Sarna, Helena Trzopová; **FALŠTÍN**: Jozef Nalepka, František Piontek; **FRIDMAN**: Ján Brižek, Emil Kutáňa, František Pleva, Ján Rusnáčik; **JURGOV**: Ján Bachleda, Jozef Čongva, Mária Glodasiková, Mária Gombosová, Sebastian Plučinský; **KACVÍN**: Mária Bogacká, Anton

Matusek, František Molitoris, Eudomír Molitoris, Jakub Paciga, Jozef Špernoga, Ján Vojčík; **KREMPACHY**: Jozef Griguš, Ján Kalata, Irena Kovalčíková, Irena Krištufeková, Ján Król, Andrej Paciga, Irena Petrášeková, Dominik Surma, Jozef Surma; **LAPŠANKA**: Dominik Soltýs, Štefan Soltýs; **NEDECA**: Vendelín Krempaský, Helena Strončeková; **NEDECA-ZÁMOK**: Hubert Piontek; **NIŽNÉ LAPŠE**: Štefan Majerčák, Ján Fukanský; **NOVÁ BELA**: Andrej Chalupka, Ján Kolodzej, Helena Kurnátová, Ján Kurnát, Silvester Kurnát,

delegácia Matice slovenskej — (zľava) Vladimír Mináč, Zuzana Čárová, Viera Kantárová, Ondrej Štrba — počas stretnutia s krajanmi v klubovni MS KSSČaS v Nedeči

ré je súčasne povzbudením do ďalšej aktívnej činnosti.

Dôležitým momentom na zasadanií bolo vyznamenanie medailou Za zásluhy pre KSSČaS 81 najzaslúžilejších krajanov za ich dlhoročnú obetavú prácu v našej Spoločnosti. Dvaja krajania a súbory KSSČaS dostali diplomy a ceny Oddeleňa kultúry Vojvodského úradu v Nowom Sączi.

Mária Nemecová, Helena Ščureková, Júlia Ščureková; REPIŠKA: Mária Milonová, Anna Slabýová; TRIBŠ: Pavol Modlák, Daniel Pavlica, Valent Vákmanský; VYŠNÉ LAPŠE: Dominik Griglák, Milan Griglák, Ján Kiedziuch; KRAKOV: Marek Ślusarczyk; SLIEZSKO: František Seliga, Bernard Smieszek; JÓZEFATÓW: Eva Pospíšilová, ZELOV: Jiřina Jersáková, Henrich Kimmer, Karel Pospíšil, Vladyslav Pospíšil.

MEDAILA KSSČaS PREDSTAVITEĽOM Z ČSSR

Pri príležitosti 40. výročia KSSČaS predsedníctvo ústredného výboru udelilo medailu Za zásluhy pre KSSČaS predstaviteľovi slovenskej inštitúcie spolupracujúcej s našou Spoločnosťou, ktorá prispieva k rozvoju našej organizácie.

Vladimír Mináč — člen ÚV KSS, predsedza Matice slovenskej, národný umelec.

MEDAILA KSSČaS PREDSTAVITEĽOM STRANÍCKYCH A ADMINISTRATÍVNYCH ORGÁNOV

Pri príležitosti 40. výročia KSSČaS predsedníctvo Ústredného výboru Spoločnosti udelilo

Po skončení slávnostného zasadania ÚV a hodinovej prestávky sa v Nedeči začala druhá, kultúrna časť slávnosti, v ktorej sa zhromaždeným predstavili naše folklórne súbory a ochotnícke kružky. Pripravovali sa na to vystúpenie mimoriadne starostlivo a ukázali to najlepšie zo svojich, nezriedka už bohatých programov. Ako obyčajne, veľký dojem vzbudilo vystúpenie, vypracované do posledného detailu, domáceho súboru Ves-

medailu Za zásluhy pre KSSČaS predstaviteľom straníckych a administratívnych orgánov, ktorí prispievajú k rozvoju našej organizácie. Sú to:

STANISLAW DEMIANIUK — náčelník Spoločensko-administratívneho odboru Ministerstva vnútra,

JÓZEF BROŽEK — I. tajomník VV PZRS v Nowom Sączi,

ANTONI RĄCZKA — nowosączský vojevoda,

ALFRED POTOCZEK — predseda Dozornej rady Štátnej poisťovne v Nowom Sączi

CENY A DIPLOMY

Pri príležitosti 40. výročia KSSČaS obdržali ceny a diplo-

my udelené riaditeľom Oddelenia kultúry a umenia Vojvodského úradu v Novom Sączi aktivistom a súbory Spoločnosti:

EUGEN MIŠINEC z Hornej Zubrince, VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ z Malej Lipnice a súbor VESELICA MS KSSČaS v Nedeči, divadelný krúžok MS KSSČaS v Podvilku, dychová kapela MS KSSČaS vo Vyšných Lapšoch.

Krajania v spoločnosti redaktorky Hany Vondráčkovej z Prahy na nedečkej ulici cestou do kultúrneho domu

lica z Nedece, ktorý pripravil pôsobivý program Rozlúčka s regrúti s tradičnými spišskými tancami a pesničkami spievanými pri odchode mládencov na vojenčinu. Nedečana zahrali tiež dve krátke jednoaktovky — Ženiech s mašinou a Zuby.

So zaujímavým zdramatizovaným zvykoslovým pásmom Trepanie ľanu, popratkovaným vhodnými starými oravskými pesničkami a tancami, prišiel na slávnosť súbor MS KSSČaS z Harkabuza, ktorý už za toto predstavenie získal cenu na prehliadke amatérskych divadiel v Czarnom Dunajci. Zhromaždeným sa tiež veľmi páčil program divadelníkov MS KSSČaS z Podvilk, ktorí predvedli jedno dejstvo veselohry českého dramatika V.K. Klicperu Petopa sveta. Program medzi jednotlivými vystúpeniami spestrila pekným spevom Mária Petrášková z Krempach, ktorú sprevádzal na klavíri znamenitý virtuóz Jerzy Michal Božyk z MS KSSČaS v Krakove. Nechýbali ani pekné rečiacie slovenských básni v podaní Márie Krzysiaczkoovej a Alžbety Arendárikovej z Nedece a Bohuslavu Šperlákovu z Jablonky. Mohutným akordom vyše trojhodinového programu bolo vystúpenie znamenitého súboru Jánošík z Partizánskeho, ktorý predvedol pestrý cyklus tancov a piesni z rôznych oblastí Slovenska. Odmienou za pekné vystúpenia všetkých účinkujúcich boli dlhotrvajúce ovácie očarených divákov. Potlesk i uznanie si zaslúžila i naša kolegyňa Anna Krištofeková, ktorá vtipne, aj keď s náznamkom nevelkej trémy, uvádzala jednotlivé čísla programu.

Jubilejné oslavy našej Spoločnosti sú už teda za nami, no nepochybujem, že nadľho zostanú v pamäti všetkých krajanov. Teraz vstupujeme do nového obdobia, ktoré — tak ako doteraz — bude si vyžadovať vysokú angažovanosť v krajanskej práci všetkých členov KSSČaS. Je to podmienka ďalšieho rozvoja našej organizácie.

JÁN ŠPERNOGA

Toto gesto redaktora Jána Špernogu je veľavravné, znamená však asi toto — Krajania, urobme všetko pre zvýšenie predplatného Života v roku jeho jubilec.

KDE NEMÔŽE JEDEN, TAM ZMÔŽE SEDEM

Už veľa rokov sa spolu s poradou dopisovateľov a spolupracovníkov Života uskutočňovalo aj plenárne zasadanie Ústredného výboru Spoločnosti. Tento rok — 11. októbra vo Vysných Lapsoch — sa porada Života konala samostatne za účasti vyše 90 krajanov. Mohlo by sa zdať, že redakčnú poradu zdôvodňujú otázky časopisu. Nestalo sa tak, lebo nakoľko stránky Života sú veľmi úzko spojené s krajanským hnutím alebo dokonca s jeho súčasťou, natoľko aj problematika Života je súčasťou problematiky Spoločnosti. Po druhé, tento rok slávime 40. výročie krajanskej organizácie. Je preto zákonitné, že otázky celokrajanského charakteru sa dostávali do popredia. Na druhej strane nemožno zabúdať, že v budúcom roku uplynie 30 rokov od vydania prvého čísla Ži-

vota. V tejto súvislosti nám všetkým záleží, aby sme čo najdôstojnejšie a s čo najväčším počtom predplatiteľov privítali jeho dnešného menovca.

Celkove však možno z tohoročnej diskusie na porade urobiť jeden všeobecný záver. Krajania akoby menej prihlasovali intervenčných otázok, menej sa súčasťovali a keď už áno, tak prichádzali s konkrétnymi návrhami. Naproti tomu, viac poukazovali na to, čo sami môžeme urobiť pre krajanské hnutie, doslova sami seba vyzývali k väčšej angažovanosti a aktívnejšej práci. Pekne to vyzadil kraján Anton Pivočárik z Kacviny, keď povedal: „Musíme dať zo seba viac obetavosti a konkrétnych činov pre krajanské hnutie v jubilejnem roku KSSČaS podľa príslavia — kde nemôže jeden, tam všet-

ko zmôže sedem.“ K tomu je však potrebné pevné krajanské sebavedomie a vedomie svojej hodnoty.

Na tohoročnej porade bolo tiež badať ďalekosiahlejšie myšlenie krajanov, ktoré sa prejavovalo napr. v požiadavke častejšieho približovania dejín územia obývaného Slovenskmi a zároveň v požiadavke vyvračania a čelenia nepravdivým informáciám skresľujúcim tieto dejiny. Chráňme si právo na souburzenie — hovorili krajania. Toto ďalekosiahle myšlenie sa tiež prejavovalo v snahe o zachovanie slovenských kultúrnych pamiatok, ako aj v starostlivosti o vyučovanie materinského jazyka vo všetkých základných školach na Orave a Spiši. A že to nie sú iba prázdnne reči, poslúžim si dvoma príkladmi. Krajan Jozef Gribáč z Podvylka si na porade postavil rečnícku otázku, prečo sa v Podvylku v škole č.1 zrušilo vyučovanie slovenského jazyka. Vzápäť si aj sám odpovedal, že určite nie pre nedostatok učiteľov, lebo v škole č.2 v Podvylku sú traja slovenčinári a jeden z nich by určite mohol (keby chcel) dochádzať do školy č.1, ved' je to iba kúsok. Záujemci o vyučovanie taktiež sú.

Krajan František Kurnát uviedol druhý príklad. Inšpektorát osvety a výchovy v Novom Targu nezamestnal v novobelskej základnej škole mladú krajanu z Kacviny, absolventku gymnázia v Kežmarku. Táto teraz pracuje v obchode ako predavačka. Ako teda vyzerá starostlivosť o kádro slovenčinárov? Či skutočne nebolo možné zamestnať našu krajanu v niektornej škole na Spiši, keď už nebolo miesto v Novej Belej, tak ako na Orave zamestnali štredoškolskú absolventku M. Pakosovú? Určite bol možné. Bolo sa však treba spojiť s inými gminnými inšpektorami, ale to už je mimo hranice svojej oblasti, preto to bolo asi ľahké.

Z problematiky školstva boli ešte požiadavky adresované našej redakcii, aby sa ešte viac a obsirnejšie písalo o vyučovaní slovenčiny a uverejňovali fotografie slovenských žiakov. Treba totiž ukázať, že všetci máme o nich záujem. Ohľadom recitačných súťaží krajan Milan Navrhova určovanie objektívnych súťažných komisií, striedavo zo Spiša na Oravu a opäne.

Pokiaľ ide o organizačný život Spoločnosti, krajania (nie predsedovia) sa dožadovali častejších členských schôdzí v miestnych skupinách. Myslim si, že je to skutočne nalie-

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

DECEMBER — PROSINEC

2.XII.1872 — V Krakove umrel Wincenty Pol, básnik prozaik a významný zemepisec rakúskeho pôvodu, účastník novembrového povstania v roku 1831; tvorca básnických starošlachtických poviedok. K jeho hlavným dielam patrí vlastenecká Januszova pieseň. Pieseň o našej zemi a iné básne, venované novembrovému povstaniu, ktoré popisujú krajinu a život poľského ľudu (nar. 20.IV. alebo 7.V.1807 v Lubline).

3.XII.1592 — V Krakove umrel Peter Slovenský (Slovacus), astronóm a prvý vydavateľ kalendárov (narodil sa v Markušovciach).

3.XII.1857 — V Berdyczowze na Podoli sa narodil Joseph Conrad (vl. men. Józef Teodor Nalecz-Korzeniowski), významný anglický spisovateľ poľského pôvodu. Vo svojich mnohých románoch a poviedkach popisujúcich exotické moria alebo prostredie revolučných sprisahancov, zobrazuje samotných „heroických“ hrdinov, bojujúcich s morským životom a vlastnými slabostami. Jeho tvorba sa vo veľkej miere opiera o osobné skúsenosti spisovateľa, ktorý na mori veľa prežil, začínať prácu ako jednoduchý námorník na anglickej lodi a skončil ju ako kapitán v roku 1894. (um. v Bishopsbourne pri Canterbury v Anglicku).

3.XII.1952 — Umrel Vladimír Clementis, významný slovenský kultúrpolitický pracovník, publicista, povolaním právnik; v prvej vláde Československej republiky me-

novanej 4.IV.1945 v Košiciach bol štátnym tajomníkom ministerstva zahraničných vecí a po Februári 1948 ministrom zahraničných vecí, od r. 1925 člen UV KSC. Falošne obvinený, odsúdený na smrť a popravený. Uznesením UV KSC z apríla 1963 bol po smrti úplne rehabilitovaný (nar. 20.IX.1902 v Tišovci).

5.XII.1867 — V Zulowe (Wilensko) sa narodil Józef Klemens Piłsudski, národnoslobodenec činiteľ, organizátor bojových skupín PSS, Zväzu strelecov a I. brigády legií, ktoréj velil v rokoch boja s Ruskom 1914—16, ako aj Poľskej vojenskej organizácii. Internovaný v r. 1917 v Magdeburgu, vrátil sa do Poľska v novembri 1918; maršál Poľska, náčelník štátu v rokoch 1919—22. Organizátor vojenskej výpravy na Kijev v roku 1920 a májového prevratu v roku 1926, v ktorom zvrhli legálnu vládu prezidenta Wojciechowského a zaviedol autoritatívnu vládu (um. 12.V.1935 vo Varšave).

6.XII.1897 — Mladý holandský lekár pracujúci v Batávii, Christian Eijkman, uverejnil v lekárskom časopise článok, popisujúci príčiny porúch nervového systému, nazvané domorodcami beri-beri. Táto choroba na východe ročne ničila stovky obeti. Článok bol mnoho rokov nepovšimnutý — ale bol začiatkom vedy o vitamínoch a priniesol autorovi Nobelovu cenu v roku 1929.

6.XII.1917 — Vyhlásenie nezávislosti Fínska.

7.XII.1941 — Japonský útok na základňu amerického vojenského loďstva Pearl Har-

bour na Havajských ostrovoch bol začiatkom vojny na Tichom oceáne proti USA a Veľkej Británii, ktorá sa skončila bezpodmienečneou kapitoláciou Japonska v septembri 1945.

7.XII.1832 — V Kvikne (Österdal) sa narodil Björnson Björnstjerne, významný nórsky básnik, prozaik a dramatik, bojovník za slobodu Nórsku (um. 26.IV.1910 v Paríži).

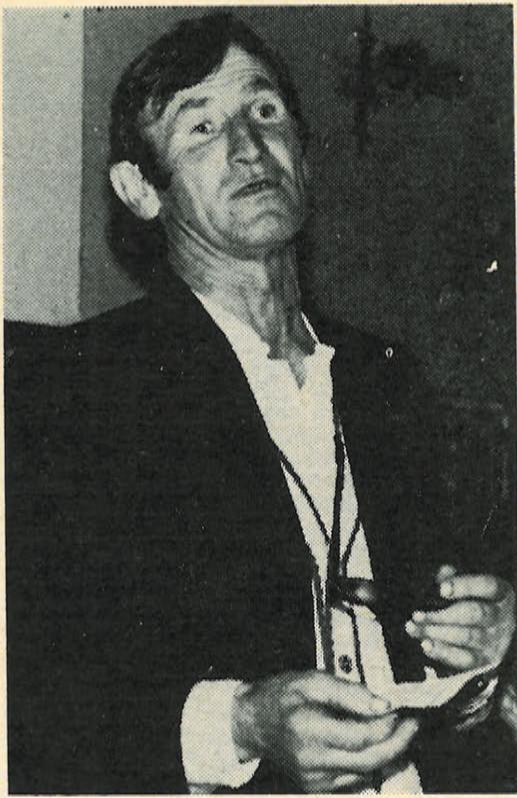
8.XII.1917 — Založili v Prahe Českú astrologickú spoločnosť.

9.XII.1937 — Vo Varšave umrel August Strug (vl. menom Tadeusz Galecki, pretek, novelista, publicista, socialistický a národnoslobodenec činiteľ, väzeň X. pavilónu varšavskej Citadely, poslaný do vyhnanstva do Archangelska; po návrate opäť začiatky a vyhostený za hranice ruského záboru. Jeho počiatečná tvorba je spojená s pôsobenosťou v ilegálnej PSS. V medzivojniovom období vo svojich dielach kriticky popisal obraz Poľska po prvej svetovej vojne (nar. 28.XI. 1871 v Lubline).

10.XII.1948 — Valné zhromaždenie OSN schválilo všeobecnú Deklaráciu ľudských práv.

11.XII.1941 — Spojené štaty vypovedali vojnu Nemecku a Taliansku.

12.XII.1861 — Vo Viedni delegácia Slovákov, vedená Štefanom Moyzesom predložila cisárovi tzv. Viedenské memorandum, v ktorom žiadali uznati Slovákov za osobitný národ, územie Slovenska uznati za štátoprávny útvár s vlastnými politickými orgánmi.

Veľkú zásluhu na tom, že porada mala dobrú úroveň, mal aj kr. Alojz Bučajský z Jablonky, ktorý vystúpil so zaujímavým diskusným príspevkom.

havá potreba a treba ju dôsledne realizovať.

Výpovede krajanov opäť potvrdili, že Život si vydobyl pevné miesto v krajanom prostredí, je obľúbený a čo zvlášť teší, je čítaný. Myslim, že netreba spájať dva pojmy — čítanost a výšku predplatného. Totiž počet predplatiteľov závisí predovšetkým od zberateľov, ich aktivity, podnikavosti a organizácie zbierania. Samozrejme, taktiež od práce poštárov. Stále ešte v niektorých obciach (napr. Jablonka, Falštin) sú s doručovaním Života problémy. Ústami krajana E. Kotta sa chem opýtať prečo? Veď naši krajania sa tak isto podieľajú na výstavbe toh-

to štátu. Zasa dôkazom čítanosti a záujmu o Život sú otázky krajanov, keď ich náši zberatelia obídu, pýtajú sa prečo ste maobišli, aj ja by som sa stal vašim predplatiteľom. Teda úloha zozbierať štyri tisíce predplatiteľov je reálna. Veď všetké rezervy máme najmä na Orave a taktiež v českých strediskách — Zelove, Husinci, Kucove. Podobného názoru sú aj sami krajania, veď ich odhadlanie a výzva do vlastných radov — zozbierať viac predplatiteľov na tridsaťročie — je asi toho dôkazom.

Aj tentoraz sme na porade odovzdali peňažné odmeny v celkovej hodnote 50 tis. zl. v našej súťaži pre najaktívnejších zberateľov (asi sme na nikoho nezabudli) a najlepších poštárov.

Opäť sme sa presvedčili, že najväčšej obľube čitateľov sa tešia správy z krajaninského prostredia, ktoré krajania navrhovali nielen rozšíriť, ale aj premiestniť na prvé stránky časopisu. Avšak čítanost týchto stránok závisí vo veľkej miere od aktivity dopisovateľov. Čím viac príspevkov, tým budú stránky zaujímavejšie. Nechcem tu opakovať to, čo odznelo na porade, len ešte raz pripomienem, že dopisovateľom môže byť každý kraján a že okrem autorého honoráru, vďačnosti čitateľov, každý rok organizujeme súťaž o Zlate pero. Tento rok ju vyhral kraján Eugen Kott. V tejto

súvislosti si myslím, že správny bol návrh krajana Br. Knapčíka, aby sa víťazovi súťaže odovzdávalo symbolické pero a pochvalné uznanie.

Nemožno si tiež nevšimnúť, že krajania sa vo väčšej miere zaujímajú o našu poradnu. Je to asi výsledok zvýšených nárokov na hospodárenie. Je potešujúce, že širšie, ucelenejšie a presnejšie agrotechnické a zverolekárske rady cheú nájsť vo svojom časopise.

Pripomienky na redakciu chápem ako snahu o zvýšenie kvality nášho časopisu. Nie všetky návrhy sú reálne (aspoň v najbližšej budúcnosti) napr. farebný Život; nie všetky sú správne ako napr. pripomienka, že Život prináša príliš veľa slovenskej alebo českej literatúry, veď je to jedna z jeho úloh. V každom pripade o všetkých návrhoch budeme uvažovať. Svoje neľahké problémy však má aj redakcia, o čom sa tiež na porade hovorilo.

Myslim si však, že najdôležitejšie, čo si z porady dopisovateľov a spoluprácovníkov Života bolo možné odniesť, je pocit spolupatričnosti čitateľskej verejnosti a kolektívu redakcie. Sme si navzájom potrebni v súlade s našim tradičným heslom — Život s krajanmi — krajania so Životom.

Text a foto: DOMINIK SURMA

Pohľad na účastníkov porady Života

12.XII.1882 — narodil sa Jiří Mahen (vl. menom Antonín Vančura), český básnik, prozaik a dramatik, autor impresionistických básni, poviedok a románov; mimoriadny úspech mala jeho dráma Jánošík, ako aj historická tragédia z obdobia kontrareformácie Mítve more (um. 22.V.1939).

13.XII.1797 — V Düsseldorfe sa narodil Heinrich Heine, jeden z najväčších nemetských básnikov, majster lyriky, prozaik, kritik a eseista. Jeho diela mali obrovský vplyv na európsku poéziu (um. 17.II.1856 v Paríži).

13.XII.1981 — Štátnej rade PEP vyhlásila vojenský stav v celej krajine; zastavený rozhodnutím štátnej rady 19.XII.1982.

14.XII.1957 — umrel český národný umelec Josef Lada, maliar, grafik a karikaturista; ilustrátor Haškovho diela Osudy dobrého vojaka Svejka (nar. 17.XII.1887) — výročie UNESCO.

16.XII.1792 — V Livorne sa narodil Anton Corazzi, taliansky architekt, pracujúci v Poľsku na pozvanie vlády, jeden z najväčších predstaviteľov európskeho neoklasicizmu, hlavný tvorca architektúry vo Varšave v prvej polovici 19. storočia (um. 26.IV.1877 v Livorne).

16.XII.1922 — V budove varšavskej Záchrany zastrelil krajný národnista Eligiusz Niewiadomski Gabriela Narutowicza, prvého prezidenta Poľska. Vražda sa uskutočnila po týždeň trvajúcich uličných demonštráciach, vyvolaných „endeciou“ proti prezidentovi,

zvolenému 9.XII.1922 hlasmi centra, faveice a národnostných menších. O štyri dni neskôr, Národné zhromaždenie zvolilo za nového prezidenta Stanisława Wojciechowského. (Narutowicz sa narodil 17.III.1865 v Telzoch na Litve).

17.XII.1897 — V Plocku sa narodil Władysław Broniewski, najvýznamnejší básnik poľskej revolučnej lyriky v medzivojnovom období, zviazaný s KSP, významný prekladateľ ruskej poézie a prózy (um. 10.II.1962 vo Varšave).

18.XII.1737 — V Cremone umrel Antonio Stradivari, Stradivarius, geniálny tvorca huslí, považovaných za najlepšie na svete; najvýznamnejší z toho rodu husliarov (nar. ok. 1643).

25.XII.1642 — V dedine Wolsthorpe (75 km od Cambridge) sa narodil Isaak Newton, veľký anglický fyzik, astronóm a matematik, objaviteľ zákona zemskej príťažlivosti a troch zákonov dynamiky (zákon N.), obsiahnutých v jeho najdôležitejšej práci: Matematické zásady filozofie prírody, ktorá je veľkým dielom z oblasti teoretickej fyziky. Newton v ňom rozvinul vedu o priestore, čase a astronómii (um. 20.III.1727 v Kensington — dnes štvrt Londýna).

27.XII.1822 — v Dôle dep. Jura sa narodil Louis Pasteur, významný francúzsky chemik a bakteriológ, spolutvorca mikrobiológie: uskutočnil významné objavy v oblasti fermentácie, odolnosti a nákalzlivých chorôb. Je

tvorcovom očkovacej látky proti besnote (um. 28.IX.1895 vo Villeneuve L'Etang pri Paríži).

29.XII.1937 — Vyhlásenie nezávislosti Irská.

30.XII.1922 — Na prvom zjazde sovietskych ZSSR za účasti 2215 delegátov, ktorí zastupovali všetky národnosti a zjednocujúce sa socialistické republiky vzniknuté na území ruského štátu po Veľkej októbrovej socialistickej revolúcii, bol vyhlásený vznik ZVÄZU SOVIETSKÝCH SOCIALISTICKÝCH REPUBLÍK. Moskva bola vyhlásená za hlavné mesto ZSSR.

30.XII.1947 — Tri roky po národnom protifašistickom povstani a nastupe Rumunska proti Tretej ríši táto krajina vošla na ďalšiu rozhodujúcu etapu rozvoja, keď vyhlásila socialistický štát.

30.XII.1952 — V Prahe umrel Ivan Olbracht, vlastným menom Kamil Zeman, český prozaik, publicista a novinár, v mladosti spojený s robotníckym hnutím. Uskutočňoval živú spoločenskú a politickú činnosť, vystupoval proti fašizmu, znalosť psychiky spájal s ostrostou videnia spoločenských konfliktov, o. i. v románe Anna proletárka, Zamŕzlované zrcadlo, Nikola Šuhaj loupežník (nar. 6.I.1882 Semly v sev. Čechách).

31.XII.1943 — V noci na 1. januára z iniciatívy PRS vznikol Krajinský národný výbor, počiatkovo ako orgán riadiaci národnoslobodzovací boj proti okupácii a od 22. VII.1944 do volieb do Sejmu v r. 1947, najvyšší zákonodarny orgán PEP. Predsedom KNV bol Boleslav Bierut.

NAŠI STUDENTI
PÍŠU

POZNÁVAJME SLOVENSKO

Počas týchto školských prázdnín sa poslucháči katedry etnografie a folkloristiky zúčastnili odbornej desaťčlovek exkurzie. Jej cieľom bolo poznávať a prehľadovať si vedomosti, získané počas štúdia. Exkurziu viedol a slovom sprevádzal PhDr. Jozef Ušák. Naša cesta viedla z Bratislav cez stredné a východné Slovensko až po Prešov. Preto by som chcel krajanov zoznámiť s niektorými mestami a obcami, ktoré majú zaujímavú nielen minulosť, ale aj dnešok.

Prvou našou zastávkou bola Trnava. Je to okresné mesto a priemyselné stredisko. Prvýkrát sa mesto spomína v roku 1211 a ako prvý získalo právo slobodného kráľovského mesta v roku 1238. V husitskej dobe sa do Trnavy dostala husitská posádka, ktorá ovplyvnila vtedajšie zmýšľanie ľudu. Od roku 1541 do r. 1820 bola Trnava sídlom arcibiskupa. K ďalším vyznameným dátam patrí rok 1635, kedy tu bola založená Trnavská univerzita so štyrmi fakultami, ktorá však v roku 1777 bola presťahovaná do Pešti. Univerzita vychovala viacerých slovenských vzdelancov. V roku 1792 bolo v Trnave založené Slovenské učené tovarišstvo, ktorého tvorcovia sa zamerali na vytvorenie prvého slovenského spisovného jazyka na základe západoslovenského nárečia. Predstaviteľmi tovarišstva boli: A. Bernolák, J. Hollý, J. Fándly a I. Bajza.

V Trnave sa z tohto vyznamenného obdobia zachoval celý rad kultúrno-historických pamiatok. Navštívili sme medziiný gotický kostol sv. Mikuláša, ktorý má románsky základ. Ďalšou kultúrnou pamiatkou je unive-

rzitný kostol. Už sám názov kostola svedčí o tom, že slúžil spomanej univerzite medziiným ako aula, v ktorej sa prijimali študenti na univerzitu a taktiež sa konali promócie. Zakladateľom kostola bol magnátsky rod Esterházyovcov, ktorým slúžil ako rodinná krypta. Jeho architektúra je neskorogotická až renesančná. Vo výzdobe kostola badáme aj barokové umenie, ktoré sa prejavuje najmä vo freskách. Kostol už dvakrát reštaurovali.

V Trnave sa zachovala mestská neskororenanesančná veža zo 16. storočia. Po požari v r. 1683 ju zastrešili barokovou kupolou. Odtiaľto strážnik dával mestu signál o požari v meste a okolí. Taktiež sa tu nachádza Západoslovenské múzeum, v ktorom sú umelecké výrobky a osobitné zberky Štefana Cyrila Paraha, ktorý bol vyučeným cukrovníkom a zároveň vášnivým zberateľom habánskej a židovskej keramiky.

Z Trnavy sme sa premiestnili do Čičimian — národopisne významnej lokality. Obyvatelia tejto obce sa zaoberali poľnohospodárstvom a podomovým obchodníctvom. V obci sa nachádza asi 140 objektov — typických dreveníc s originálnymi stavebnými prvkami s charakteristickou bielou ornamentikou. V najstaršom objekte, drevenici richtára Radena, je v súčasnosti národopisné múzeum, ktorého exponáty predstavujú život a prácu občanov v minulosti.

Ďalším mestom bola Žilina, o ktorej najstaršia zmienka je z roku 1208. Existovala už oveľa skôr, ako slovanská osada. Mestské práva získala v roku 1312. Zaujímavé je to, že v mestskej rade bolo viac Nemcov, a preto sa Slováci postavili proti nim a poslali kráľovi Ludovítovi I. petíciu so žiadostou o rovnoprávnosť. Kráľ žiadosti vyhovel a v mestskej rade mali rovnaké zastúpenie. V roku 1373 spisali v Žiline knihu mestských

právnych zvyklosti, ktorá sa voľá Žilinská kniha. Je najstaršou príavnou pamiatkou, podľa ktorej sa riadili mestá na severozápadnom Slovensku. V súčasnosti je Žilina okresným a priemyselným strediskom. Nachádza sa tu Vysoká škola dopravy a spojov.

Naša ďalšia cesta smerovala do Čadce, taktiež okresného mesta, ktoré vzniklo z poddanskej obce panstva Strečno v 16. storočí. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom a spracúvaním dreva. V Čadci pôsobil ako učiteľ známy spisovateľ Peter Jilemnický. V svojom románe Poľ neorané zobrazil biedu a utrpenie Kysúc. V súčasnosti sa tu nachádzajú priemyselné závody, medzi ktorými je aj pobočka známeho automobilového závodu Tatra np. Kopřivnice.

V Čadci sme strávili dva dni. Odtiaľ sme cestovali do okolitých obcí. Navštívili sme Novú Bystricu, ktorá sa rozprestiera nad riekou Bystricou. Obec po II. svetovej vojne vyhorela. Ceskoslovenský štát sa v rámci dvojročného plánu postaral o novú výstavbu, v čom sa odzrkadluje jej terajšia architektúra. Odtiaľ bolo nedaleko do Vychylovky, kde sa nachádza skansen kysuckej dediny. Do skanzenu viedie najkrajší úsek železnice Chmura — Tanečník, ktorá je dlhá 9 km a je zároveň dobre zachovaná. Po zrušení jej pôvodnej funkcie, ju v roku 1917 vyhlásili za súčasť skanzenu a využíva sa pre turistický ruch.

Dalšou z lokalít je Riečnica, kde sa buduje vodná nádrž. O dva roky by mala byť obec zatopená. Preto tamojšiu architektúru prenesli do kysuckého skanzenu vo Vychylovke. V Riečnici natočili celý rad dokumentárnych filmov z obdobia hitlerovskej okupacie, ako aj Slovenského národného povstania.

JOZEF PIVOVARČÍK

TYCHY

V malebnej, kopcovitej časti Katovic — Giszowci sa 10. októbra 1987 konala tradičná krajanská vatra, ktorú organizovala Miestna skupina KSSCaS na Sliezsku pri príležitosti 40. výročia vzniku našej Spoločnosti.

Sliezski krajania sa stretli pri ohni, ktorý horel na krásnej čistinke pri jazierku. Tám si vypočuli slávnostný prejav, ktorý prednesol predseda MS KSSCaS na Sliezsku kraján František Šelliga. V prejave hovoril o peknej tradícii krajanských vatier, ich význame a o histórii nášho hnutia. Milým momentom tohto stretnutia bolo odovzdanie medaily Za zásluhy pre KSSCaS za aktívnu a obetavú prácu predsedovi našej MS Františkovi Šeligovi a Bernardovi Šmieszekovi — kultúrnemu inštruktorovi zo Šviatohoríc, popularizátorovi známeho festivalu českej a slovenskej piesne v Ustroni.

Kultúrny program sme mali pestrý. V sprievode harmoniky sme si zaspievali rad slovenských a poľských pesničiek. Nechýbali ani pastierske žarty a hry. Kvíz v materskom jazyku vyhral kraján Jozef Čongva pred Štefanom Adamčíkom a Bronislavom Knapčíkom. Hovorilo sa tiež o novembrovom výlete MS na Slovensko, o získavaní predplatiteľov našeho časopisu Život a o tohtoročnej porade dopisovateľov na Spiši.

Tohtoročnú krajanskú vatrú prichystali krajania František Šelliga a Cyril Lojek spolu so svojimi manželkami. Organizačne to zvládli na jednotku. Len škoda, že sa nášho podujatia nezúčastnil pozvaný predstaviteľ UV Spoločnosti.

BRONISLAV KNAPČÍK

POLEMIKY

Vážený pán ředitel!

Od vlaňajška sa mi dostáva pravidelne do ruk Váš časopis Život. Je sympatické, že časopis má solidnú úroveň a predovšetkým prináša prehľad o činnosti Spoločnosti či hlavne jej miestnych skupín. Dotýkate sa často veľmi ožehavých problémov a čitateľov sa snažíte informovať objektívne. V tomto smere prichodí Vám zažaťať i naďalej zdar. Pripojte si Vám dovolujem poslat kópiu recenzie na dve rozsahom nevelké publikácie. Ide o problematiku, ktorá je Vám zaistne dobre známa.

Ak venujeme pozornosť rozsahom nevelkým populárnym publikáciám, v danom prípade máme k tomu viaceré dôvodov. Predovšetkým, upozorniť na spôsob prezentovania vlastivedných, historických a národopisných poznatkov v rámci širšieho národného spoločenstva. Výber tematických okruhov a ich náplň totiž jasne svedčí o cieľavedomej snahе formovania spoločenského vedomia z pozicie regionálnych a etnických postojov.

Prvá publikácia je určená ako metodický materiál turistickým sprievodcom a obsahuje

päť príspevkov: Adam Sobczyk stručne predstavuje dejiny Oravy (s. 2–9), pričom text dopĺňuje aj schematickou mapkou Oravy. Dotýka sa zvlášť problému politickej hranice, ktorá rozdeľuje niekdajšie historické územie oravskej stolice, a to so snahou informovať čitateľa o národnostných pomeroch na slovensko-poľskom pomedzí. Tvrďa pritom, že v trsteniskom a náimestovskom okrese na Slovensku (sic!) je 11 poľských obcí, ktorých názvy uvádzajú aj v poľskej transkripcii: Głodówka, Sucha Góra, Harducka, Klin Zakanie, Mutne, Nowoć, Pólhora, Rabceza, Rabczyce, Sihelne i Wesole (t.j. Hladovka, Suchá Hora, Hruštišť, Zákamenné, Mutné, Novot, Oravská Polhora, Rabča, Rabčice, Sihelne a Oravské Veselé). Zaiste, ide o goralské obce a vieme, že národnostné vedomie obyvateľstva prekonávalo na tomto území zložitý vývoj, no na základe akých kultúrno-sociálnych faktov považuje autor dnes uvedené obce za poľské, to už nevysvetľuje. Čakáme teda na jeho objavné historické, národopisné, či demografické poznatky. Vedľa toho akiste zámerne zamieľuje skutočnosť, že na hornej Orave v Poľsku je 12 dedín, ktoré boli roku 1920 pripravnené k Poľsku a v nich pracujú miestne odbory Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Značná časť obyvateľstva sa tu od plebiscitných sporov roku 1920 stále hlási k slovenskej

národnosti. S tým sa napríklad dodnes spojujú temer kuriózne komplikácie s vyučovaním slovenčiny na oravských a spišských školách v Poľsku, o čom sa A. Sobczyk môže presvedčiť i na stránkach časopisu Život, konkrétnie č. 3 z roku 1987.

Nasledujúci príspevok Tadeusza M. Trajdosu o cirkevných stavbách — kostoloch na území poľskej Oravy, podáva historickú a umeleckú typológiu drevených a murovaných stavieb. V ďalšom sa Janusz Kamocki sústredí na ľudový odev Spiša a Oravy, hľadajú typologické i genetické pribuznosti a rozdiely na základe staršej a novšej literatúry (zo slovenskej literatúry cituje však iba prácu A. Polonca a V. Nosálovej). Žiaľ, ide o jednostranný pohľad len z poľskej strany a tak autor, ak „objavuje“ slovenské vplyvy v kultúre poľského Spiša i Oravy, vidi ich tu jasnejšie než na susednom Podhalí. Je to pritom samozrejmé, vedť tak onen poľský Spiš, ako aj Orava sú len okrajové časti zo Slovenska, prekračujúci historickej regionov. Do roku 1920 patrili v rámci rakúsko-uhorskej monarchie k Slovensku, na proti tomu Podhalie z poľskej strany malo obmedzené možnosti kontaktu so Slovenskom cez vysokohorské hranicné pásmo Tatier. Jednostranne vykonštruovanú teóriu vplyvov sa J. Kamocki snaží dôsledne uplatňovať na rôznych prvkoch ľudovej kultúry. Spomeň-

Sobáš po päťdesiatke

Zúčastnil som veľmi miléj slávnosti, ktorá sa uskutočnila 5. októbra t.r. na Matičnom úrade v Nižných Lapšoch. Deväť manželských párov z Nedece, Vyšných Lapšov a Kacvina sa po druhýkrát postavilo na svadobnom koberci. Tentokrát nie pred oltárom a nie preto, aby si zopakovali slová manželskej prísahey. Postavili sa uprostred neveľkej sobášnej siene, aby z rúk náčelníka gminného úradu Tadeusza Maurera prevzali pamätné medaily za dlhoročné manželské spolunazívanie, ktoré im udelila Štátne rada PLR. Tvári sa dôstojne a snažili sa stai vzpriamene. Život je však neúprosný, pritláca nielen ľachom rokov, ale predovšetkým tažkým bremenom mozoľnej práce na poli, starostami, smútiami a zážitkami. Na tvári pribudli vrásky, na hlavách sa zriedli a zošediveli vlasy, iba oči svietili ako kedysi pred päťdesiatimi rokmi a prezrádzali vzrušenie. Vedľ chvíľ bola nevšedná. V manželstve prežili päťdesiat rokov a napriek príkoriam vytrvali, vychovali deti a dnes bavia vnukov a niektorí aj pravnukov. Ale aj keď dnes už majú skoro všetci (aspoň muži) hrubo vyše sedemdesiatky, neodpochívajú, nadalej pracujú, pomáhajú podľa možnosti v gazdovstve a domácnosti. Svojich spoločných päťdesiat rokov si ešte raz premietli pred očami počas prihovoru náčelníka gminného úradu, ktorý im vyjadril vďaku za aktívny podiel na živote obce, prostredia, krajiny a za vzornú výchovu ratolesti. Srdečne im gratuloval a želal pevné zdravie a mnoho rokov života. Boli teda gratulácie, boli kyticice kvetov a bola tiež mini-svadobná hostina s muzikou (na harmonike hral Jan Sowa) a spevom slovenských

pesničiek. Zabávali sa ako za svojich mladých rokov a akoby z nich odpadlo bremeno veku, akoby omladli. Ale čas je neúprosný, aj v prípade slávnosti uteká.

Slávnosti sa zúčastnili manželia:

Z Nedece

Helena a Michal Kuželovec, č. 154

Pamiatková snímka zlatých jubilantov

Helena a Jozef Piontekovi, č. 4
Rozália a Andrej Vidovci, č. 47

z Vyšných Lapšov

Mária a Pavel Kalatovci, č. 31
Cecilia a Martin Bižiakovci, č. 16
Cecilia a František Griglákovci, č. 3

z Kacvina

Mária a Michal Galovičovci, č. 132

Mária a Valent Kubasekovi, č. 153

Mária a Michal Molitorisovci, č. 222

Slávnosť uvádzala vedúca matičného úradu Helena Strončeková a zúčastnila sa jej tiež zástupkyňa matričného úradu Mária Skorupková a inšpektorka pre sociálnu starostlivosť a dôchodkové zabezpečenie rolníkov Adela Grigláková, ktorej oddelenie pripravilo pre oslavencov symbolické peňažné odmeny.

Ku gratuláciám pre zlatých jubilantov sa pripája aj naša redakcia a želá im mnoho zdravia a pohody v manželskom spolužití.

DS

me napríklad liptovské kožuchy. O ich rozšírení z Liptova na Podhalie nie sú pochybnosti, ale podľa autora sa dostali na Spiš pravé z poľského Podhalia. Pozoruhodné je pritom, že autorovi uniká bezprostredná cesta kontaktov medzi Spišom a Liptovom.

Záverečné dva príspevky sú historické. Zygmunt Goetz píše o hraničných konfliktoch na západnom výbežku Spiša v 19. storočí a ich riešení v prípade sporu o Morské Oko roku 1902. Dokladá to tiež na ilustračnej mapke (fažko čitateľnej) i s vyznačením štátnych hraníc z rokov 1938/1939 a 1945. Záverečný príspevok prináša fragment z rozsiahlejšej staršej práce Władysława Semkowicza Polacy i Słowacy w dziedzizym stosunku pod nadnesenym nazwem Keď poľskí páni bývali nad Váhom, najmä so zreteľom na postavu P.

Druhá publikácia podáva zostručnený prehľad o historii a ľudovej kultúre goralov. V jej prvej časti J. Kamocki vymedzuje celkové územné rozšírenie goralov, rozdeľujúc ich do jedenásťstich skupín; v každom jednotlivom prípade ich autor považuje za poľské etnikum. Demonštruje to aj na schematickej mape, podľa ktorej kompaktné poľské osídlenie na Těšínskom Slezsku, Frýdecku, Čadecku, Orave, Spiši a disperzne i ďalej do vnitrozemia Slovenska. Zastáva názor, že tu ide od 15. storočia o poľskú emigráciu, ktorá však na území dnešného Československa pod-

lieha rýchlemu počesťovaniu a slovakizácii. Okrem „Slaška Zaolziańskiego“ (Těšínské Slezsko) poľská národnosť totiž v autorovej interpretácii nie je v Československu uznávaná, takže napríklad mládež nemá možnosť navštěvoval poľské školy, nemôže si organizovať v Poľsku mládežnické tábory, nemôže rozvíjať spolkový život (s. 9, sic!). Preto autor prichádza s výzvou a informuje poľské spoločenstvo o tomto fakte odnárodňovania Poliakov v Československu. O aké prameňe sa autor pri tomto tvrdení opiera, pravda, taktne mlčí.

A ako vyzerá podľa J. Kamockého poľská etnická hranica v Československu? Od Ostravy ide smerom na juh, prehupne sa cez hrebeň Veľkého Javoríka, ďalej pokračuje na východ a severovýchod, dotkne sa dnešnej politickej hranice v pásmi Veľkej Rače a potom zahrňuje oravskú oblasť. Nemenej je pozoruhodné vymedzenie hranice na Spiši. Od Tatranskej Lomnice ide smerom na Kežmarok a postupuje údolím rieky Poprad na severovýchod. Vedľa toho je vrah celý rad poľských ostrovov i južne od tejto hranice (s. 9, sic!). Národopisný výklad potom autor sústredí na ľudový odev, staviteľstvo, pastierske hospodárstvo a výtvarný prejav. Citateľ sa tu napríklad dozvedá, že Orava i Spiš vzhľadom na prináležitosť do roku 1920 k Uhorsku (pravda, uhorské právo platilo na

dnešnom teritóriu poľskej Oravy i Spiša až do roku 1946), podliehali v materiálnej i duchovej sfére „uhorskej kultúre“, potom nastúpili slovenské vplyvy, ktoré zvlášť zosilnili v čase slovenskej okupácie (sic!) v rokoch 1939 — 1944 (s. 13). Navyše J. Kamocki sa ľahko vyrovnáva s faktom, že Oravci sa hlásia k slovenskej národnosti, že nenosia „poľský oravský kroj“ atď. Vlastná národnopisná časť Kamockého práce je pritom značne torzovitá, z komplexu ľudovej kultúry vyberá sporadicky náhodilé javy, o čom svedčí aj v závere pripojený výber literatúry, tu i tam zastaralý, ktorý mu však umožňuje tvoriť jednostranný a neobjektívny obraz ľudovej kultúry v jej regionálnych i interetnických podobách. Preto vzhľadom k tomu, že ide o populárnu prácu so širokým spoločenským dosahom, z odborného, a najmä spoločensko-politickeho hľadiska, nemôžeme ju ani akceptovať.

ANDREJ SULITKA

AKCJA SPISKO-ORAWSKA. Materiały szkoleniowe pod redakcją Stanisława Walczyńskiego. Wydalo Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Zarząd Wojewódzki w Nowym Sączu, Komisja Krajoznawcza. Nowy Sącz 1985, 60 strán. Janusz Kamocki: Z ETNOGRAFII KARPAT POLSKICH. Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego „Kraj“. Biblioteka Turystyczno-Górskiego. T. 6. Warszawa-Kraków 1984, 31 strán.

Novinky už preverené

Zmenili sa nám časy. Samotné ruky nám už nestacia — dokonca ani tie najpracovitejšie. Totiž o výsledkoch v menšej miere rozhoduje fyzická námaha a sila svalov, zato stále väčší význam nadobúda intelekt a moderné prostriedky. Aj v poľnohospodárstve voľafákom jednoduchý výrobný proces, meraný ročnými obdobiami a obvyklými prácami na poli a na gazdovstve, sa stáva stále komplikovannejší. K tradičným výrobným prostriedkom — pôde, ľudskej práci a počasiu — sa pripájajú nové: veda, technika, chémia, mikrobiológia, biotehnológia a dokonca genetické inžinierstvo.

Ak teda úlohy plní naša veda voči poľnohospodárstvu a potravinárskemu hospodárstvu?

Nie je tajomstvom, že výsledky moderných výskumov sú úzko závislé od angazovania materiálnych prostriedkov, technických a kladových možností, najjednoduchšie povedané — od peniazi. Tie chybalovali a to nielen v posledných rokoch. Podľa V. oddelenia PAV poľnohospodarské vedy boli dokonca v období najväčšieho rozvoja trikrát horšie finančne ako veda technická, a v pomere k najvyspelejším krajinám Európy — osem až dvadsaťkrát horšie.

Napriek týmto nedostatkom sú výsledky našich poľnohospodárskych vied značné. V rokoch 1983 — 1986 iba vo výskumno-rozvojových ústavoch ministerstva poľnohospodárstva ukončili 4 312 prác, z ktorých do praxe zaviedli 2 125 úloh.

V rastlinnej výrobe výskumné a populáratorské práce sa sústredovali hlavne na chov a zavádzanie pestovania nových hodnotných, vysoko výnosných odrôd, odolných proti chorobám a škodcom, ako aj nepriaznivým prírodným podmienkam. Priniesli dobré výsledky, lebo z podrobnejšich porovnaní vyplýva, že poľské pestovanie obilia, zemiakov, repy, repky, krmovinových rastlín a strukovín, ako aj trávy nie je horšie ako v iných, oveľa bohatších krajinách. Mnoho našich odrôd registrovali a pestujú ich v krajinách, ktoré majú poľnohospodárstvo na najvyšej svetovej úrovni.

K najdôležitejším úspechom v rastlinnej výrobe treba zaradiť vystopovanie a zavedenie do poľnohospodárskej praxe dvadsať odrôd obilia, v tom deviatich odrôd ozimnej pšenice, ktoré môžu dávať úrodu vyše 100 metrákov z hektára. Preto, okrem iného, bolo možno vyradiť z pestovania mnoho zahraničných odrôd, za súčasného značného rastu úrody.

Významným výsledkom bolo zavedenie pestovania 21 odrôd zemiakov, v tom 12 jedlých a 9 škrobových. Medzi nimi 6 je odolných proti hŕdľatku zemiakovému (mäťwik) a 4 proti vírusu Y.

Uspechom našich šľachtiteľov bolo aj vystopovanie repky olejnej Jantar s dvojnásobne lepším chemickým zložením, čiže s nízkym obsahom kyseliny erukovej a glukoziolanov. Jej zavedenie do poľnohospodárstva umožnilo zvýšiť výrob oleja a repkového šrotu majúceho výživnú hodnotu, ktorá sa — podľa odborníkov — vyrovňa dokonca sójovemu šrotu.

Treba zdôrazniť aj výsledky dosiahnuté v pestovaní krmovinových rastlín. Spomeňme aspoň tri odrôdy kŕmnej repy, geneticky jednosemenné s vysokým obsahom suchej masy. Vyžadujú trikrát menej práce ako doterajšie odrôdy, ale umožňujú vystopovať z hektára viacnej bravčoviny ako zemiaky.

Pozornosť si tiež zaslužia výsledky v pestovaní nových odrôd hrachu úzkolistých, ktorí sa charakterizujú väčšou odolnosťou na poľahnutie a vysokou úrodnosťou, ako aj vliečieho bôbu. Poľnohospodárstvo obdržalo aj 20 odrôd nových tráv, ktoré dávajú o 30% viac výrobu v porovnaní s doterajšími.

Dôležitým výskumným smerom za posledných 5 rokov — v ktorom sa bude pokračovať aj v najbližších rokoch — bolo využívanie moderných technológií pestovania. Na základe všeestranných biologických, technických a organizačných výskumov — poľnohospodárstvo obdržalo komplexné technológie výroby zemiakov, obilia, repy, kukurice a strukovín. Vychádzajú z najnovších poznatkov v oblasti semeniarstva, ogrotechniky, ochrany rastlín a skladovania. Doterajšie výsledky v praxi potvrdili správnosť týchto riešení, lebo zaručujú vyššiu úrodu z hektára, napríklad ozimnej pšenice a jačmeňa o 8 až 10 q z ha, zemiakov o vyše 30 q z ha, repy o 40 q z ha. Najdôležitejšie pritom je to, že 25 — 30 percent zvýšenej úrody plne kryje zvýšené náklady. Ostatne — to je už vysoká prémia pre rolníka za odborné vedomosti, dodržiavanie agrotechnických terminov a presnosť.

V posledných 5 rokoch vypracovali tiež zdokonalené a modernejšie systémy hnojenia a ochrany rastlín s prihladnutím k potrebám ochrany prírodného prostredia. V Poľsku registrovali 140 nových pesticídov obsahujúcich menej aktívnych látok a v širšom meradle zaviedli integrované a biologické metódy ochrany plantáží, najmä skleníkových. Zlepšili sa tiež spôsoby využívania dusíka a mikroelementov, ako aj hnojenie fosforom a draslíkom, výpenie pôdy, ovocných záhrad, lúk a pastvin.

V oblasti meliorácie zaznamenajme nové zásady explotačie drenážnych systémov a zavodňovania, nové technológie dážďových zavodňovania šetriace vodu a energiu, ako aj nové techniky rekultivačných prác.

Zvláštny smer predstavovali práce v oblasti zvyšovania výroby ovocia a zeleniny najmä pozdvihovanie ich kvality, ako aj správneho rozloženia v čase ponuky ako na domáci trh, tak aj na vývoz. Z najdôležitejších výsledkov spomeňme:

- zavedenie nových druhov a odrôd stromov a jahodových rastlín, čo umožnilo zakladanie ovocných a jahodových záhrad z najhodnotnejších odrôd;

- zavedenie do praxe takých moderných agrotechnických prvkov technológie výroby, ako napr. racionálne hnojenie, formovanie a pristrihovanie stromov podľa druhov, regulácia úrody, patričné systémy sadenia;

- vypracovanie a zavedenie mechanizovaných technológií, najmä pestovacích prác spojených s prípravou ovocia k obratu, čo znížilo pracovné náklady, náklady na dopravu, energiu a palivá;

- zovšeobecnenie nových typov podkladov a rýchlych metód výroby škôlkárskeho materiálu;

- zavedenie do praxe metód pestovania paradajok a kapusty z priameho siatia do pôdy, ako aj zjednodušenej metódy vysadzovania paradajok;

- vypracovanie a zavedenie do výroby nových hnojív organicko-vápníkových a minerálnych typu Complet, tekutých kompletových hnojív používaných pri zavodňovaní a postrekovaní;

- vypracovanie metód dozrievania paradajok po zbore a skladovania v normálnom a kontrolovanom ovzduší.

Stránku pripravil: Z. RUTA

TECHNIKA V SLUŽBÁCH DODÁVATEĽOV

Oceňovanie kvality mlieka je stále predmetom nespokojnosti a sporov medzi rolníkmi a mliekarenskými družtvami. Dodávateelia neveria, že jednotlivé analýzy mlieka sa robia svedomite, podozrivajú pracovníkov výkupných stredísk, že sú nepočitiví, pritom tieto podozrenia nie sú často bezdôvodné.

Mimoriadne veľa sťažností je na oceňovanie obsahu tuku v mlieku, uskutočňované vo väčšine výkupných stredísk tradičnou gerberovou metódou, ktorá si vyžaduje veľkú presnosť a solidnosť v dodržiavaní zásad pri jej výkonávaní.

Od minulého roku mliekarenské družstevníctvo zisťuje obsah tuku v mlieku pomocou elektro-technického prístroja Milkotester — Minor. Vyrábajú ich a vlastne zatial iba montujú zo súčiastok dovážnych z Dánska.

Tento prístroj má tú výhodu, že v značnej miere vylučuje sub-

jektívitu v oceňovaní, hoci aj tu má svoj význam presnosť uskutočňovania analýzy pracovníkom, ktorý prístroj obsluhuje. Výsledok analýzy je viditeľný na počítačom prístroji; neexistuje obava, že pracovník zle prečíta výsledok. Okrem toho Milkotesterom možno vykonať okolo 80 — 100 analýz za hodinu, je teda značne efektívnejší, ako doteď používané.

Prístroj je drahý — stojí okolo 1 mil. zl. Zatial nemožno nimi vybaviť všetky zberne mlieka.

Mliekarenské družstevníctvo požiadalo tiež Plánovaciu komisiu o pridelenie 1,2 mil. dolárov na nákup súčiastok pre montáž 500 kusov zariadenia Promilk II., ktoré sa používajú na zisťovanie obsahu bielkovín v mlieku. Uvedený počet by stačil na presúmanie všetkého výkupovaného mlieka. Určenie obsahu bielkovín v mlieku je dôležité najmä pri výrobe tvrdých syrov.

ZELENÁ KRONIKA

GRANULOVANÁ RAŠELINA

Novinku pre trh hlásia št. majetok Torfol, podnik pre poľnohospodárske využitie rašelin v Poznani. Začiatkom roku 1988 má začať pracovať prvá výrobná granulovaná suchá rašelina v štátoch RVHP. Veľkou prednosťou tohto preparátu je predĺžené obdobie učinku. Zlepšuje štruktúru pôdy a obsahuje všetky hnojivové mikroelementy a makroelementy. Používanie granulovanej rašeliny prinesie aj veľké úspory v doprave.

Je to patent doc. Zbigniewa Habera z Poľnohospodárskej akadémie v Poznani. V súčasnosti sa pracuje na príprave technológie sušenia rašelinového preparátu. Budú ho vyrábať v Biskupiciach, kde už roky spracúvajú normálnu rašelinu, ktorú fažia z dna retenčnej nádrže. Kupujú ju odberatelia v celom Poľsku a využívajú v poľnohospodárstve pri pestovaní mestskej zelene.

SÚŤAŽ O ZLATÉ PERO

V tradičnej súťaži Života O zlaté pero, organizované pre najlepších dopisovateľov nášho časopisu, boli na porade vo Vyšných Lapšoch rozdané ceny za rok 1987. Vítazom súťaže, podobne ako vlni, sa stal krajan EUGEN KOTT z Dolnej Zubrice pred JOZEFOM MIRGOM z Novej Belej. Ďalšie mesta obsadili: Bronislav Knapčík z Mikolowa, Anton Pivočarčík z Kacviny, Helena Strončeková z Nedece a Zenon Jersák zo Zelova.

Laureátom súťaže srdečne blahoželáme a všetkých dopisovateľov už pozývame do ďalšej súťaže O zlaté pero v roku 1988.

Carl Lewis

Jackie Joynerová

Hviezdy za peniaze

Amatérstvo v športe sa čoraz častejšie stáva fiktívnym pojmom. Aj o tejto oblasti života v čoraz väčšej mieri rozhodujú peniaze. Tak napr. tohoročné ľahkoatletické majstrovstvá sveta v Ríme slúžili nielen odovzdaniu medailí najlepším v tomto športe, ale zároveň určili „kurz“ ich hrdinov, ich cenu na pretekárskej burze. Hodnota jedných stúplla, zase akcie iných klesli. Taký je život.

Ked dnes organizátori atletických mitingov chce mat na nich najväčšie hviezdy, musia mať predovšetkým patričné fondy na odmeny, dodajme — primerane vysoké. Bez nich dnes nemožno ani snívať o dobrém, efektom obsadení pretekov. Prednedávnom francúzsky časopis L'Equipe uverejnil v tejto veci celý rad údajov aj s cenami najväčších hviezd, z ktorých niektoré uvádzame. Záujemci o ten-

HVIEZDY SVETOVEJ ESTRÁDY

NICOLE

Je to mladá západonemecká speváčka, ktorú však už dobre poznajú mnohí milovníci populárnej hudby. Stala sa známa náhle a nečakane už pred piatimi rokmi, kedy sa zúčastnila súťaže o Veľkú cenu Eurovízie. Spievala pieseň Trochu mieru od skladateľa a vydavateľa Ralfa Siegela a stala sa víťazkou tejto známej európskej súťaže. Druhý veľký úspech dosiahla Nicole tento rok na medzinárodnom festivale Bratislavská lýra. Predstavila sa opäť skladobou Ralfa Siegela. Pieseň pre svet, ktorá mala u poroty a obecenstva mimoriadny úspech. A tak nečudo, že získala druhé miesto a Cenu publiku.

Nicole začínala spievať veľmi skoro. Už ako štvorročná po prvý raz vystúpila na verejnosti s populárnu piesňou Študent z Upsaly. Ked mala dvanásť rokov, začala sa učiť hrať na gitare a na akordeone, ba navštěovala i hodiny baletu. Najviac ju však pritahovala gitara, s ktorou neskôr absolvovala viaceru súťaži. Na jednej z nich ju počul spievať Robert Jung, ktorý hned vycítil v nej veľký talent a pozval ju na skúšky do Mnichova. Ich spolupráca trvá podnes, Jung jej podnes robí manažéra.

Po víťazstve vo Veľkej cene Eurovízie Nicole nahrala odmenený skladbu na platňu, ktorú si kúpili vyše štyri milióny poslucháčov. V Dánsku, Švédsku a NSR získala platinové platne, kym v Rakúsku, Belgicku, Holandsku a Nórsku zlaté platne. Krátko potom sa Nicole na istý čas odmlčala. Spôsobili to materské povinnosti. Totiž Nicole sa vydala a narodila sa jej dcéra Marie-Clarie. Nedávno jej však vyšla v NSR ďalšia LP-platňa nazvaná Nenechaj ma samotnú, ktorej autormi je dvojica tvorcov Siegel-Meinunger.

to šport potom ľahšie pochopia, prečo na pretekoch u nás chýbajú najväčšie atletické slávy. Jednoducho nemôžeme si to dovoliť.

Podľa spomínaného časopisu možno zvlášť vymedziť sedmičku superhviezd. Najdrahší je štvornásobný olympijský majster z Los Angeles a viačnásobný majster sveta Carl Lewis, ktorý za účasť na mitingu berie 25 až 35 tisíc dolárov, závisle na tom, či startuje v jednej alebo dvoch súťažiach. Spravidla Levisa sprevádza sestra, diaľkárka Carol a manažér. Na dôvažok Lewis vždy kladie organizátorom podmienku, že musí bývať v inom hoteli ako ostatní pretekári.

Ďalšia americká hvieza Edwin Moses nemá takéto požiadavky, ale aj on chodi na mitingy s manželkou, poradcом, ktorého tiež sprevádza manželka. Žiada však k svojej dispozícii automobil so šoférom a tlimočníkom. Organizátori majú zato istotu, že za 25 tis. dolárov predstaví svoju vysokú triedu. 20—25 tis. dol. berie tiež Maročan Said Aouita, pričom problémom je len to, na akej trati bude bežať. Aj jeho štart je zárukou behu na najvyššej úrovni. Napr. v Paríži iba za príchod na štart dostal 25 000 dol. a za prekonanie svetového rekordu ďalších 20 000.

Kanaďan Ben Johnson neboli donedávna príliš drahý. Kanadskému manažérovi doteraz stačila suma 30 tis. dolárov za 7 štartujúcich športovecov (okrem Johnsona ešte Issajenková, McCoy, Baileová, Sharpe a ďalší). Johnsona „hodnotili“ na 10—15 tis. dolárov, ale po rímskom superrekordre (100 m — 9,83 sek) jeho hodnota dvojnásobne stúpla. Za jeho stovku bude treba na budúci rok zaplatiť 25 tis. „zelených“.

K sedmičke najdrahších patrí ešte anglický bežec Steve Cram, švédsky výškar Patrick Sjöberg a sovietsky svetový rekordér v skoku o žrdi Sergej Bubka, kto-

rý je však na rozdiel od západných hviezd oveľa lacnejší. Za jeho štart (často do konca neistý) dostáva emisár ľahkoatletickej federácie ZSSR asi 7—8 tis. dolárov. Organizátori sa snažia často doložiť ešte niečo samemu majstrovi, čo však vyvoláva nepriaznivý ohlas, ako bolo napr. so sumou 10 tis. dol., ktoré dostal v Paríži po historickom rekorde 6 metrov. Vôbec ľahkí atléti zo socialistických krajín nie sú drahi, hodnoti sa ich prieberne na 500—2000 dol.

Zeny sa hodnoti oveľa nižšie. Pomerne dobrú ponuku môže dosiať napr. Jackie Joynerová — 3—5 tis. dol. za start v skoku do diaľky, ale už 10 000 za sedemboj. Sprintérka Evelyn Ashfordová dostávala prieberne 3—5 tis. dolárov (dnes už menej). Za Joynerovou sú dnes Bulharky: výškarka S. Kostadinová (3—4 tis.), a prekážkárky G. Zagorčevová a J. Konkovaná (1,5—2,5 tis.). Spomeňme ešte ďalších známych atlétov: G. Foster (110 m prek.) 5—6 tis., B. Reynolds (400 m) 7—10 tis., T. Vigneron (žrd') 4 tis., V. Banks (trojskok) 3 tis., H. Schmidt (400 m prek.) 3 tis., Ch. Markov (trojskok) 2 tis., J. Sedych (kladivo) 1000 dol. Chýbajú v tomto zozname maratónici; je známe že napr. Portugalcán C. Lopez dostal za rekordný beh v Rotterdame 120 tis. dol.

Treba tu však poznamenať, že vôbec ľahkí atléti sú platení veľmi nízko. Pretekári v iných športových odvetviach zarábajú oveľa viac. Napr. príjmy pästiarskych profesionálnych majstrov sveta dosahujú mnoho miliónov dolárov. Vôľa zarábajú tiež prední tenisti, futbalisti, hokejisti a ďalší.

Kde sú tie časy, keď štvornásobný olympijský majster Jessie Owens, aby si zarobil trochu peňazi, musel sa pri konci svojej kariéry pretekať v cirkuse s koňmi.

JÁN KACVINSKY

O tejto speváčke je známe, že si vyberá piesne s textami, ktoré sa prihovárajú širokemu poslucháčskemu zážemu, pretože je v nich reč o dorozumení a pochopení, o mieri a priateľstve. A tak nečudo, že spolu s ďalšími známymi západonemeckými speváckami nahrala dvojalbum, ktorý

Majster čarodejník a jeho učen

Išla raz jedna chudobná žena cez tmavú horu a viedla za ruku svojho najmladšieho synčeka. Cestou si aj poplakala, lebo doma deti neúrekom a nemala ich ako nachovať a vychovať.

Zrazu sa spopod jedného duba zdvihol akýsi človek. Keď videl, ako žena prelieva horúce slzy, spýtal sa, čo ju trápi, a ona mu porozprávala o svojej biede. Neznámy človek ju utešoval. Povedal jej, že je krajcir, vraj chlapča vezme do služby a po troch rokoch prepustí.

Nebola to pravda. Ten človek neboli krajcir, ale mocný čarodejník. Matka však mala o starosť menej a radostne sa pobrala domov.

Čarodejník vzal chlapca za ruku a zaviedol ho do jednej jaskyne. Tu sa musel malý Janko priútať čiernemu umeniu. Netrvalo dlho a učiel prevýšil svojho učiteľa. Keď sa už schylovalo ku koncu tretieho roka chlapce utiekol z čarodejníkovej jaskyne a nahlil sa k matke.

Dobrú matičku plakala radostnými sŕzami, keď videla, ako jej syn vyrástol a znochen. Janko povedal:

„Mamička, o týždeň budú tri roky, čo som u majstra učením. Musíte za ním zájsť a žiať ho, aby ma z učenia prepustil. On vám ukáže kdeľ holubov a povie vám, aby ste si medzi nimi našli svojho syna. Lebo holuby, aby ste vedeli, nie sú nijaké holuby, ale sami chlapci, ktorých si majster pobral za učenov. Keď holubom naspô hrach, dívajte dobrý pozor, ktorý holubok nebude zobrať, ale od radosti trepotat krídelkami. To bude váš synček.“

Po týždni išla matka za čarodejníkom a pýtala sa syna. Starec však medenú trúbku, zatrúbil na všetky strany a vzápäti sa k nemu zlietol kŕdeľ holubov. Keď im nasypal hrachu a všetky holubky usilovne zobkali, čarodejník kázal matke, aby si medzi nimi našla svojho syna. Znička dávala pozor na jedného, ktorý nezobal, iba radostne skackal a trepal krídelkami. Na toho holubku ukázala a čarodejnícky majster jej musel syna vrátiť.

Janko sa teraz vyznal vo všetkých čarodejníckych figóch. Doma povedal svojmu stáručkemu otcovi, počestnému, ale chudobnému prištipkárovi:

„Pomôžem vám z biedy, ale nie naraz. Prenemím sa najskôr na kravu, potom na

vola a napokon na ovcu. A vy ma zakaždým zavediete na jarmok a utfžíte peknú kôpku peňazí. Ale varujte sa začarovať ma na koňa, lebo stratíte všetok osoh a mne veľmi ublížite.“

Prištipkár teda začaroval syna najskôr na kravu, potom na vola potom na ovcu a vždy na tom dobre zarobil. Postavil si novú chalupu a viac už nepoznal, čo je hlad. Ale skupánstvo mu nedalo pokoj. A hoci ho syn varoval, aby ho na koňa nepremieňal, zaviedol ubohého chlapca na jarmok. Tam už čakal čarodejník. Cheel koňa kúpiť a nukal zaťko, že chamitivý otec mu ešte polovicu spustil.

Tak si čarodejník znova chytil mûdreho Janka do svojej siete. Zaviedol ho do maštale, priviazał o reťaz, níz mu nedaval žrat a bijal ho bicom. Ubohý konik od bolesti tak vzdychal, že napokon sa nad ním zľutovala čarodejníkova služka. Vošla do stajne a daťa vyhladovanému konovi žrat, ba odviazala ho aj z reťaze, lebo ju náremne skormucoval jeho údel.

Janko ihneď dostal svoju pravú podobu, podákoval sa dievčatu, ale zo strachu pred majstrom vyletel ako vrabec na strechu a začal tam radostne čvirkat.

Lenže čarodejník spoznal chlapca aj vo vrabčej podobe. Razom sa zmenil na čiernu vranu a pustil sa za ubohom vtáčatom. Vrabec letel, kolko mu sily stačili, ale rozrúrená vraná mu bola v päťtich. Vysilená vrábča spadlo napokon do kráľovskej záhrady a nasrená vraná s otvoreným zobákom už krúžila nad ním. V poslednej chvíli sa však Janko stihol premeniť na orieška, ale čarodejník sa ihneď zmenil na vrabca a polovačka sa začala znova.

Práve v tom čase sa po záhrade prechádzala princezná. Zbadala, ako sa dve vtáčence bijú, a pomyslela si: prepánajána, aká nevraživosť to len vladne aj medzi takými stvoreniami! Svet je samá vojna.

Janko už bol na kraji so silami. Nevládal rozrúrenému vrabcovu ufrknutí, zmenil sa však na krásny prsteň a nastokol sa princezné na prst. Vzápäti zmenil podobu aj prsteň a už tu stál švárný Janko. Mládenec povedal princezné, v akej je tvrdzi, a vystrihal ju pred čarodejníkom, ktorý vraj istotne príde na kráľovský dvor, aby od nej prsteň vymánil.

VRATISLAV SPILKA

Čimpak to voní?

Čimpak to asi voní, čím,
předsňka, kuchyň, pokojíček —
od oříšků či od jablíček?

Je to snad něčím jinačím?
Třeba tím bílým ránem,
nebo sladkým marcipánem,

co mamka hněte na válku
do šišticek a oválů?
Tak čím to vlastně voní, čím?

Jmelim snad? Nebo jehličím?
Jaká čarodějná kouzla
najednou do bytu nám vklouzla?

Jistě to není ledačím.
Nejsou to kvítky ve džbánu,
bábkovka, odvar z heřmánu?

Cukrátka s nitkou na větévky?
Smažená houska do polévky?
Čím to dnes všechno voní, čím?

...Na tisíc je těch vůní, věř mi,
když k lidem pootevřenými dveřmi
mír vejde v čase vánočním.

JURAJ FAJČÍK

Sánkovačka

Za dedinou vichor
na chvíľku stíhol.
Prestal padat
sniežik biely,
aby deti uvideli,
že z vršku tá sanica
je sánkarska diaľnica.

Z KLENOTNICE L'UDOVEJ HUDBY

323 ZDRAVE ŠČAŠČE, POKOJ SVATI

(pri chodení po spievankách – na Štvrtý večer)

Larghetto

Korňa (Kysuce), 1976
ženy

*Zdra - ve Šča - šče, po - koj sva - ti, vin - ťu - je - me vam,
naj - prv pa - nu hos - po - da - ru, aj va - ťim d'et - kam,
zda - ťe - ka ře - bo - re - mo, po - vi - nu vam
ňe - ře - me, to vam po - ve - me.*

Zdrave, Ščašče, pokoj svati
vinšujeme vam,
najprv panu hospodaru.
aj vašim d'etkam.
(: Zdáleka sa bereme,
novinu vam ňešeme,
to vam poveme. :)

Narodžilo sa nám džeča,
v mešče Betleme,
ono leži řeboratko
na holej slame.
(: Ono leži zimu mre,
Maria ho koľebe,
to džeča male. :)

VLADIMÍR REISEL

Vtáča v zime

Sedí vtáča na haluzi,
nespieva, len roni slzy.
Hlad ho morí, neborák.
Čo položiť do zobáka?
Semiačok niet v tráve, v kričku.
Kto by mysel na pesničku!
Videli ho hlapci malí,
vzápäť si povedali:
„Ostane to vtáča nemé?
Zrniečka mu nasypeme,
aby na jar v strmej stráni
spievalo nám ako vlani.“

TOMÁŠ JANOVIC

Zimné riekanku

Prvá vločka, druhá vločka,
Kto je dobrý, ten sa dočká.
Vonia med a oplátky.
Tešíme sa na sviatky.

Pod stromčekom ležia dary.
Riekankám sa v zime dari.
Jazyky nám rozhýbu,
ale pozor na chybú!

Rytier, rýdzi, ryba, ryha —
ako sa nám jazyk mihá!
Koza, kolo, konope —
dobre je nám pokope.

Celý svět byl
stříbrně bílý —
lesy, pole i sady,
domky i domy i
hrady, dvory i
ploty i kůly, bílé
teď byly i voňa-
vě úly, jedle i
duby i akáty, vý-
věsní cedule i
plakáty, i ten
můj kbelíček od
tátý...

Byl tichý večer, klidný a pokojný.

Vrabec Pírko seděl u komína a ohříval si záda.
Sedí, sedí, rozhlíží se a najednou se polekal, div
se neskuálel ze střechy — kde se vzala, tu se
vzala, objevila se před ním černá kočka!

Ale nedivala se zle, neskočila po něm, ne-
chňapla packou, spíš se usmála a potom se ztra-
tila jako černý stín potichoučku za komín.

Jednom cestíčka z plyšových tlapek po ní zús-
tala na stříbrné střeše.

Vrabec Pírko si oddechl, ale bylo mu to moc
a moc divné. „Proč ta kočka byla na mne tak
hodná? Proč?“ ptal se sám sebe. Nevěděl. A
když se koukl na večerní nebe a uviděl mezi
mraky viset zlatý měsíc, zeptal se ho: „Proč?“

A měsíc se zlatě usmál a řekl:

„Protože...“ Ale už nedořekl. Přikryl ho
bílý mrak, obrovská perina plná sněhu.

Vrabec Pírko se odpovědi nedočkal a na hodnou
kočku dočista zapomněl. Ohříval si záda o ko-
mín a zdálo se mu, že zaslechl tiché zvonění
zvonů, které k němu přicházelo odněkud z dálky
po stříbrných závějích.

Poslouchal tiché zvonění zvonů a nevěděl, že
se už ve vaně mrská vypasený kapřík.

Ze dárky už leží schované ve skřini.

Ze si lidé k svátkům všechno dobré přejí.

Nevěděl, že vánoce už přicházejí.

1	2	3	4	5	6

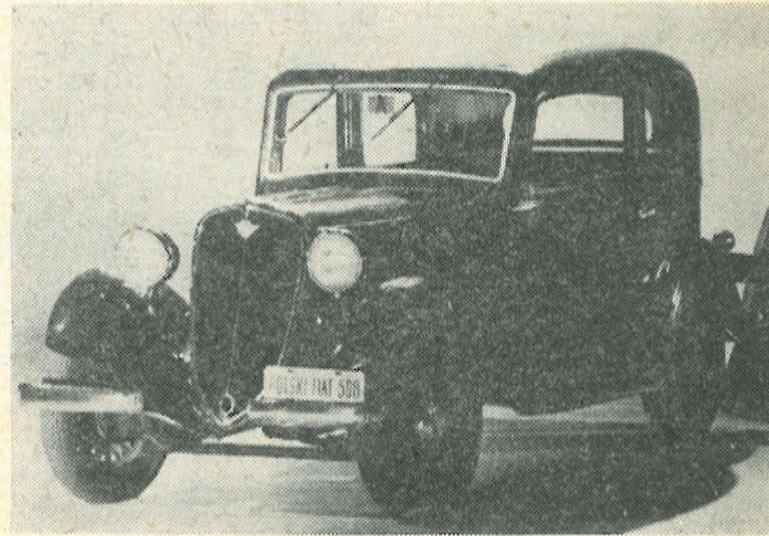
KRÍŽOVKA.

Tajnička ukrýva meno vtáka, ktorý je podobný vrane a žije na otvorených priestranstvách so skupinami stromov, v parkoch a cintorínoch. Rozlúštenú krížovku pošlite na adresu našej redakcie. Medzi autorov správnych tajničiek rozlosujeme slovenské knihy. Nezabudnite však uviesť svoj vek.

1. náradie na kosenie, 2. Katarína (domácky), 3. kurča, 4. oblak, 5. čo robí kukučka, 6. opak záporu.

Z DEJÍN AUTOMOBILovej DOPRAVY

V Poľsku po I. svetovej vojne začal sa rozvíjať automobilový priemysel. Vedľa automobilov montovaných na licencii podnikov General Motors, Renault, Fiat a iných, vznikli vlastné prototypy, ktoré boli dielom poľských konštruktérov. Na snímke: FIAT 508 montovaný v Poľsku od roku 1932.

ZO ŠÍREHO SVETA

LENINGRAD. Začala sa na 20 rokov najplánovaná úplná rekonštrukcia Ermitáže — jedného z najväčších múzeí na svete. Pri zachovaní tradičných interiérov bude Ermitáz väčšia a prestranejšia. Ku komplexu múzea pripojia — po generálnej rekonštrukcii — susedné budovy, v ktorých budú inštalované petrohradské interiéry z minulých storočí. 70 percent miestnosti múzea bude zmodernizovaných. Počas celej rekonštrukcie bude Ermitáz prístupná pre navštěvníkov.

PLZENSKY PRAZDROJ má už 145 rokov. Vyrába ročne 3 milióny 260 tisíc hektolitrov piva, ktoré sa na svetovom trhu teší najvyššemu uznaniu. Využíava ho hlavne do NSR, Československa, Švajčiarska, Švédsku a USA. Došlo nespočetné množstvo medaili a diplomov. Prednedávnom mu udeliли zlatú medailu ľustavu Monde Selection v Bruseli. Pri príležitosti jubilea pripomienali, že pivo na okoli Plzne varili už od stredoveku.

REFLEKTORY VO VESMIRE. Na počest stého výročia Eifelovej veže chce európska kozmická agentúra v roku 1989 umiestniť na obežnej dráhe okolo zeme, vo výške 800 km, šnúru 100 reflektorov s celkovým obvodom 25 km, ktoré bude v noci svietiť slnčením odrazom a bude obiehať zem každých 90 minút.

JUŽNÁ KÓREA prežíva rýchly hospodársky rozvoj a v tomto finančnom roku, napriek vnútorným politicko-spoločenským ťažkostiam, prekročí bariéru 100 miliárd dolárov hrubého národného dochodku. Hodno pripomieniť, že ešte pred 10 rokmi Južna Kórea prekročila iba 10 mld. dolárov.

NEBEZPEČNÁ HRA. Americký geofyzik a seismológ Jack Evernden tvrdí, že následkom uskutočnenia nukleárnych pokusov na americkej vojenskej strelnici v Nevadskej púšti, praská už vrchná skalná vulkanická vrstva stolnej hory. Následkom týchto pokusov vznikli tiež trhliny, cez ktoré môže preniknúť rádioaktívne žiarenie. Vedec navrhuje, aby v budúcnosti boli nukleárne pokusy uskutočnené značne hlbšie alebo na celkom inom mieste. V inom prípade sa musí počítať s nevypočítateľnými následkami.

LEN PRE ŽENY. V emiráte Abu Džabi (ang. Abu Dhabi) na chádzajúcim sa pri Perzskom zálive, kde celá moc, aj v rodine, je výlučne v rukách mužov, otvorili prednedávnom banku len pre ženy, v ktorej nesmú zaistenávať mužov. Výnimkou je len riaditeľ. Vstup do banky majú iba ženy. Môžu si zakladať kontá a deponovať v sejfoch šperky, ku ktorým muži nemajú prístup.

IZRAELSKÝ KIBUC Lahav v severnej časti púšte Negev, južne od Tel Avivu, založil múzeum beduínskej kultúry, ktoré je jediným na svete. Negev je najjužnejšie vysunutou oblasťou Palestíny, ktorej severnou hranicou sú úbočia judejských hôr, východnou úvoz Araba s riekou Jordán a západnou Sinaj. Na juhu sa opiera o Eliat a jordánsky záliv Akaba. Negev je celá púšťou okrem severnej časti, ktorá hraničí s Judeou. Pastierstvo a obchodovanie sú od stáročí hlavnou prácou obyvateľov. Na Negev, hľadajúc pastviny, prišiel patriarcha Abrahám, jedna z dôležitých postáv Starého zákona. Kočovali tu jeho synovia: prvorodený Izmael, otec Edomitov a Izaak, ktorý mal zhoriet na obetnom oltári. Tu bývali príslušníci Izraela po odchode z Egypta a pred príchodom do zasluženej zeme Kaakaanu. Odiaľ posielal Mojžiš vojakov do Kasnaanu. Pri obsadzovaní zasluženej zeme, Negev dostal Siimeón a Juda, ktorí po čase prebral územie staršieho brata. Za kráľovských čias bola Negev leňom Juhu, južného kráľovstva s dynastiou Dávida v protiklade k severnému kráľovstvu Izraela.

Negev, v Starom zákone považovaná za krajnu uragánov, úvozov a divokých zvierat, je podnes svedectvom tradícií verejnej odvekým zvykom a životom kočovných Beduínov. Podelení na kmene, klany a rody naďalej bývajú pod šiatrami, ako voľakedy Abrahámu a zaoberajú sa hlavne pastierstvom. Svoje tovary predávajú v hlavnom meste Negevu — Beer Šeba (heb. Beer sheva), meste z čias Abrahámovych.

BERLÍN. Jednou z turistických atrakcií Západného Berlína je Muzeum cukru. Jeho budovu zdobi včer ve tvaru cukrové répy. V muzeu lze shlédnout expoziciu ukazujúcu historiu výroby cukru. Jsou tam staré dokumenty, mědirytiny a modely mlýnů na výrobu cukru z cukrové třtiny, užívané před staletimi v Číně a Bolívii. Je tam rovněž unikátní knihovna s největší sbírkou monografií v různých jazycích, věnovaných dnešku a historii cukrovnického průmyslu.

VÍŠ, ŽE...?

REPRINT „VESELKY“. V listopadu uplynulo 80 let od smrti Stanisława Wyspiańskiego. Při této príležitosti krakovská odbočka Ossolineu vydala reprint prvého autorizovaného vydání „Veselky“, ktoré se v kvetniu 1901 objevilo v knihkupectví Gebethnera v Krakově. Prapremiera „Veselky“ na scéne Malého divadla v Krakově sa konala 16. marca 1901; byl to obrovský úspech. Prvni vydání „Veselky“ vyšlo na vlastní náklad autora v tiskárně Jagellonské univerzity v Krakově v počtu 2050 výtisků.

Reprint vyšiel nákladem 10 tisíc výtiskov s doslovom prof. Jana Nowakowského. Obálka, titulná stránka i daši stránky „Ve-

selky“ jsou stejné ako ve vydání z roku 1901; byly zachovány všechny rysy tiskařské úpravy a výber typu písma, charakteristické pro Wyspiańskiego.

POŠTOVNÍ SCHRÁNKA. Má svou bohatou historiu. Jejím prototypom boli dva označené plachetné kamene, pod nimiž námořníci na Mysu dobré naděje v 17. storočí ukládali dopisy pro své volené. Na miesto určení je dovážely plachetnice, ktoré tu přistávaly. O několik desítek let později se tento zvyk začal napodobovat ve Francii. Kameny nahradila dřevěná schránka. Během doby se poštovní schránka všeobecně rozšířila v rozmanitých tvarech a barvách. V NDR se udržel zvyk neobyčejných domácích poštovních schránek ve tvaru domků, sudů, úlu, nymph apod.

TAKÝ JE ŽIVOT

● Podobne ako naši predkovia aj my radí hľadíme do budúcnosti. Aj keď sa k tomu nepriznávame, predsa pozéráme do horoskopov a rôznych predpovedí. V tejto oblasti si najväčšiu slávu získal Michal Nostradamus z Notre Dame, francúzsky lekár a astrológ židovského pôvodu na dvore Katarína Medicejskej v 16. storočí. Bol lekárom Karola IX. a stal sa známy bojom s epidémiou moru v Aix a Lyone. Ale po čase sa venoval pozorovaniu hviezd v observatóriu v Salon. Z týchto pozorovaní sa od roku 1555 zrodili astrologické kalendáre s predpoveďami, najskôr na krátke obdobie a potom dlhodobé, ktoré vzbudili obrovský

Najlepšou výchovou detí je výchova dospelých a najlepšou výchovou dospelých je ich výchova ešte v detskom veku. (J.A. Komenský).

Nečítaj preto, aby si odporoval a vyvracal, ani preto, aby si veril a povážoval za nevyvratiteľné, ale preto, aby si zvažoval a uvažoval. (F. Bacon)

Radosť musíme čerpáť nie z iných, ale zo seba. (Sokrates)

Najväčšou prekážkou nášho vedenia je to, čo vieme, a nie to, čo nevieme. (Cl. Bernard)

Nie je majster ten, ktorý začne, ale ktorý dielo dokoná. (Slovenské príslove)

záujem a získali si popularitu. Nostradamus sa stal oblúbencom kráľovského dvora. Jeho predpovede, stále nanovo čítané, pretrvali do čias poslednej vojny a okupácie v Poľsku a podnes sa tešia veľkej popularite.

● V priebehu 24 hodín pracovnej schopnosti človeka podliehajú značným výkyvom. Vedecké pozorovania dokázali, že najefektívnejšie človek pracuje medzi 9. — 11. hod. ráno a okolo 15. hod. popoludni. V Poľsku pripada najnižšia efektivita človeka na máj a jún. V ostatných mesiacoch rastie od septembra do novembra, v decembri klesá, v januári a februári opäť pomaľy, ale systematicky klesá.

● Prednedávnom dvaja americkí psychológovia uverejnili anketu o vydarených manželstvách. Jej účastníkmi bolo 224 manželských párov, ktoré tridsať rokov žijú v absolútnej zhode a harmonii. Autori ankety — Gerald F. Wilbur a John Cochran takto vidia pravidlá, ktoré treba dodržiavať, ak manželia chcú trvale dobre spolužívať:

- denne daj pocití partnerovi, že ho miluješ;
- hádky sú celkom prípustné, ale „nepredĺžuj“ vzájomné nepriateľstvo;
- nedovol, aby tretia osoba spolužihodnovala o vašich veciach;
- daj partnerovi čo najväčší pocit slobody;
- nedovol, aby deti boli nepriateľsky naladené voči ktorémukolvek z vás;
- nikdy netrestaj partnera „hladom lásky“.

● Mnohé odtučňovacie kúry niekedy robili zárazy a zároveň spôsobovali rozličné choroby. Rýchle odtučňovanie nie je totiž zdravé, naopak, býva nebezpečné. Západoneemecký profesor, ktorý sa 20 rokov zaoberal ľudmi s nadváhou dospel k záveru, že mierna nadváha môže byť priaznivá pre organizmus. Mierne moletní, zriedkavejšie ako štíhlí, chorlavejú na vredy žaludka a dvonastorníka, menej je medzi nimi neuróz. Majú miernejšiu povahu. Podľa spomenutého profesora, recept na miernejšiu nadváhu je následovný: výška minus 100, plus 20 percent. Vyplati sa vyskúšať.

● V honbe za senzáciou uverejnila americká tlač jednu pikantnú podrobnosť z mládenecích rokov Georgea Schultza. Podľa slov istého bankára z New Yorku (meno neuverejnili), bývalého kolegu Shultzza z čias ich spoločných štúdií na elitnej univerzite Princeton, dnes veľmi statocný konzervatívny štátny tajomník v Reaganej vláde bol v tom čase žartovným mládencom. Tak napr. v roku 1938 mal na zadnej časti tela vytetuvalného tigra, ktorý vraj bol univerzitným talismanom...

● Najstarší člen azerbajdžanskej rodiny Alikperovcov, tanecníkov na lane, má 75 rokov, najmladšia členka je päťročná. Starý otec a vnučka vystupujú spoločne a s nimi aj brat mladšej umelkyne a jej otec. Toto ľudové umenie pestujú Alikpercovci už 150 rokov.

Tentokrát sme vybrali jednoduché módne strihy pre budúce mamičky. Šaty si môžete ušiť aj samé podľa našich návrhov. Na šaty sú vhodné všetky druhy látok, vzorkované alebo hladké. Veľmi praktické sú šaty z úpletu. Nezabúdajte na doplnky — gorálky, náramky, náušnice a retiazky, ktoré šaty ožívujú.

ÚČESY

Opäť sú tu Vianoce, Silvester a karneval. Najmä v týchto chvíľach vži každá žena po peknom účesu, ktorý jej pristane. Samozrejme má byť módný a pritom by sa mal dať aj ľahko udržať. Charakteristickými znakmi dnešných účesov je ich prirodzenosť, vzdúšnosť a ležernosť, umocnená pastelovými farbami, kombinovanými melírami. Navrhujeme tri účesy, z ktorých si možno aj vyberiete vhodný pre seba.

1. Tento účes z krátkych vlasov môžu nosiť najmä ženy stredného veku. Kombináciou tupého strihu s mixom sa vytvorí pôsobivý účes, pri ktorom pramienky vlasov jemne padajú do tela. Účes sa dá urobiť aj zo slabších vlasov. Je vhodný nie len na denné nosenie, ale aj do spoločnosti.
2. Ľahký a vzdúšny účes z polohľadových vlasov je určený mladým ženám. Je vytvorený slabšou trvalou a doplnený melírom. Prirodzenú strapost vlasov dosiahnete pomocou tupirovania.
3. Strapatý účes, doplnený ozdobou — mašľou, si môžu dovoliť mladsie ženy. Pri jeho príprave použijete slabšiu trvalú, mierne natupívanie a doplnite farebnym melírom.

Snímky MÓDA

ZAPALENIE JAMY USTNEJ U OWIEC

Przyczyna zapalenia mogą być zatrucia pokarmem oraz podawanie pasz spleśniальных lub zawierających ostre, klujące ości. Z objawów zauważa się silne zaczernioną i bolesną błonę śluzową jamy ustnej. Pojawiają się na niej małe pęcherzyki wypełnione przezroczystym, żółtym płynem. Zwierzęta z trudem żują karmę i obficie się ślinią. Po paru dniach pęcherzyki pękają, a na ich miejscu powstają ran-

ki, które mogą ropieć. Podobne objawy występują przy pryszczyce, która równocześnie powoduje u owiec schorzenie racic i kula-wiznę. Przede wszystkim należy usunąć przyczynę schorzenia. Zwierzęta karmią się miękką, nie zepsutą paszą. Woda do pojenia musi być czysta i nie za zimna. Jamę ustną zwierzęcia należy przemywać odwarem z kory dębowej, roztworem nadmanganianu potasowego (6–8 kryształków na litr wody). Po przekształceniu głowy zwierzęcia na bok i do dolu, wlewając płyn za pomocą gumowej gruszki lub butelki, z boku pyska po rozchylaniu wag. Zapobieganie chorobie polega na nie podawaniu pasz, które mogą wywołać schorzenie jamy ustnej.

OBRZEK ZŁOŚLIWY

Na obrzeżku złośliwy chorują konie, bydło, świnie oraz ludzie. Zwierzęta zakażają się przez zanieczyszczenie ran ziemią, zawierającą zarazki obrzeżku złośliwego. Zarazki te znajdują się w każdej ziemi, najczęściej zaś

w ogrodowej oraz na gruntach podmokłych. Wkrótce po zakażeniu w okolicy rany powstaje gorący, twardy i bolesny obrzeżek, który po kilku godzinach staje się niebolesny, zimny i trzeszczący przy uciskaniu ręką. Z rany wypływa wydzielnina barwy brązowoczerwonej, w której widoczne są pęcherzyki powietrza. Jednocześnie temperatura ciała wzrasta do 41–42 stopni i zwierzę w ciągu 24 godzin pada. Przy udzielaniu pomocy przy porodzie, brudnymi rękami i narzędziami można zakazić samice zarazkiem obrzeżku złośliwego. Występują wówczas obrzeżki pochwy, a następnie wymienia, ud i krzyża — i zwierzę pada w ciągu jednej doby. Ponieważ choroba bardzo szybko kończy się śmiercią — trzeba natychmiast wezwać lekarza. Przy udzielaniu pomocy w czasie porodu należy zachować całkowitą czystość rąk i narzędzi. Wszelkie rany, nie czekając na pokazanie się ropy, zasypywać proszkami sulfamidowymi. Przy braku proszków trzeba często przemywać rany wodą utlenioną lub nadmanganianem potasowym (lekką różowym).

WŚCIEKLIZNA KONI

Na wściekliznę mogą chorować wszystkie zwierzęta gospodarskie, dotyczy to także i koni. Początkowo po zakażeniu chore konie są niespokojne, rzą, przestępują z nogi na nogę, podrzucają głowę. Z jamy ustnej spływa cuchnąca ślina. Potem stają się napastliwe, napadają na inne zwierzęta i gryżą je. W napadach szalu nie zważając na przeszkoły idą naprzód, wspinają się na ściany, wszyscy gryżą, co mogą dosięgnąć. Gdy atak szalu minie, konie stoją zamrozone, opierają głowę o ścianę lub żłob, wkrótce dołącza się porażenie nerwów i trudność w polkaniu pokarmu oraz oddychaniu. Jednocześnie następuje porażenie zadu — zwierzę nie może się podnieść na tylnych nogach i w krótkim czasie pada. Nawet w wypadku podejrzenia o wściekliznę należy natychmiast powiadomić lecznicę i posterunek MO czy urząd gminy. Leczenia przy wściekliznie nie stosuje się. Za zwierzę ubite na polecenie lekarza, skarb państwa plac odszkodowanie.

HENRYK MACZKA

ZUZKA VARÍ

NA VÁNOCE

PEČENÝ KAPR PETRA VOKA. Rozpočet: 4–5 porcí kapra, 5 lžic oleje, 2 lžice másla, 1 menší cibule, 5 žampiónů, 2 sterilované papriky, půl citrónu, 2 lžice hladké mouky, 3 lžice šlehané smetany.

Kapr vykucháme, zbabíme šupin, podélným řezem rozdělíme na dvě půlky a vykostime. Půlky opláchneme ve vlažné vodě a osušíme utěrkou. Z masa nakrájíme porce, osolíme, opečeme a posypeme hladkou moukou. Takto připravené porce kapra opečeme na oleji po obou stranách dozlatova a vyměme. Do výpeku vložíme oloupanou a nadrobno pokrajenou cibuli a očištěné, na plátky nakrajené žampióny, podusíme, přidáme ušlehanou smetanu, dochutíme citrónovou šlávou a dosolíme. Stavu zjemníme máslem, vložíme do ní kapra a společně dusíme.

Při podávání přelévame kapra smetanovou omáčkou a zdobíme plátky kapie. Vhodnou přílohou jsou vařené brambory.

PSTRUH PO TATRANSKU. Rozpočet: 4–5 menších pstruhů, 150 g uzené slaniny, 1 cibule, 100 g žampiónů, 2–3 rajčata, 1 lžička mleté papriky, 2 lžice hladké mouky, sůl, petrželenová nať.

Vykuchané pstruhы opláchneme ve vlažné vodě, osolíme a obalíme v mouce promichané s paprikou. Slaninu rozkrájíme, rozechřejeme a rozkvaříme. Cibuli nadrobno nakrájíme, osmaňme na rozechřaté slanině a do takto připraveného základu vložíme obalené ryby a ze všech stran opečeme. Žampióny očistíme, nakrájíme na plátky a přidáme k rybě. Pečeme společně doměkk.

Při podávání poléváme pstruhu směsi žampiónů se slaninou a cibuli a zdobíme půlkou oloupaného rajčete. Vše posypeme drobně sekánou oloupanou nať. Jako přílohu podáváme vařené brambory s plátkem citrónu.

PEČENÝ CANDÁT PODLE BASTÝŘE. Rozpočet: 4–5 porcí candátu, 1 lžice másla, 4 lžice oleje, 1 cibule, 2 rajčata, 2 lžice hladké mouky, 1 lžice sladké papriky, strouhaný sýr, pepř, sůl.

Z oškrabávaného, vykuchaného a opláchnutého candátu nakrájíme porce, osušíme utěrkou, osolíme, opečeme a mírně posypeme mletou paprikou. Jednotlivě připravené porce obalíme po jedné straně v hladké mouce a pečeme na oleji po obou stranách. Nakonec naskládáme na pekáček. Oloupanou cibuli nakrájíme na plátky a krátké podusíme na másle a navršíme na porce candátu, pak položíme na každou porci 2 plátky oloupaného rajčete a posypeme strouhaným sýrem. Takto upravené porce dáme do trouby krátce zapéci. Sýr nesmí být zabarvený, jen rozpuštěný. Jako přílohu brambory a plátek citrónu.

ZAPEČENÉ MÁSO SO SYROM. Rozpočet pre 4 osoby: 500 g bravčového alebo teliacieho mäsa, 0,5 dl oleja, soľ, mleté čierne koreniny, 100 g tvrdého syra, 25 g masla.

Umyté a utierkou osušené mäso pokrájame na uhladné rezne, mierne ich naklepeme, osolíme, okoreníme a prudko opečeme na rozohriatom oleji. Mäso uložíme do nádoby z jenského skla, zalejeme zvyškom oleja, posypeme postruhaným syrom, poukladáme plátky masla a zapiečieme vo vopred vyhriatej rúre. Podávame so zemiakmi a zeleninovým salátom.

PEČENÁ BRAVČOVÁ PEČENKA. Rozpočet pre 6 osôb: 1 kg pečienky, 100 g masla, 250 g údenej slaniny, 180 g cibule, petržlenová vňať, 2 mrkvky, 0,5

dl koňaku, 10 g hladkej múky, 1,5 dl hovädzieho vývaru.

Na panvici rozpustíme maslo a pečienku v celku oprážime zo všetkých strán. Odložíme ju na rozohriatú tanier. Umytú mrkvku pokrájame na kocky alebo na kolieska a údenú slaninu na kocky. Do opráženého masla pridáme mrkvku, nadrobno nasekanú cibulu a nadrobno nasekanú vňať. Oprážime do zlatista, pridáme hladkú múku, dobre premiešame a nakoniec prilejeme koňak a hovädzi vývar. Do takto pripravenej omáčky pridáme pečienku, prikryjeme a upečieme v rúre na slabom plameni. Počas pečenia pečienku často podlievame štvavou. Asi uprostred pečenia pridáme údenú slaninu opráženú do zlatista. Pred podávaním pokrájame pečienku na uhladné rezne, okorejme, osolíme a podávame s vařenými zemiakmi.

HOVĀDZÍ JAZYK S CESNAKOVOU OMÁČKOU. Rozpočet pre 4 osoby: 2 hovädzie jazyky, 60 g cibule, 1 hravička cesnaku, 1 mrkva, tymián, 1 dl sladkej smotany na šťahanie, 1 dl hovädzieho vývaru, 20 g horčice, 25 g masla, 15 g oleja, soľ, mleté čierne koreniny.

Cibulu nadrobno nasekáme, mrkvku pokrájame na kolieska a strúčky cesnaku prepolíme. Na rozpustenom masle a oleji do zlatista oprážime osolené a okorenene jazyky z obidvoch strán. Potom ich vyberieme a na výpeku oprážime zeleninu s cesnakom. Pridáme jazyky a vložíme do rozohriatej rúry na 20 minút. Asi uprostred pečenia prikryjeme pekáč alobalem alebo pokrývkou. Tesne pred dopečením jazyky obráťame na druhú stranu. Štvavu zriedime vývarom, smotanou, horčicou a necháme prejsť varom. Do takto pripravenej omáčky pridáme na rezny pokrajaný jazyk a podávame s cestovinou.

KOKOSKY. Rozpočet: 210 g piškotového cukru, 210 strouhaného kokosu, 70 g hrubé mouky, 3 bílk, 1/2 dl bílého vína,

Bílký a cukr šleháme v hrnečku ve vodní lázni, až je smes horká. Pak přidáme kokos a víno a znova zahříváme. Horkou smes odstavíme a ihned vmlícháme mouku. Na plech potřený tupek tvoříme hromádky, necháme asi půl hodiny odpočinout a pak je pečeme v mírně vyhřáté troubě. Upečené přilepíme marmeládou nebo máslovým krémem s čokoládou k máslové sušence (domácí nebo koupené).

ČOKOLÁDOVÉ KOLÁCKY. Rozpočet: 140 g hladké mouky, 140 g strouhané čokolády, 140 g sádla, 100 g práškového cukru, 2 celá vejce.

V misce smícháme postupně sádlo, cukr, žlutky a čokoládu. Z bílků ušleháme sníh a vmlícháme s moukou do těsta. Na plech vyložený alobalem tvoříme kuřičky a koncem držadla vařečky do nich uděláme důlky. Pečeme ve velmi mírně vyhřáté troubě. Upečené přizdobíme v důlku začáteninou.

KŘEHKÉ KRINOLINKY. 210 g tuku, 330 g hladké mouky, 120 g práškového cukru, 1 žlutek, strouhaná citronová kúra, štáva z citrónu, 1 lžice tloučené skořice.

Všechny přísady smícháme v těsto a vyláme 2 mm tlustou placku. Vypichujeme tři až čtyři velikosti růžiček a syrové klademe na sebe od největších do nejmenších. Uprostřed tvoříme držadlem vařečky důlek a pečeme v prudké troubě. Po vychladnutí potíráme rumovým ledem přibarveným narůžovo ovocným sirupem a do důlků vkládáme pikantní zavařeninu.

Rumový led: 2 lžice rumu a 150 g práškového cukru utřít dohledka.

OPOVEĎ:

PRE BYSTRÉ HLAVY — fotoaparát
PÁTY OBRAZEC — obr. 5, v ostatních se vyskytuje tupý úhel.

HVIEZDY O NÁS

 STRELEC
23.XI.-21.XII.

Objavia sa prvé príznaky zlepšenia celkovej životnej situácie. Finančná pomoc ti uľahčí zdolanie ťažkosti. Tvoj optimizmus budi obdiv, ale nesmieš byť tvrdohlavý vo veciach, v ktorých nemáš pravdu. Tvoja neustupnosť voči najbližšiemu ti neziská sympatiu. Nauč sa vypočuť trpečivo, čo ti chceu povedať iní.

 KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Tvoje nápady získajú vcelku priaznivé hodnotenie. V najbližšom čase ti môžu priniesť aj finančný zisk. Komplikácie v osobnom živote spôsobujú ľudia, ktorí nevedia držať jazyk za zubami, aj keď si ich prosil o diskrétnosť. Neber to všetko naľahko; ak chceš rozmotáť zauzlenú situáciu, musíš tomu venovať väčšiu pozornosť.

 VODNÁR
21.I.-18.II.

Najlepším spôsobom na vyriesenie problémov nie je nevšimavosť. Nakoniec sa predsa len budeš musieť odhodlať na rozhodnutie v otázkach, ktoré majú pre teba základný význam.

Tyka sa to aj tvojich súkromných záležitostí. Nevieš vyjadriť slovami svoje city a blízkej osobe záleží práve na slovách, pretože nemá istotu, aký je tvoj vzťah k nej.

 RYBY
19.II.-20.III.

Máš mnoho krásnych a dalekosiahlych plánov, ale málo energie pre ich uskutočnenie; sú to plány celkom reálne. Stačí sa sústrediť na najdôležitejších úlohách a nerozptyľovať sa na maličkostach. Máš v ruke dobre karty, iba ich musíš dobre a rozvážne rozohráť a úspech nedá na seba čakať.

 BARAN
21.III.-20.IV.

Máš sklon k rozpútavaniu búrku pre maličkosti. Doma vytváraš tažko znesiteľné ovzdušie a pri tom podozrieváš všetkých okolo, že je to ich vina a že kujú úklady proti tebe. Udalosti v najbližšom čase ti presvedčia, že nemáš pravdu. A nielen to, svojim konaním spôsobiš krvadu nielen svojmu okoliu, ale aj sebe.

 BYK
21.IV.-20.V.

Situácia ti prinúti opustiť passívny postoj a rozvinúť činnosť.

Nesmieš premáriť príležitosť! Najskôr sa musíš presvedčiť, ako daleko môžeš ísi. Nič nerob bez rozmýšľania. Každý krok je dôležitý, môže ťa priblížiť k cieľu, ale tiež môžeš všetko pokaziť. Už nie jedenkrát si si ubližil vlastnou nedôverčivosťou.

 BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Najbližšie týždne budú pre ťa radostné, aj keď sa objavia určité životné problémy. Neočakávané na prvom mieste budú srdcové záležitosti. Nič si nedobr z chvíľkových neúspechov. Tvoja vytrvalosť a rozhodnosť prinesú výsledky. Už zanedlho zaznamenáš zmeny, ktoré ťa veľmi potešia.

 RAK
22.VI.-22.VII.

Situácia sa začne stále rýchlejšie rozvíjať. Chystá sa pre ţeba cesta a to dosť daleká. Bude to spojenie s určitými finančnými problémami; rodina ponúka pomoc, ale ty sám sa budeš musieť rozhodnúť pre riziko. Zaplatíš za to obdobím neistoty, ale nakońec sa všetko priaznivo vyrieši. Cesta bude príjemná, plná nových dojmov a dokonca prinesie aj určitý finančný zisk.

 LEV
23.VII.-23.VIII.

Uzavrel si sa v rodinných záležitostiach a vôbec nevidíš, čo sa robí okolo teba. Iba neočakávaná udalosť ti náhle otvorí

oči a spôsobi trochu starosti. Nebude to žiadna tragédia, ale situácia sa môže komplikovať. Prudká reakcia by nebola žiadúca. Premysli si radšej múdry a rozvážny plán na ďalšiu dobu.

 PANNA
24.VIII.-23.IX.

Casto sa pokúša vyhnúť akýmkoľvek záväzkom a v ničom sa neangažovať. Avšak dlhšie to nie je možné. Náhle sa ocítne pred nevyhnutnosťou voľby. Váhanie a odkladanie ti nepomôže. Odhodlaj sa konečne k rozhodnutiu tým skôr, že už vlastne nemáš čo stratiť.

 VÁHY
24.IX.-23.X.

Preukázal si rozvahu a nedal si za zapiest do rôznych podzrivivých podnikov. Ale svoju sútronosť trochu preháňa. Sám na tom strátiš: nedopraj es si žiadnu radosť, ktorú by si si pokojne mohol dovoliť. Strácaš zmysel pre humor a to sťahuje vzhľah medzi ľudmi. Prestaň reagovať na žarty mevľúdnou tvárou!

 ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

Vyznamenanie, ktoré zanedlho dostaneš, bude pre ţeba príjemným prekvapením. Nepriznávaj sa, že si ho neočakával a vôbec s nikým o tom nehovor, radšej zmeň tému rozhovoru. Máš veľa piateľov, o lojalnosti ktorých si presvedčený, ale to neznamená, že im vždy vo všetkom môžeš dôverovať.

NÁŠ TEST

ASTRÁLNÍ CHARAKTERISTIKA

- Podle hviezd môžeme nejen predpovedať budoucnosť, ale rovnako odhadnout charakter dané osoby. Odpověz na následující otázky a dozvě se, zda a v jaké míře podléháš vlivům planet, zda mají na tebe dobrý nebo špatný vliv a zda dovedeš využívat péče své hvězdy. Za každou odpověď „ano“ si připočti pět bodů, za odpověď „ne“ nic.
1. Souhlasíš s názorem, že život je boj?
 2. Jsi výmluvný?
 3. Vnučuješ druhým často své názory a přesvědčení?
 4. Děláš rád věci, které vyžadují velkou tělesnou námahu, ale působi ti příjemnost?

5. Cítíš se dobře ve společnosti druhého pohlaví?
6. Umiš se bránit před kritikou, útokem, výtkami?
7. Uznáváš někdy životní zásadu „přes mravy k cíli“?
8. Jsi žárlivý?
9. Pomáháš přátelům v potřebě?
10. Diváš se rád do ohně?
11. Jsi považován za osobu společenskou a atraktivní?
12. Jsi sebejistý?
13. Cítíš nedůvěru k lidem, kteří jsou ne-přirozeně zdvořili?

Získal-li jsi 65 — 30 bodů:

Tvoje planety ti daly energii do boje a práce. Jsi aktivní a dovedeš řídit druhé. Tvrdošinu a soustředěnost, s níž realizuješ své cíle, většinou přinášejí žádoucí výsledky. Vyskytnou-li se překážky, ničíš je bez skrupuli. Jsi zajímavým člověkem a de každé společnosti přinášiš sílu a radost. Rád cítíš vlastní sílu, máš rád boj, diskusi, ostrý vtip. Dráždí té však — i když si ho vážíš — cizi prvenství, intelektuální převaha, postavení. Nechceš být v pozadí! Jsi dobrým, ale náročným šéfem. Díky své bystrosti a všimavosti umíš výborně organizovat práci sobě i jiným. Dovedeš skvěle podporovat přátele.

Získal-li jsi 25 — 0 bodů:

Silné rysy svého charakteru nevyužíváš správně. Častěji se projevují v agresi, kterou mimovolně zaměřuješ na druhé, aniž by si uvědomil, co děláš. Máš velmi složitou povahu, což zvlášt silně pocitují tvoji blízci. Tvůj vztah k jiným je plný podezřivosti. Mobilizuje tě už předem k boji, který by naprostě nebyl nutný. Příliš často se posmíváš druhým, ponížuješ je, přehlížíš. A pak se divíš, že ti lidé odpálejí stejným! Změň svůj vztah k druhým i k sobě samému.

V ROCE 1963, čili téměř před čtvrt stoletím bylo v anglických a nejen anglických novinách plno zpráv o neslyšaném odvážném přepadení vlaku, který v poštovním vagónu převážel obrovské peníze. Gangsteři ukradli 15 miliónů liber! Nako-

nec byli zatčeni, uvězněni a odouzeni. A tehdy přišla další senzace: jeden z gangsterů, tehdy 34-letý Ronald Biggs utekl z vězení. Po delší době se našla jeho stopa v Brazílii. Brazilské úřady odmítly vydat Biggse britským orgánům spravedlnosti, protože měl syna s brazilskou dívkou a tím se stal otcem brazilského občana. Ronald Biggs, dnes 58-letý šedivý pán, vede za oceánem život klidného, všeobecně vážného občana. Nyní se stal ... konzultantem filmu vyprávějícího o jeho vlastních bouřlivých zážitcích. Film se natáčí mimo Anglii. Tam se konzultant nemůže ukázat, protože by musel od sedět 28 let, k nimž byl odouzen za proslulou „krádež století“. Na snímku: Ronald Biggs (vpravo) s hercem Paulem Freemanem, který hraje jeho roli.

UZ SIEDMY ROK trvá vojna medzi Iránom a Irakom a stále je v centre pozornosti svetovej verejnej mienky. Osudy rodiny bývalého, zomrelého vo výhnanstve šacha, vzbudzujú stále menší záujem. Šance na to, aby rodina Pahlevi sa vrátila na trón, sú mizivé. Ale v poslednom čase sa priezvisko Rezy Cyrusu Pahlevi, ktorý pred siedmiimi rokmi po otcovej smrti sám seba menoval novým šachom Iránu, opäť objavilo na stránkach novin.

Mladý Reza Cyrus, ktorý stále býva v Maroku, sa pred rokom oženil so svojou krajanou, krásnou a urodzenou Yasmine. Bol a je do nej vraj podnes veľmi zamilovaný. Ale napriek tomu, že od sobáša mladomanželov uplynulo už tøofko času, nič nesvedčí o tom, že sa narodí dlho očakávaný potomok. Lekári vraj pochybujú, aby Yasmine vôbec mohla byť v budúnosti matkou. Hrozí jej teda ten

istý osud, ktorý postihol krásnu manželku bývalého šacha Sorayu. Bola najväčšou láskou šacha, ale nemohla mu porodiť dieťa — budúceho následníka trónu. Šach sa preto musel rozvesiť so Sorayou a oženiť s mladou Farah Dibou, ktorá mu porodila dvoch synov. Dynastické predpisy sú totiž v šachovej rodine veľmi prísne: dokým šachová manželka neporodiť dieťa, nemá právo ani na titul cisárovnej, je iba kňažnou. Medzi známymi Rezu Cyrusa prevažuje mienka, že podľa vzoru svojho otca sa rozovie s milovanou manželkou... Na snímke: Reza Cyrus a Yasemine.

NIEKOĽKO OSÔB, ktoré sa jedného dňa okolo polnoci ocitli na malej parížskej ulici, na ktorej byva známy herec Jean Marais, uvidelo neobvyklú vec. Totiž 73-ročný herec sa šplhal po fasáde domu, v ktorom jeho byt zaberá celé druhé poschodie a v zubách mal skrutkovač. ... O tomto neobvyklom podujati už staršieho herca, napísal jeden parížsky denník. Marais pokoju vysvetlil, že jednoducho zabudol kľúče od domu, a pretože už bolo neskoro, nechcel nikoho budíti. Preto sa vyplhal hore a skrutkovačom vyrazil oblok. „Čo je na tom také čudné? Ešte stále sa cítim mladý a silný“ — poznamenal. Ako vidíme, starší pán, ktorý voľakedy vo svojich filmoch dokonca aj nebezpečne scény natáčal bez kaskadérov je nadálej vo výbornej forme. Gratulujem!

MONACKÉ KNIEŽATSTVO je malíckym štátikom majúcim iba 28 tisíc obyvateľov, ale následník monackého trónu, princ Albert, je považovaný za výbornú partiú. Fešák, sympathetic, vzdelaný, bohatý a — ako hovoria — má zmysel pre podnikanie. Jeho nežijúca matka, kňažná Gracia Patricia bola „iba“ filmovou hviezdom a vnučkou írskej sedliakov, ale otec knieža Rainier, je priam potomkom princev Grimállich, ktorí vládnú v Monaku už skoro 700 rokov, lebo už od roku 1297! Princ má 29 rokov a je ešte stále slobodný. Jeho meno už spájali s menami a priezviskami mnohých mladých dám — ale Albert sa ešte stále nemôže rozhodnúť pre manželstvo. Naposledy následník trónu často vydajú v sprievode francúzskej herečky a režisérky, krásnej Arielle Dombisiovej. Počas toho ročného televízneho festivalu v Monaku, Arielle (ktorá napriek svojim 32 rokom je slobodná) prišla na otvorenie tohto podujatia spolu s princem Albertom a jeho otcom, kniežaťom Rainierom, ktorí sa k nej chovali ako

k členke rodiny. Zdá sa teda, že vec je vážna. „Ach, aký je to krásny párik, celkom ako knieža a Grace Kelly voľakedy — vrateli v Monaku.“

Ale o zásnubách sa zatiaľ nehovorí. Je pravdou, že Arielle sa verejne priznala, že už stretla „muža svojho života“, ale kto to je, zatiaľ diskrétny neprezradila. Slečna Arielle prednedávnom ukončila svoj nový film, v ktorom hrá hlavnú úlohu a ktorý sama režíruje. Film má názov Novicka a hoci hrdinka je mniška, je „iba pre dospelých“. Na snímkach princ Albert a Arielle v úlohe krásnej mnišky.

HAJDA TROJKA — PO DÁMSKU. Ruská trojka — lehké sanie s trojspriezim — mají starou tradici. Již v roce 1847 se v Moskvě konaly první oficiální závody; tato konkurencie se dodnes těší oblíbě. Jízda trojkou není snadná: řidi ji tři vozkové, každý jednoho koně. Je tedy nezbytná obrovská zkušenosť a soulad všech tří vozků, aby trojka udržela dobré tempo, zejména na závodech. Proto také donedávna byla žena řidiči trojku čímsi nevidaným.

„Ale vlastně proč ne?“ říká si Kirovanka Nina Víloškinová a v roce 1983 poprvé vystoupila jako vozka trojky na moskevském hipodromu, kde se v zimě konají závody trojek. Byl to zdařilý debut. Od té doby Nina se svými partnery Vasilijem Kužněcovem a Valerijem Susakovem pravidelně startuje na závodech trojek a vyrává ceny. Letos jich bylo osm v sedmnácti závodech, mezi nimi i velká cena na trojek. Hned trojka Ninu a jejich partneri urazila 3200 metrů v rekordním čase 4 minuty 41,5 vteřiny. Vasilij Kužněcov, ktorý již 25 let startuje na trojkách, velmi chváli Ninu.

Nina Víloškinová od dětství miluje koně, jezdila na koňských dostizích a pak si přesedařila na trojku. Je absolventkou Instituta zemědělství a diplomní práci psala samozrejme o koních.

„DVOJITÁ VDOVA“. 58-letá Jacqueline Kennedy-Onassisová stále ještě budiž zájem veřejného mínění, i když od doby, kdy byla „first lady“ Ameriky, uplynulo už téměř čtvrt století. Jacqueline se zřídka ukazuje na veřejnosti. Třikrát týden jezdí do práce do nakladatelství Doubleday, kde je lektorkou. Bydlí sama ve velkém bytě ve Fifth Avenue. Její syn, 27-letý John, má vlastní byt v umělecké čtvrti Greenwich Village, dcera Carolina, žena komptetrového odborníka Schlossberga, žije nedaleko New Yorku. Pani Jacqueline má už několik let přitele, 60-letého odborníka

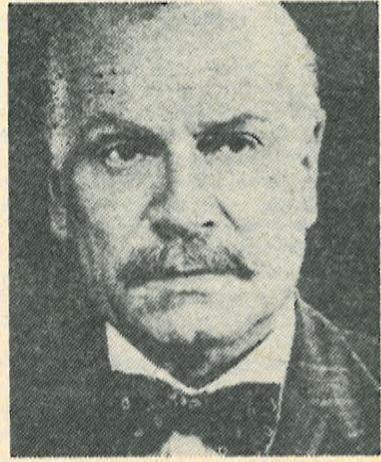

v obchodě diamantu Maurice Tempelsmana. Nebydlí s ním, a dokonce i když jdou do divadla, přichází a odchází každý zvlášť. Paní Kennedyová rovněž pracuje veřejně, i když zřídka. Nedávno byla členkou předsednictva na schůzi newyorské společnosti přátel umění, která vystoupila proti plánované výstavbě mrakodrapů kolem Central Parku, což by ohrozilo tu to největší přírodní rezervaci ve městě. Není známo, jaký bude mít tento protest účinek, ale přítomnost paní Jacqueline na schůzi přilákala desítky fotoreportérů. Na snímku: Jacqueline Kennedyová.

VEĽKÝ ANGLICKÝ HEREC, sir Laurence Olivier, ukončil prednedávnom 80 rokov. Najväčšiu slávu mu priniesli interpretacie shakespearovských úloh — bol nezabudnutelným filmovým Hamletom, Henrichom V., Richardom III. Vo filmových dejinách zanechal mnoho úloh „lahších“, ale vždy výborných takých, ako napríklad dloha vo filme Prince a herečka Laurence Olivier dosiahol všetko po tom túžil. Postal nie len mnohým filmovým ceny, ale podľa anglických zvykov, za dosiahnuté výsledky mu v roku 1971 udelení šľachtický titul „sir“ a o 23 rokoch neskôr — ako prvemu hercovi v dejinách Veľkej Británie — titul lorda.

V súkromnom živote nemal sir Laurence dlho štastie. Nevydarilo sa mu k rátku bolo jeho prvé manželstvo. Počiatčná fascinácia s druhou manželkou, krásnou Vivien Leightovou, nádherou Scarlett z Juhu proti Severu, sa neskôr zmenila na manželské peklo. Mal už 55 rokov, keď sa zoznámil s Joan Plowrightovou, ktorá sa stala ideálnou manželkou umelca a výbornou matkou ich troch detí, syna a dvoch dcér. 80-ročný nemocný herec sa nesmieni definitívne rozlučiť s javiskom a filmom — nemohol sa bez nich žiť...

Na snímke: Laurence Olivier.

— Nešepkaj!

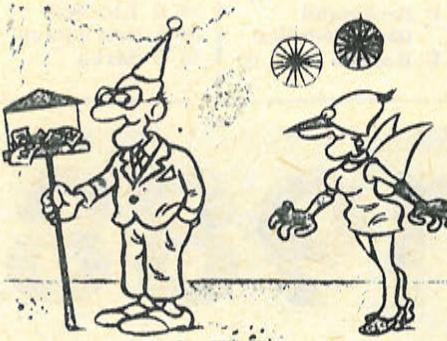
Súdružka učiteľka napísala Durkovi zo žiackej knížky:
„Smrdí — umývať!”
Otec doma odpísal:
„Učit — nevoňať!”

* * *

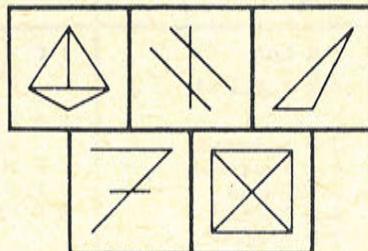
— Co sa vám stalo, pán sused, že máte na čele takú hrču?
— Vrazil som do garáže...
— A čo auto?
— To je v poriadku. Išiel som peši...

* * *

Pýta sa paní Vierka suseda:
— Nevideli ste môjho manžela?
— Nevidel, dnes som ešte neboli v krémie.

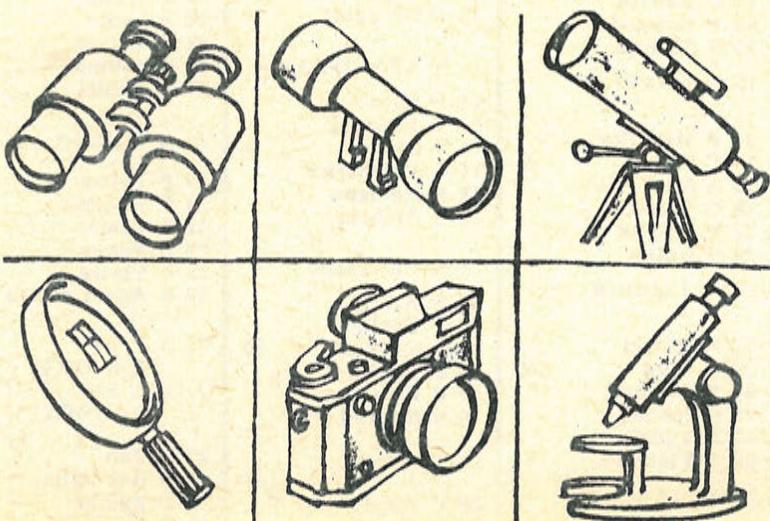

DOKÁŽEŠ TO?

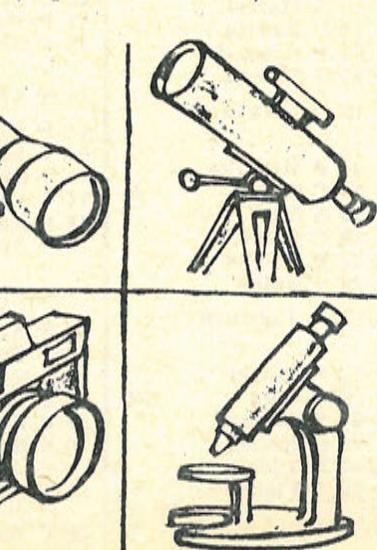
PÁTÝ OBRAZEC

Ctyri z obrazců mají společný prvek, který u zbývajícího chybí. Který je to obrazec a čím se liší?
(Odpověď na str. 29)

PRE BYSTRÉ HLAVY

Všetky tieto predmety majú čosi spoločné, ale jeden medzi ne predsa len nepatrí. Ktorý je to?

Dedinský lekár ide veľkou rýchlosťou cez dedinu.
Nehoď tak rýchlo, — napomína ho žena, — uvidí ťa policiajt!
— Len sa ty neboj! — hovorí lekár.
— Prikázal som mu týždeň ležať v posteli.

„Ta předcházející tři zasnovené nemusíte vůbec brát vážně”.

JMÉNO VĚŠTÍ

navé oči a dost často kulatou postavu. Je z početné rodiny, většinou je nejmladší a jedinou dívku mezi bratry. Má kulatý obličej, rovné vlasy, úmerný nos. Od dětství musí pracovat, ale svůj osud snáší trpělivě a klidně, často se směje a budí smích u jiných. Od mládí je dobrou hospodyní. Je ke všem důvěřivá, dost těžko prozívá svou první lásku a někdy i nepříliš podařené manželství. Někdy se rozvede a druhé manželství je už dobré a šťastné. Mívá 1–2 děti, obyčejně dcery. Není příliš cítizadostivá, učí se průměrně. Nejčastěji pracuje jako dělnice v továrně, prodavačka, rolnice, vychovatelka v mateřské škole apod. Na každém pracovišti se cítí jako ryba ve vodě. Nadřízení, zákazníci, přátelé a přítelkyně ji mají velmi rádi.

Vede velkou, dost rušnou domácnost a pečlivě udržuje všechny rodinné svazky. Vaří chutně a bohatě. Její polévka může stačit na celý oběd. Její manžel je dobrý, plný pohody, usměvavý. Bývá prostoduchý, upřímný, věrny manželce. Přímo zbožňuje děti. Podobně jako manželka má rád domácí život. Oba se snaží dát svým dětem vyšší vzdělání. Děti jsou dobré vychované a poslušné, ale bývají se přílišně pěti a poměrně brzy se osamostatní. Dcera se brzy vdá a syn ožení, často už na studiích, zpravidla oba šťastně. Přispívá k tomu milé rodinné ovzduší, v němž se vychovali.

TADMIR

Veríte v sny? Nie? Ani my neveríme, ale predsa nevadí občas pozrieť sa do snára. Veď je to iba zábava a čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda,

SNÁR

keď sa vám sníval:

Fád z výšky — nenapinaj svoje očakávanie; na rovnej zemi — nepozornosťou sa dostaneš do nevyhody; zo schodov — majetková strata; do priekopy — budú ďa ohovárať.

Paprika — zloba.

Pastier s tučným stádom — budeš mať pokojný rodinný život; s chudým dobytkom — pomaly rodinný prírastok.

Páv kričiaci — budeš mať opletačky; s rozloženým chvostom — dostaneš sa do priaznivých pomerov.

Pávie perie — máš sklonky k okázalosti.

Pavúk — tvoj osud sa obráti k lepšiemu.

Pavučina — zapleteš sa do neprijemných záležitostí.

Peniaze falosné — budeš pripravený o dedičstvo; nájdené — šťastie v hre; veľké množstvo — neočakávané bohastvo; počítanie peňazí — zarobiš veľmi veľa; stratené — nejaká práca sa ti nepodarí; utrácanie — máš vyhliadky na pekný prijem; požičané — starosti, nepríjemnosti.

Peňaženka plná — ujde ti dedičstvo; prázdná — máš vyhliadky na dedičstvo.

Perly — slzy; šnúra perál — slzy radosti.

Perie biele — zbaviš sa podozrenia; čierne — neštastie; lietajúce — tvoje prianie sa splní; páranie — zisk, výhra.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-51

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3–4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupiec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Króliková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašík, Zofia Bogaciuk, Józef Congva, Ján Haláč, František Harkabuz, Zofia Chalupkova, Bronisław Knapčík, Eugen Kott, Eugen Miśnec, Lídia Mšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 lutego na trzy kwartały, a do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 60 zł, rocznie 240 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 639.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 9.11.1987, podpisano do druku 17.12.1987.

KALENDÁŘ ŽIVOTA

LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN
1 P NOVÝ ROK	1 P Hynek	1 Ú Albin
2 S Blahorád	2 Ú Hromnice	2 S Anežka
3 N RADMILA	3 S Blažej	3 C Lucie
4 P Blahoslava	4 Č Jarmila	4 P Kamil
5 Ú Edvard	5 P Agáta	5 S Kazimír
6 S Tři králové	6 S Dorota	6 N BEDŘICH
7 Č Vilma	7 N RICHARD	7 P Tomáš
8 P Čestmír	8 P Jacek	8 Ú Mezinárodní den žen
9 S Vladan	9 Ú Apolena	9 S František
10 N BŘETISLAV	10 S Mojmír	10 Č Viktorie
11 P Bohdan	11 Č Božena	11 P Anděla
12 Ú Pravoslav	12 P Slavěna	12 S Konstantin
13 S Veronika	13 S Kateřina	13 N RŮZENA
14 Č Radovan	14 N VALENTÝN	14 P Matylda
15 P Blahomil	15 P Jiřina	15 Ú Ida
16 S Vladimír	16 Ú Řehoř	16 S Ámos
17 N DRAHOSLAV	17 S Popelec	17 Č Vlastimil
18 P Vladislav	18 Č Simeon	18 P Eduard
19 Ú Doubravka	19 P Miloslav	19 S Josef
20 S Ctislav	20 S Oldřich	21 N LENKA
21 C Běla (Den babiček)	22 P Petr	21 P Radek
22 P Slavomír	23 Ú Svatopluk	22 Ú Leon
23 S Zdeněk	24 S Matěj	23 S Felix
24 N MILENA	25 Č Viktor	24 Č Gabriel
25 P Miloš	26 P Božetěch	25 P Marie
26 Ú Pavlína	27 S Alexandr	26 S Emanuel
27 S Přibyslav	28 N LUMÍR	27 N ALENA
28 Č Karel	29 P Roman	28 P Soňa
29 P Zdislav		29 Ú Tatána
30 S Marta		31 C Amelie
31 N SPYTHNÉV		

DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN
1 P Teodor	1 N SVÁTEK PRÁCE	1 S Mezinárodní den dětí
2 S Vladislav	2 P Zikmund	2 Č BOŽÍ TĚLO
3 N RADOMÍR	3 Ú Marie	3 P Tamara
4 P Blahoslava	4 S Monika	4 S Dalibor
5 Ú Edvard	5 Č Irena	5 N PAVLÍNA
6 S Tři králové	6 P Jan	6 P Norbert
7 Č Vilma	7 S Ludmila	7 Ú Iveta
8 P Čestmír	8 N STANISLAV	8 S Medard
9 S Vladan	9 P Den vítězství, st.sv. ČSSR	9 Č Stanislava
10 N BŘETISLAV	10 Ú Blažena	10 P Markéta
11 P Bohdan	11 S Svatava	11 S Flóra
12 Ú Pravoslav	12 Č Pankrác	12 N ANTONIE
13 S Veronika	13 P Servák	13 P Antonín
14 Č Radovan	14 S Bonifác	14 Ú Vasil
15 P Blahomil	15 N ZOFIE	15 S Vít
16 S Vladimír	16 P Přemysl	16 Č Zbyněk
17 N DRAHOSLAV	17 Ú Rostislava	17 P Adolf
18 P Vladislav	18 S Nataša	18 S Marek
19 Ú Doubravka	19 Č Ivo	19 N LEOS
20 S Ctislav	20 P Bernard	20 P Květuše
21 C Běla	21 S Viktor	21 Ú Alois
(Den babiček)	22 N HELENA	22 S Pavla
22 P Slavomír	23 P Vladimír	23 C Zdenka (Den otce)
23 S Zdeněk	24 Ú Jana	24 P Jan
24 N MILENA	25 S Dobroslava	25 S Ivan
25 P Miloš	26 Č Den matek	26 N ADRIANA
26 Ú Pavlína	27 P Valdemar	27 P Ladislav
27 S Přibyslav	28 S Vilém	28 Ú Lubomír
28 Č Karel	29 N MAGDALENA	29 S Petr a Pavel
29 P Zdislav	30 P Ferdinand (Den dědečka)	30 Č Sárka
30 S Marta	31 Ú Kamila	

1988

ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
1 P Jaroslava	1 P Oskar	1 Č Samuel	1 S Igor	1 Ú VŠECH SVATÝCH	1 Č Lev
2 S Marie	2 Ú Gustav	2 P Adéla	2 N GALINA	2 S Památnka	2 P Blanka
3 N RADOMÍR	3 S Miluše	3 S Bronislav	3 P Bohumil	3 zasnulých	3 S František
4 P Prokop	4 Č Dominik	4 N JINDŘIŠKA	4 Ú František	4 C Hubert	4 N BARBORA
5 Ú Cyril a Metoděj	5 P Milivoj	5 P Boris	5 S Eliška	5 P Karel	5 P Jitka
6 S Mistr Jan Hus	6 S Oldřiška	6 Ú Boleslav	6 Č Natália	5 S Emerich	6 Ú Mikuláš
7 Č Bohuslava	7 N LADA	7 S Regina	7 P Sergej	6 N LIBĚNA	7 S Ambrož
8 P Nora	8 P Soběslav	8 Č Marie	8 S Věra	7 P Velká říjnová soc. revoluce	8 Č Květoslava
9 S Drahoslava	9 Ú Roman	9 P Daniela	9 N DIVIŠ	8 Ú Bohumír	9 P Vratislav
10 N LIBUŠE	10 S Vavřinec	10 S Irma	10 P Záboj	9 S Bohdan	10 S Julie
11 P Olga	11 Č Zuzana	11 N EMILIÁN	11 Ú Jan Žižka	10 C Evžen	11 N DANA
12 Ú Bořek	12 P Alena	12 P Marie	12 S Marcel	11 P Martin	12 P Simona
13 S Markéta	13 S Klára	13 Ú Libor	13 Č Renáta	12 S Benedikt	13 Ú Lucie
14 Č Karolína	14 N SYLVA	14 S Radka	14 P Krasoslav	13 N STANISLAV	14 S Lydie
15 P Jindřich	15 P Hana	15 Č Jolana	15 S Terezie	14 P Sáva	15 Č Zdirad
16 S Luboš	16 Ú Jáchym	16 P Ludmila	16 N HAVEL	15 Ú Leopold	16 P Albína
17 N BOHDAN	17 S Záviš	17 S Naděžda	17 P Hedvika	16 S Otmar	17 S Daniel
18 P Drahomíra	18 Č Helena	18 N KYŘSTOF	18 Ú Lukáš	17 Č Valentýna	18 N MIROSLAV
19 Ú Čeněk	19 P Ludvík	19 P Zita	19 S Michaela	18 P Romana	19 P Urban
20 S Česlav	20 S Bernard	20 Ú Oleg	20 Č Vendelín	19 S Alžběta	20 Ú Dagmar
21 Č Vítězslav	21 N JOHANA	21 S Matouš	21 P Brigita	20 N CESTMÍR	21 S Tomáš
22 P ST. SV. PLR.	22 P Bohuslav	22 Č Mořic	22 S Halka	21 P Albert	22 C Simon
23 S Libor	23 Ú Lubomíra	23 P Berta	23 N TEODOR	22 Ú Cecilie	23 P Vlasta
24 N KRISTÝNA	24 S Bartoloměj	24 S Jaromír	24 P Rafael	23 S Klement	24 S Adam a Eva
25 P Jakub	25 Č Radim	25 N ZLATUŠE	25 Ú Živa	24 Č Emilie	25 N 1. SV. VÁNOČNÍ
26 Ú Anna	26 P Luděk	26 P Justyna	26 S Dimitrij	25 P Kateřina	26 P 2. SV. VÁNOČNÍ
27 S Julie	27 S Otakar	27 Ú Kosma	27 Č Ivona	26 S Konrád	
28 Č Viktor	28 N AUGUSTÝN	28 S Václav	28 P Tadeáš	27 N XENIE	
29 P Maria	29 P Výročí SNP, st.sv. SSR	29 Č Michal	29 S Violeta	28 P Zdislav	27 Ú Jan
30 S Bořivoj	30 Ú Růžena	30 P Jeroným	30 N MARCEL	29 Ú Blažej	28 S Bohumila
31 N IGNAC	31 S Pavlána		31 P Stěpánka	30 S Ondřej	29 Č Judita